

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**Magyarország és az Európai Unió összehasonlítása a Kínai
Népköztársasággal való kapcsolataik alakulását tekintve 2012 és
2023 között**

Jelige: *apofis*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024. június

2025.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	2
Ábrajegyzék.....	4
Rövidítések jegyzéke.....	5
Bevezető gondolatok	6
1. Előzmények áttekintése.....	8
1.1. Bevezetés	8
1.2. Magyarország és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok alakulásának főbb pontjai 1949 és 2012 között.....	8
1.2.1. A KNK megalakulásától az 1956-os magyar eseményekig terjedő időszak	8
1.2.2. Megromló viszony, az 1956 utáni és a hatvanas, hetvenes évek.....	9
1.2.3. A két ország között rendeződik a viszony a nyolcvanas években.....	11
1.2.4. A rendszerváltások időszaka és a fordulat az új évezredben.....	12
1.3. Az Európai Unió és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok alakulásának főbb pontjai 1949 és 2012 között.....	14
1.3.1. A hidegháború időszaka alatti kapcsolatok	14
1.3.2. A rendszerváltások utáni időszak és a kapcsolatok felértékelődése.....	15
1.4. Magyarország és az Európai Unió kapcsolatainak főbb mérföldkövei és irányai.....	17
1.4.1. Magyarország Észak-atlanti integrációja és a kapcsolatok kezdeti időszaka.....	17
1.4.2. A Sargentini-jelentéstől napjainkig tartó főbb mérföldkövek és jellemzők.....	18
1.5. Összegzés.....	19
2. A vonatkozó főbb globális elmozdulások a vizsgált időszakban, különös tekintettel Kína és a többi ENSZ BT ország helyzetének változására	20
2.1. Bevezetés	20
2.2. A II. Világháború utáni nemzetközi rend szerkezeti alapjai.....	20
2.2.1. A II. Világháború után lefektetett nemzetközi rend	20
2.2.2. Egy nemzetközi rendszer elavulása.....	21
2.3. Unipoláris pillanat vége	22
2.3.1. Gazdasági erőviszonyok erőteljes változása.....	22
2.3.2. Védelempolitikai átrendeződés	24
2.3.3. Új demográfiai súlypontok	26
2.4. Kína kétvágányos külpolitikája	28
2.4.1. Kína integrálódik a globalizációba	28
2.4.2. A hegemon Ázsia felé fordulása.....	29
2.4.3. Válaszreakciók.....	30
2.5. Összegzés.....	33
3. Stratégiai és külpolitikai dokumentumok.....	34
3.1. Bevezetés	34

3.2.	Magyarország.....	34
3.3.	Kínai Népköztársaság	36
3.3.1.	Általános stratégiai dokumentumok	36
3.3.2.	Európai Uniót érintő stratégiai dokumentumok	38
3.4.	Európai Unió.....	43
3.4.1.	A kapcsolatok szélesítésére való akaratot tükröző dokumentumok	43
3.4.2.	A kapcsolatok kiszélesítésének az átgondolása és esetleges szűkítése	47
3.5.	Összegzés.....	51
4.	A külkapcsolatok alakulása a vizsgált időszakban.....	52
4.1.	Bevezetés	52
4.2.	Politikai dimenzió	52
4.2.1.	Általánosságban véve vett külpolitikai kapcsolatok.....	52
4.2.2.	Konfuciusz intézetek	56
4.2.3.	Európai stratégiai autonómia és kockázatmentesítés.....	57
4.3.	Gazdasági dimenzió	59
4.3.1.	Gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok.....	59
4.3.2.	Jüan hitelek és tartalékok.....	61
4.3.3.	Gazdasági biztonság, megújulók, félvezetők, autóipar	63
4.4.	Összegzés.....	66
	Konklúzió	67
	Felhasznált Irodalom	70

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: PPP alapján számított top10 gazdasági erővel bíró ország 2022-es adatok alapján, milliárd USD-ben. Forrás: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=IN-CN-FR-GB-US-ID-RU-BR-JP-DE&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08. 23
2. ábra: 2022-ben a 15 legnagyobb védelmi költségvetéssel rendelkező ország. Forrás: The Military Balance. 2023. London, International Institute for Strategic Studies. 14. oldal.... 24
3. ábra: A Sarkvidéki Selyemút és az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés eredeti útvonalai. Forrás: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/chinas-polar-ambitions-cause-anxiety>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08. 32
4. ábra: Franciaország(piros), Németország(kék), Egyesült Királyság(zöld), Egyesült Államok(lila) kapcsolatai Kínával 1950-2020 között. Forrás: Tsinghua University, Institute of International Relations. „中国与大国关系分值可视化数据” Zhōngguó yǔ dàguó guānxì fēnzhí kěshìhuà shùjù. [Vizualizált adatok Kína nagyhatalmakkal való kapcsolatairól.] <http://www.tuiir.tsinghua.edu.cn/info/1145/5668.htm>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08. ... 53
5. ábra: Európai Unió kapcsolatai Kínával 2020 október és 2021 november között havi bontásban. Negatív pontszámok: sötét oszlopok, pozitív pontszámok: világos oszlopok. Forrás: Tsinghua University, Institute of International Relations. 2022. „战略沟通下中欧关系将有所缓和” Zhànlüè gōutōng xià zhōng'ōu guānxì jiāng yǒu suǒ huǎnhé. [A Kína-EU kapcsolatok enyhülnek a stratégiai kommunikáció során.] In: 国际政治科学 2022 年第 7 卷第 1 期(总第 25 期). 186. 54
6. ábra: EU Kínával kapcsolatos külkereskedelmi mérlege. Forrás: Herrero, Alicia García. 2023. China-EU roller-coaster relations: Where do we stand and what to do? In: https://www.bruegel.org/sites/default/files/2023-06/230611_Congress%20working%20paperAGH%20%28004%29.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08. 61

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AI – mesterséges intelligencia

ARF – Ázsiai Regionális Fórum

ASEM – Ázsia-Európa találkozó

AU – Afrikai Unió

BRI – Övezet és Út kezdeményezés

BT – Biztonsági Tanács

EB – Európai Bizottság

EFSSF – Európai Pénzügyi Stabilitási
Eszköz

EK – Európai Közösségek

ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete

EP – Európai Parlament

EU – Európai Unió

EU27 – Európai Unió 27 tagállama (az
Egyesült Királyság kilépését követően)

FDI – Közvetlen külföldi tőkebefektetés

G20 – Globális húszak

GDP – bruttó hazai termék

IMF – Nemzetközi Valutaalap

KKE – Kelet-Közép-Európa

KNK – Kínai Népköztársaság

MNB – Magyar Nemzeti Bank

NATO – Észak Atlanti Szerződés
Szervezete

PPP – vásárlóerő-paritás

SDR – Különleges Lehívási Jogok

SZU – Szovjet Unió

TEU – 6,1 méter x 2,44 méter méretű
standardizált áruszállító konténer

TPP – Transz-Csendes-óceáni Partnerség

TTIP – Transzatlanti Kereskedelmi és
Beruházási Partnerség

USA – Amerikai Egyesült Államok

WTO – Kereskedelmi Világszervezet

BEVEZETŐ GONDOLATOK¹

A kutatási témám kiválasztása során két fő szűrőt alkalmaztam, az első az, hogy személyes érdeklődési területemen belül maradva sikerüljön megfelelő témát találnom, a másik pedig ami talán fontosabb, a szakmai elvárásoknak való megfelelés, hisz ezen kutatás meg kell, hogy feleljen általánosságban véve a tudományos kutatás kívánalmainak. Már az alapképzés alatt is főleg a modern Kínai Népköztársaság, illetve annak kül- és biztonságpolitikája érdekelt, így mesterképzésen folytatott tanulmányaim során is folytattam a megkezdett utat, nem is lehetett kérdés, hogy Kínával kapcsolatos témát választok kutatási területnek, valamint erőteljesen érdekelnek az Európai Unió külkapcsolatai, nem utolsósorban pedig természetesen azon ország külpolitikája, melynek állampolgára vagyok. Szakmai szempontok pedig további érveket szolgáltatnak aziránt, hogy miért volna érdemes ezen két ország és az Európai Unió kapcsolataival foglalkoznom, hisz a viszonyaik az elmúlt tizenkét évben több szempontból is változtak, az aktualitása a kutatási témának tehát adott, a téma vizsgálata fontos konklúzióval szolgálhat, továbbá beilleszthető a társadalomtudományok, mint tudományág kereteibe, melybe a Kelet-Ázsia tanulmányok mesterképzés is tartozik.

Kutatási kérdésem a következő: 2012 és 2023 között milyen úton haladtak Magyarország, továbbá az Európai Unió kapcsolatai a Kínai Népköztársasággal s ezek milyen okból, mely esetekben és időszakokban keresztezték egymást vagy tértek el? A kutatás során tehát azt kívánom feltérképezni, hogy 2012 és 2023 között hogyan alakultak Magyarország és a Kínai Népköztársaság, illetve az Európai Unió és Kína viszonyai, mindezt egy összehasonlító elemzéssel keretezve. A kutatás relevanciáját az adja, hogy az elmúlt években a nemzetközi rendszer egy jelentős változáson megy át, a kutatás időintervallumán belül a Kínai Népköztársaság külpolitikája érzékelhetően más irányt vett, az Európai Unió is sok tekintetben változott és változik, melynek egyik fő okozójaként említhető meg Nagy-Britannia kiválása, továbbá Magyarországot érintően megjegyzendő, hogy nagy léptekben zárkózik fel gazdaságilag a fejlett országokhoz. A vizsgált időintervallum kijelölése során Xi Jinping hatalomra kerülésének kezdetét vettem figyelembe, annak okán, hogy alapvetően a fentebb említett kereteken belül a kutatás szempontjából Kína kerül az elemzés középpontjába, továbbá a kutatás lefolytatása szempontjából pedig praktikus a 2023-as záróév kiválasztása.

Személyes érdeklődési köröm meglehetősen széleskörű, ez azonban nem csak az eredendő többirányú kíváncsiságból fakad vagy abból hogy az úgynevezett humán tudományok

¹ A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

mellett a reál tudományok is jelentősen foglalkoztatnak és foglalkoztattak mindig is, hanem abból is, hogy mind az alapképzés, mind a mesterképzés esetében multidiszciplináris megközelítéssel találkoztam és ezt a személetet tettem magamévá, melyet a kutatás során is igyekeztem alkalmazni annak érdekében, hogy a kérdés feltárása mélységében és kiterjedtségében is megfelelő mértékű legyen. A kutatás majdnem teljes időszaka alatt a Kínai Népköztársaságban tartózkodtam, így lehetőségem nyílt némileg más környezetben munkálkodni a kutatáson. Legfőképpen digitális forrásokat használtam, de fizikai formában elérhető források is felhasználásra kerültek. A felhasznált források legfőképp szakirodalmi művek, elemzések, nemzetközi szerződések, állami dokumentumok, újságcikkek, statisztikai adatok, melyeket elemeztem, kontextusba helyeztem és feldolgoztam s melyek kiválasztása során az objektivitást igyekeztem érvényesíteni azáltal, hogy nemcsak észak-atlanti, de a kínai féltől származó forrásokat is segítségül hívtam. A források magyar, angol, német vagy kínai nyelven íródtak. A primer források felhasználása egyértelműen prioritást jelentett, azonban tény, hogy a szekunder források kerültek többségbe, valamint az elemzés témája miatt főleg kvantitatív módszereket és forrásokat használtam.

Céлом a kutatómunkával az, hogy jelentősen bővítsem és elmélyítsem a tudásomat a kutatási területen, mivel a későbbiekben akár elméleti, akár gyakorlati úton a megszerezett tudástöbbletet alkalmazni kívánom, ezen felül a kutatási munka végzésének a javítását tűztem ki célul, továbbá természetesen a kutatási kérdésre keresem a választ. Ezen a ponton megemlíteném, hogy három hipotézist fogalmaztam meg, melyek esetében a kutatómunka végzése során az igazolást vagy a cáfolatot keresem, ezeket a következőképpen fogalmaztam meg: Kínával való kapcsolata az Európai Uniónak és Magyarországnak jelentősen különbözik a vizsgált időszakban. Magyarország és az Európai Unió kapcsolata Kínával azért is különbözik, mert az egyik egy globális játékosként igyekszik fellépni, míg másik (Magyarország) kisországgként a saját helyzetét kívánja javítani az elé kerülő eszközökkel. A Kínával való kapcsolatok alakulásában létrejövő változás egyik fő mozgatórugója a nemzetközi rend elavultsága.

A kutatás elkészítése során a nemzetközi tanulmányok, továbbá az azon belül elhelyezkedő biztonsági tanulmányok eszközrendszerét, szemlélet- és vizsgálati módját hívtam segítségül. A biztonsági tanulmányokat tekintve az európai biztonságpolitikai gondolkodást meghatározó koppenhágai iskola rendezőelvei az irányadóak a számomra, mivel ez az irány áll a legközelebb hozzám, továbbá mindig is a makro folyamatok értelmezése mozgatta meg jobban az érdeklődésemet, így a mikro folyamatok elé helyezem ezeket.

1. ELŐZMÉNYEK ÁTTEKINTÉSE

1.1. Bevezetés

Ebben a fejezetben azt kívánom bemutatni, hogy Magyarország, valamint az Európai Unió, pontosabban annak előzményformációi milyen módon alakították kapcsolataikat Kínával, valamint a fejezet végén egy nagyon rövid, de lényegre törő áttekintést kívánok nyújtani a magyar-EU kapcsolatokat illetően is. Az Európai Unióhoz hasonló összeurópai összefogások korábbi formáit és elképzeléseit nem érdemes ebben a kutatásban részletesen előhozni, továbbá Magyarország II. Világháború előtti időszakát sem kívánom felhozni, mivel nem tartom jelentősen meghatározó tényezőnek, valamint tekintettel arra, hogy a mai Kína szerepel az elemzés középpontjában, így annak jelenlegi berendezkedését meghatározó időszakról érdemes kiindulni, még akkor is, ha tudvalevő, hogy a kínai stratégiai gondolkodástól nem áll távol a hosszútávú kontinuitás, így tehát a Kínai Népköztársaság létrejötte utáni események kerülnek elő egészen a kutatás fő időintervallumának kezdetét jelző 2012-es évig. Fontosnak tartom kiemelni, hogy ezen fejezet célja nem egy végletekig mély kutatás bemutatása az említett időszakot tekintve, sokkal inkább egy a témát történelmileg némileg magyarázó és kontextusba helyező felvezető prezentálása, melyből kiderül, hogy a Kínai Népköztársaság időszakában a felek között milyen alapvető benyomások és tapasztalások keletkeztek, melyek aztán a jelenkorra is kihatva, a háttérben megbújva befolyásolhatják a döntéshozókat.

1.2. Magyarország és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok alakulásának főbb pontjai 1949 és 2012 között

1.2.1. A KNK megalakulásától az 1956-os magyar eseményekig terjedő időszak

1949 őszén jól láthatóan a Kínai Kommunista Párt és az általa irányított Kínai Népi Felszabadító Hadsereg a háborút eldöntő fölénybe került a Kuomintanggal szemben, így végül még abban az évben, október elsején kikiáltja Mao Zedong a Kínai Népköztársaságot. Ekkor már Magyarország is népköztársaság volt, továbbá ahogyan az a későbbiekben is fontos tényezőként előkerül, az ország a külpolitikáját tekintve jelentősen függött a Szovjet Uniótól, márpedig a Szovjet Uniónak és annak vezetőjének, Sztálinnak fontos volt, hogy a kommunista országok lehetőleg minél szorosabb tömböt alkossanak a nemzetközi térben, így a legtöbb ország, mely az orosz medve szoros ölelésében volt, lényegében azonnal elismerte az új országot, sőt Magyarország az első között, 1949 október 3-án fel is vette a diplomáciai kapcsolatokat Kínával.² Ekkor egy nagyon jó viszony kezdett el kialakulni a felek között, bár mivel Magyarország nem volt se ipari, se gazdasági vagy éppen katonai nagyhatalom, esetleg

² MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE PEKING.

középhatalom, továbbá a két ország közötti távolság is jelentős, mely a korszakban még inkább terhet jelentő tényező volt, kezdetben inkább kulturális vonalon jelentkezett ez a jó viszony. Így tehát, miután 1950-ben megtörtént a nagykövetek kinevezése a két ország részéről, el is kezdték ezeket az egyezményeket aláírni a felek, például történt filmcsere-megállapodás, rádiós együttműködés, de talán az egyik legfontosabb éppen a diákcserére vonatkozó megállapodás volt, mely jelentős szerepet játszott a II. Világháború utáni magyar sinológus képzést tekintve, hiszen ekkor négy magyar utazott ki a Tsinghua Egyetemre tanulni, Mészáros Vilma, Galla Endre, Józsa Sándor és Tálás Barna. Közülük többen nagyon fontos lépéseket tettek azért, hogy minél több magyarnak legyen lehetősége kínaiul tanulni, illetve minél többen ismerhessék meg Kínát tudományos alapon, továbbá többen hosszabb-rövidebb ideig magyar külszolgálatban tevékenykedtek, ezzel elősegítve a külkapcsolatok ápolását.³

Az ötvenes éveket tekintve érdemes megemlíteni az 1956-os magyar forradalmat, ugyanis érdekes módon a kínai vezetés és személyesen Mao Zedong is szorosán figyelte az eseményeket és azok komoly hatással voltak mindarra, ami később következett. Kínában eleinte nem tartották helytelennek azt, ami Magyarországon történik, úgy gondolták, hogy a szovjet vezetés nagyhatalmi törekvései ellen állnak ki a magyar fiatalok, később persze helyeselték a katonai beavatkozást és egy 1957-es Zhou Enlai által történt magyarországi diplomáciai találkozót követően már nem magyar incidensként írták le mindazt, ami 1956 októberében történt Magyarországon, hanem a magyar és összességében a szovjet vezetés kérésének megfelelően ellenforradalmi tevékenységnek nevezték azt meg. Később Mao Zedong 1957 elején a kínai Államtanácsban tartott egy előadást a népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról címmel, mely előadás során tulajdonképpen a magyar, illetve lengyel megmozdulásokat és az azokra adott válaszok következményeit elemezte ki.⁴ Mao Zedong ezen felül azt is láthatta, hogy a Szovjet Unió, ha kell, akkor beavatkozik erővel, valamint nem sokkal korábban, 1956 elején a Hruscsov féle politika egyik fontos mozzanata volt, mikor lényegében a szovjet kommunisták XX. kongresszusán egyértelműen lerombolják Sztálin személyi kultuszát, ez pedig Mao irányába is fenyegetőleg hatott.⁵

1.2.2. Megromló viszony, az 1956 utáni és a hatvanas, hetvenes évek

Az 1956-os események után Kádár János veszi át Magyarország vezetését, ami a magyar-kínai kapcsolatok tekintetében egy jelentős lépés volt, hiszen Kádár János még 1956

³ NAGY – APATÓCZKY 2020: 112.

⁴ TÁLAS 2019.

⁵ VÁMOS 2020: 48.

szeptemberében elutazik Kínába, hogy részt vegyen a Kínai Kommunista Párt kongresszusán és itt olyan élményeket szerez, melyek kihatással lesznek Kádár működésére Magyarország élén, de legfőképp annak Kínapolitikájára.⁶ Kádár János a következő években igyekezett lassítani az elkerülhetetlent, vagyis azt, hogy súlyosan megromoljanak a diplomáciai kapcsolatok Budapest és Peking között. Az 56-os eseményeket követő három évben magasszintű delegációk érkeztek mindkét fél irányába, továbbá sorban születtek a különféle, a kapcsolatokat erősítő megállapodások. A hatvanas évek hozza el végül azt, hogy ez a viszony jelentősen elkezd romlani, ugyanis ekkor lép ki a porondra, illetve kerül reflektorfénybe az a kínai szándék, miszerint szeretnék magukat minél inkább függetleníteni a Szovjet Uniótól, azonban egyértelmű volt, hogy a magyar külpolitika erősen szovjet kötelékben mozog, így lekövetve azt, végül elkezdett megromlani a viszony néhány éven belül, így például látható volt ez a tudóscsere programmal kapcsolatban, amelynek kerete csupán négy év alatt (1960-63) 84%-al csökkent, továbbá miután a szovjet tudósokat a Szovjet Unió kivonta Kínából,⁷ a szintén Kínában dolgozó magyar tudósok szerződése is kerülnek meghosszabbításra, így 1962-ben mindannyian hazatérnek. Ahogy a politikai és kulturális kapcsolatok romlottak, úgy kezdtek hanyatlani az egyébként sem túl erős gazdasági kapcsolatok is. Kína továbbra sem felejtette el a bő fél évtizeddel korábban történeteket, így a 60-as évek első felében jellemző volt rá az, hogy igyekezett Magyarországot (és Lengyelországot) picit másként kezelni, kevésbé támadóan és több diplomáciai gesztust téve, hogy ezzel is némileg megbontani próbálja a keleti blokk és a Szovjet Unió kapcsolatait a hozzájuk való viszonyulást tekintve.⁸

A nagy törésre 1963-ban került sor, mikor is a Szovjet Unió aláírta az 1963-as nemzetközi atomcsendegyezményt, mely azon túlmenően, hogy tiltja az aláíró felek esetében a légköri, vízalatti és űrben történtő nukleáris tesztrobbantásokat,⁹ nyilvánvalóan egy konszolidációs folyamat elindítása volt a kubai rakétaválság után és abba az irányba szándékozta vinni a nemzetközi közösséget, hogy a nukleáris csapásmérő eszközöket lehetőség szerint minél kevésbé fejlesszék, gyártsák és használják. Ez természetesen a még ilyen eszközökkel nem rendelkező, de arra erőteljes igényeket támasztó Kínának nagyon nem tetsző gesztus volt a Szovjet Unió részéről. Ezután egymást követték azon diplomáciai események, melyek során a szovjet-kínai, ezzel együtt pedig a magyar-kínai diplomáciai kapcsolatok is

⁶ VÁMOS 2020: 39.

⁷ Megjegyzés: *A Szovjet Unió a nagyon félresikerült kínai nagy ugrás (1958-60) alatt tapasztaltak miatt döntött úgy főleg, hogy tudósait kivonja Kínából és Kínát nem segíti atombombához jutni sem, melyért Mao még inkább haraggal fordult Hruscsov felé, a két fél viszonya pedig egyértelműen hatással volt a magyar-kínai viszonyokra is.*

⁸ VÁMOS 2009: 3–6, 8–9, 11, 14.

⁹ TEST BAN TREATY 1963.

egyre rosszabbodtak. Az utolsó országközi, illetve pártközi találkozók a magyar és a kínai fél között 1964-65 években következtek be, ezután lényegében húsz évig nem volt érintkezés a két fél között és a kapcsolatok teljes mértékben takaréklángra lettek állítva. Ugyan Kína még tett néhány gesztust azon országoknak, melyek elsődlegesen a szovjet érdekszférában működtek, hogy az ezen országokkal való kapcsolat picit javulhasson, de ezek a törekvések már nem tudtak táptalajt találni maguknak, továbbá a Hruscsov eltávolítása után is fennmaradó ellentét a szovjet és a kínai fél között pontosan rávilágított arra a fontos tényre a magyar fél számára, hogy nem személyi ellentétek húzódnak meg a háttérben, hanem annál sokkal mélyebben gyökeredzik a probléma, így a megoldás sem várható rövidtávon, hiába reménykedtek ebben korábban. 1966-ban a viszony még inkább elromlott a kínai kulturális forradalommal szembeni szovjet nemtetszés kinyilvánítása miatt, mely nemtetszésből természetesen Magyarország is kivette a részét és még ebben az évben először a szovjet-kínai, majd lekövetve ezt, a magyar-kínai diákcseraprogramok is leálltak, később 1967-1970 között már nagykövetségi szintű kapcsolat sem állt fenn a felek között, bár érdekes módon Magyarország az ENSZ közgyűlések szavazásán 1971-ig igyekezett a Kínai Népköztársaságot érintő kérdésekben, az mellett letenni a voksát, tehát egészen addig, míg a KNK át nem vette Tajvan helyét az Egyesült Nemzetek Szervezetében, mint a kínai nép képviselői.¹⁰ Ekkoriban a kínaiak egészen Mao Zedong haláláig, majd az utódlási kérdés lezárásáig inkább a saját belső ügyeikkel, illetve az Amerikai Egyesült Államokkal való külkapcsolataikkal és más diplomáciai kapcsolatépítésekkel voltak elfoglalva több éven át, így nem igazán volt aktualitása a magyar-kínai viszony rendezésének ekkoriban.

1.2.3. A két ország között rendeződik a viszony a nyolcvanas években

Miután Deng Xiaoping átveszi az irányítást az 1970-es évek végére, gazdasági téren is átszervezi Kínát, természetesen látta azt, hogy a környező országok közül többen azért tudtak hihetetlen ütemben fejlődni (Dél-Korea, Japán vagy éppen Tajvan), mert szoros kapcsolatokat ápoltak az USA-val, tehát Deng Xiaoping igyekszik gazdaságilag szorosabbra fűzni a viszonyt az Egyesült Államokkal,¹¹ azonban érdekes módon olyan döntés születik, melynek értelmében egyfajta piaci és terv alapú gazdaságot próbálnak kiépíteni, ehhez pedig a magyar gazdasági modellt választják alapul, így a korszakban néhány évig több helyen is a közgazdászok az úgynevezett magyar modellt igyekeznek meghonosítani és a 80-as évek első felében több magyar közgazdász könyve is lefordításra kerül kínai nyelvre és megtalálható lesz Kínában. A

¹⁰ VÁMOS 2009: 14, 17, 19, 21–23.

¹¹ VOGEL 2018: 339.

javuló diplomáciai viszonyok egyik kezdeti lépése pedig az volt, amikor a Kínai Társadalomtudományi Akadémia felkereste Tálás Barna sinológust, hogy segítsen elintézni, hogy kínai közgazdász delegáció érkezhessen Magyarországra, akik 1979-ben meg is érkeztek, majd később ezt a magyar fél is viszonzotta, így a kapcsolatok elkezdtek erősödni. A 80-as években a kapcsolatok fő dinamizmusát az adta, hogy mind a magyar, mind a kínai fél igyekezett közeledni valamiképp a piacgazdasághoz,¹² továbbá a 80-as években a Szovjet Unió is elkezdte elveszíteni szép lassan a hatalmát a korábban szoros ölelésbe fogott országok felett, amelyet Magyarország felett is egyértelműen gyakorolt annak Kína politikáját tekintve is, hisz a magyar delegációk rendszeresen megálltak Moszkvában is Peking mellett, mely jól jelzi ezt a kontrollt, így hiába próbált Peking differenciáló külpolitikát folytatni Magyarországgal, az nem dönthetett szabadon a külpolitikájáról.¹³

1.2.4. A rendszerváltások időszaka és a fordulat az új évezredben

Miután a magyar-kínai diplomáciai kapcsolatok a javulás irányába tartottak a 80-as években, több lépés is született, hogy ez a tendencia kézzel fogható eredményeket is hozzon. Az egyik megállapodásnak a végeredménye az lett, hogy megszűnt a vízumkényszer a két ország között, tehát 1989 és 1992 között vízum nélkül lehetett utazni a két ország között.¹⁴ Az 1989-es pekingi Tienanmen téri események¹⁵ után a Deng-féle reform és nyitás következtében, leginkább a déli területeken létrehozott különleges gazdasági övezetekben kialakult, már egyre jobban élő kereskedő réteg fejében megfogant a félelem attól, hogy esetleg a gazdasági reformokat visszafordítják és elveszítik mindazt, amit az események előtti néhány évben értek. Ez a kereskedelemben jártas, némi tőkével már rendelkező és vállalkozó szellemű csoport jelentős részben döntött úgy, hogy nem várja meg a rájuk esetlegesen negatívan ható döntéseket, hanem útra kelnek, hogy máshol próbáljanak szerencsét. Ezen felül a rossz gazdasági helyzet is hasonló döntésre készítette őket. Itt kerül előtérbe Magyarország, hisz ekkor azon kevés ország közé tartozott, ahol várhatóan jobb életminőség, jobb kereskedelmi lehetőségek várták őket úgy, hogy közben nem volt szükség vízumra, így sokan döntöttek amellest, hogy Budapestet választják utazási célnak. Ekkor jelentős mennyiségű kínai állampolgár érkezik az országba, bár nem mind dönt a maradás mellett.¹⁶ Egy csekély súlyúnak szánt, a diplomáciai

¹² TÁLAS 2019.

¹³ VÁMOS 2020: 20, 70–71, 106.

¹⁴ GUO 2010: 123.

¹⁵ Megjegyzés: az 1989-ben történt Tienanmen téri események során, a társadalom különböző rétegeit többnyire súlyosan érintő válság miatt jelentős tömeg tiltakozott, melynek leverésére bevetették a hadsereget is. Deng Xiaoping ezzel jelezte azt a tényt, miszerint Kínában nem lesz politikai értelemben vett rendszerváltás, mint a Földön sok más országban ekkoriban.

¹⁶ NYÍRI 2004: 162-163.

kapcsolatokat finoman jobb irányba vivő szándékú döntés nyomán tehát a magyar társadalom találkozik a kínai néppel s ennek a mai napig tartó hatása lesz. Összességében viszont az a tény, hogy Magyarországon végbemegy a rendszerváltás és ezáltal kilép a kommunista országok csoportjából, ismét némileg visszavetette a kapcsolatokat. Az ismételt javulásig egészen a 90-es évek közepéig kell várni, hiszen 1994-ben Göncz Árpád köztársasági elnök ellátogat Kínába, majd 1995-ben Jiang Zemin kínai elnök érkezik Magyarországra. Érdekes momentum a kutatás egészét tekintve, hogy 1994-ben a magyar Országgyűlésben problémaként merül fel a FIDESZ frakció részéről, hogy a köztársasági elnök miért megy Kínába, mikor egyrészt emberi jogi problémák vannak az országgal, másrészt az európai demokratikus jogállamok a Tienanmen téri események óta nem tartanak fenn ilyen magas kapcsolatot a Kínai Népköztársasággal.¹⁷ Az évtized közepén továbbá volt próbálkozás a várhatóan Hong Kongból elmenekülő nagytőkések egy részének magyarországi letelepítéséről, ám ezeket a terveket végül az akkori magyar kormány elvetette.¹⁸

Legkésőbb az új évezred elejére egyértelművé válik Kína nagyhatalmisága, hiszen Kína 2001-ben csatlakozik a WTO-hoz. Az ezután nem sokkal később hatalomra kerülő Medgyessy Péter miniszterelnök nyit Kína felé és 2003-ban ellátogat az országba, hogy a kapcsolatok alapelveiről tárgyaljanak, továbbá néhány szakterülettel kapcsolatos megállapodást írjanak alá, például a szervezett bűnözést vagy éppen a sportot illetően. Ezzel a látogatással 44 év után először megy magyar miniszterelnök Kínába. Fontos azonban, hogy jelentős számú üzletember is a miniszterelnökkel tart, nem véletlenül, hisz Kínával a kapcsolatokat elsősorban gazdasági előnyszerzés céljából szándékozik Medgyessy javítani.¹⁹ Nem sokkal később Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz és ezután az EU-Kína kapcsolatok stratégiai partnerségi minősége miatt a magyar kapcsolatokban is javulás következett be, 2004-ben Hu Jintao Budapestre látogat és innentől baráti együttműködési partnerség alakul ki a két fél között, továbbá gyakoribbá válnak a magasszintű találkozók is. Magyar oldalon előbb kormánybiztosi, majd 2006-tól miniszterelnöki megbízotti pozíció segíti a kapcsolatok szorosabbra fonódását, valamint a 2010-es sanghaji világkiállításon való minél előnyösebb szereplést. További eredmények voltak még a 2006-ban megjelenő első Konfuciusz Intézet, a magyar-kínai két tanítási nyelvű általános iskola létrehozása Budapesten, a Budapest-Peking közvetlen légijárat vagy éppen a Bank of China magyarországi leányvállalatának a létrehozása. Magyarország a külképviseleteit is igyekezett rendbe tenni és 2010-ben Csungkingban újabb főkonzulátust

¹⁷ TIRTS 1994.

¹⁸ TÁLAS 2019.

¹⁹ MEDGYESSY ÁTTÖRÉSRE KÉSZÜL KÍNÁBAN 2003.

nyitott. A 2006-2011 között életben levő kínai 11. ötéves tervben szereplő külföldi mezőgazdasági technológia importra való igény is felkeltette a magyar fél érdeklődését. A 21. századi Kína felé nyitás egyik első legnagyobb eredménye pedig 2011-ben jön el a mintegy 1,26 milliárd dolláros kazincbarcikai Borsodchem 96%-os tulajdonrész felvásárlással a Wanhua Industrial Group vegyipari óriásvállalat részéről. Azonban további kisebb beruházások is történtek, például a Huawei már ekkor erőteljes érdeklődést mutatott Magyarország iránt.²⁰ A kutatás szempontjából egy érdekes keresztmetszet továbbá a 2011-es magyar EU elnökség, mely idején tartották az Asia-Europe Meeting rendezvényt, melynek keretein belül közel 50 külügyminiszter, köztük Yang Jiechi kínai külügyminiszter tárgyalhatott, valamint érdemes megjegyezni, hogy 2011-ben az EU-Kína Stratégiai Párbeszéd aktuális fordulóját Budapesten hozták tető alá, Kínát ekkor az a Dai Bingguo képviselte, aki korábban a rendszerváltások idején Budapesten volt nagykövet.²¹ A régiós együttműködésnek is fontos dátum volt 2011, mivel az ekkor Magyarországon járó kínai miniszterelnök, Wen Jiabao itt jelenti be, hogy Kínának szándékában áll egy, a Közép-Kelet európai régiót Kínával összekötő transzregionális együttműködés létrehozása.²²

1.3. Az Európai Unió és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok alakulásának főbb pontjai 1949 és 2012 között

1.3.1. A hidegháború időszaka alatti kapcsolatok

A ma ismert Európai Unió előzményformái meglehetősen sokáig nem tartottak fenn kapcsolatokat a Kínai Népköztársasággal. Természetesen ez többek között abból is fakad, hogy az integráció korai szakaszaiban a harmadik országokkal való kapcsolat nem igazán szerepelt napirenden, továbbá abból is, hogy sokáig nem a Kínai Népköztársaságot, hanem a Kínai Köztársaságot, vagyis Tajvant ismerte el a legtöbb nyugati ország. Az 1970-es évek elején a legtöbb tagállama az Európai Községeknek elismerte a Kínai Népköztársaságot és így nem sokkal később, 1975-ben az Európai Községek és a Kínai Népköztársaság felvették egymással a diplomáciai kapcsolatokat, majd 1978-ban aláírják az első kereskedelmi egyezményt. A felek viszonylag gyorsan felismerték azt, hogy jelentős mértékű kölcsönös előnyök származnának abból, ha a kapcsolataikat elkezdenék erősíteni, hiszen Kínának jól jött egy harmadik erős fél az USA és a SZU mellett, akivel kiegyensúlyozhatta a külpolitikáját, az EK pedig rögtön felismerte a gazdasági potenciált Kínában. 1979-ben magasszintű találkozóra

²⁰ SZUNOMÁR 2011: 70–71, 79–80.

²¹ MATURA 2012: 15.

²² POLITIKAI ÉS DIPLOMÁCIAI KAPCSOLATOK.

is sor került, később az 1980-as években pedig több megállapodás is született, melyekkel erősíthették a kereskedelmi kapcsolatokat. Ekkoriban az EK egyértelműen úgy látta, hogy a Nyugatnak érdeke asszisztálni Kína fejlődését, így ennek érdekében politikai és gazdasági viszonylatban is mélyültek az együttműködések. Ez a folyamat megtorpant nagy hirtelenséggel az 1989-es Tienanmen téri események miatt, mely során az együttműködés több formája is befagyott, de a katonai jellegű együttműködések, például a Kínába irányuló fegyverexport tiltólistára került.²³ A kapcsolatok alakulásának fő mozgatórugója az 1975-1989 közötti időszakban végülis az volt, hogy mind a két félnek érdekében állt azt folytatni és mélyíteni, hiszen úgy akarták a Szovjet Uniót feltartóztatni, hogy közben az USA se kerüljön teljesen hegemon szerepbe, továbbá se Kína, se az EK nem rendelkezett ekkor globális stratégiai tervekkel, nem igazán ütköztek az érdekeik sem, ugyanakkor a 80-as években a kínai fél egyre inkább kezdte úgy látni, hogy Európa integrációjának elmélyülése szolgálni fogja a kínai érdekeket is, így az Európa-Kína kapcsolatoknak fontos szerepe lesz a jövőben. Mindeközben azonban az európai integráció még jóval kevésbé volt elmélyülve, mint napjainkban, így az EK tagállamok valójában inkább egyfajta kétarcúságként használták fel az EK-Kína kapcsolatokat, hiszen míg a kellemes kérdéseket bilaterális alapon tárgyalták, addig a kellemetlen kérdéseket, mint amilyen az emberi jogok kérdése, átadták EK szintre.²⁴

1.3.2. A rendszerváltások utáni időszak és a kapcsolatok felértékelődése

A kapcsolatok fejlődésének megtorpanása azonban a rendszerváltásoknak is köszönhető volt, továbbá annak is, hogy Kínában a 90-es évek elején némileg meggyengül Deng Xiaoping s míg az EK átalakul EU-vá a Maastrichti szerződés által, mely nem elhanyagolható módon a külügyek terén is több jogosítványt ad az integrációnak, Deng Xiaoping meglátogatja a déli tartományokat és összességében megakadályozza, hogy az általa megszabott irányról letérjen Kína. 1994-ben az EU kidolgoz egy Ázsia stratégiát, amelyben deklarálja célját, hogy nagyobb gazdasági jelenlétre van szüksége az EU-nak a régióban. A következő néhány évben több megállapodás is születik az EU és az egyes ázsiai országok között, továbbá 1995-ben Kína kiadja első Kínával kapcsolatos politikai stratégiáját bemutató dokumentumát. Ebben lényegében a kapcsolatok elmélyítését fejtette ki továbbá azt, hogy Kínát segíteni kell a globalizációba való integrálódását tekintve, azonban egyéb területeken, mint az emberi jogok és a jogállamiság pedig javulnia kell Kínának, így ezzel kapcsolatosan is elkezdni elmélyíteni a kapcsolatokat a két fél. Ekkortájt Kínának jól jött, hogy az EU segíti őt WTO tagsághoz jutni

²³ MICHALSKI – ZHONGQI 2015: 15–16.

²⁴ SZUNOMÁR 2012: 68–69.

és az EU által egy megbízható globális játékosként tűnik fel a nemzetközi térben, az EU pedig egyre inkább elmélyíthette gazdasági érdekeit az országban, továbbá az EU nem várt azonnali javulást az emberi jogok vagy épp a jogállamiság területén, a korszakban még megelégedett azzal is, hogy Kínát ilyen témákban tárgyalóasztalhoz sikerült ültetni, így tehát ezek a kérdések nem voltak akadályozó tényezők a kapcsolatok alakulásának. A 90-es évek végén a felek kialakítanak egy magasszintű évenkénti tárgyalási mechanizmust, egy csúcstalálkozót, mely a mai napig az egyik legfontosabb esemény a Kína-EU kapcsolatokat illetően.²⁵ A korábban hozott szankciók jelentős része már a 90-es évek közepére hatályon kívül helyeződtek, így végül csak a katonai eszközöket érintő exporttilalom maradt érvényben, így tehát ezen szankciók sem akadályozták a felek kapcsolatainak elmélyülését. A 2000-es évek elején a kapcsolatok tovább javultak, az EU első, 2003-as (külügyi) biztonsági stratégiai dokumentumában már stratégiai partnerként van megnevezve Kína, továbbá újabb Kínával kapcsolatos stratégia is megjelenik ebben az évben, amit aztán a 2006-ban kiadott újabb stratégia követett. A kapcsolatok pedig nem csak vertikálisan fejlődnek ekkor, hanem horizontálisan is, tehát sok egyéb terület kerül be a tárgyalásokba, mint a mezőgazdaság, nukleáris non-prolifерáció vagy a kulturális kapcsolatok. 2007-ben az unió részéről konkrét Kína stratégiai dokumentum készül melyben Kínát fejlődő országnak tartja, de már egyben világpolitikai- és gazdasági szereplőnek is nevezi.²⁶ Mindeközben viszont Kína rájön arra 2005-ben, hogy az Európai Unió nem az, akinek ő korábban gondolta, mivel amikor az EU 2005-ben az USA nyomására nem oldja fel a katonai exportot érintő szankciókat Kínával szemben, akkor bebizonyosodik Kína számára, hogy az általa vágyott multipoláris nemzetközi rendszerben nem lehet teljesen független szereplő az EU, továbbá a Kína-EU kapcsolatok prioritása elmarad majd az USA-EU kapcsolatoktól, összességében tehát nem számíthat az EU-ra úgy, mint ahogy szeretett volna. Később a 2008-as EU-Kína csúcstalálkozó elmarad, többek között amiatt, mivel a francia elnök 2008-ban találkozik a Dalai Lámával s ezt Peking egyértelműen barátságtalan lépésnek tekintette. A kapcsolatok innentől fogva már kevésbé voltak optimisták és a korábban beharangozott stratégiák és a stratégiai partnerségi státusz a valóságban más tartalommal kezdett el megtöltődni, mint azt ahogy korábban eltervezték. Később a 2008-as világgazdasági válság után az EU-nak szüksége volt befektetőkre és tőkeinjekcióra, mivel nem tudta megfelelően kezelni a gazdasági válságot. Kína látta, hogy a külpiacai összeomlóban vannak, mely saját exportvezérelt gazdaságára nagy veszélyt jelentett, így elkezdett invesztálni

²⁵ MICHALSKI – ZHONGQI 2015: 17–19.

²⁶ SZUNOMÁR 2012: 69–71.

többek között az EU-ba is a 2010-es évek elején,²⁷ ám ezt az utolsó fejezetben részletesen is tárgyalom.

1.4. Magyarország és az Európai Unió kapcsolatainak főbb mérföldkövei és irányai

1.4.1. Magyarország Észak-atlanti integrációja és a kapcsolatok kezdeti időszaka

Ahogy azt korábban már említettem, Magyarország a II. Világháború után a Szovjet Unió érdekszférájába került, ekkor a Keleti Blokknak nevezett régióban helyezkedett el, így ténylegesen nem vált a Szovjet Unió részévé, de szovjet katonák jelen voltak az országban és a korábban már bemutatott magyar-kínai külpolitikai viszonyok alapján is látható módon, kevésbé képviselhette magát önállóan a nemzetközi térben. Az ország a rendszerváltások időszakában elkezdett az Észak-atlanti szövetségi rendszer felé elmozdulni, így először 1999-ben az Észak Atlanti Szerződés Szervezete tagállama lett, majd később 2004-ben pedig az Európai Unióhoz is csatlakozott. A csatlakozásokat komoly külpolitikai teljesítmény előzte meg, melynek alapjait az Antall József által meghatározott hármas külpolitikai célrendszer határozta meg, hisz a három pont közül az egyik az európai integráció volt.²⁸

Ekkoriban elég sokat tett az ország annak érdekében, hogy mind a két szervezetbe csatlakozhasson, ezzel kül- és biztonságpolitikai helyzetét meghatározza, melyet a mai napig is rögzít a 2020-as Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája dokumentum.²⁹ Úgy vélem, hogy ez utóbbi pedig rendkívül fontos tényadat, melynek figyelembevétele alapvető fontosságú a teljes kutatás során is. Természetesen ekkor a viszony a felek között jó volt, Magyarország elkezdett beletanulni abba a helyzetbe, hogy ezeknek a szervezeteknek minél inkább ne csak de iure, hanem de facto is a teljes jogú tagja legyen, így például viszonylag hamar megtapasztalta, hogy a fontos kérdésekben a döntési folyamat inkább informális keretek között történik, semmint a formális tárgyalások során. Magyarország 2011-es EU soros elnöksége során bizonyíthatta rátermettségét a szövetség többi tagállama irányába, az ezt követő években is többnyire rendezett volt a viszony a felek között. A 2015-ös migrációs válság esetében azonban komolyabb törésvonalak keletkeztek az egyes tagállamok között és ekkor Magyarország is a középpontjába került az Európai Unióban folyó politikai küzdelmeknek, hiszen komoly lépéseket tett meg, például fizikai határzár létesítéséről hozott döntést stb. és 2015 nyarán még

²⁷ MICHALSKI – ZHONGQI 2015: 20–23.

²⁸ GAZDAG 2014: 100.

²⁹ 1163/2020. (IV. 21.) KORM. HATÁROZAT MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁRÓL.

voltak kétségek afelől, hogy ez e a helyes út, hiszen például Németország Angela Merkel vezetésével egy ideig befogadóbb politikát kívánt folytatni.³⁰

1.4.2. A Sargentini-jelentéstől napjainkig tartó főbb mérföldkövek és jellemzők

2018 nyarának végén megjelent az úgynevezett Sargentini-jelentés, melynek valójában a neve a következő: Jelentés a Tanácsot az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikke (1) bekezdésének megfelelően az Unió alapértékeinek Magyarország általi súlyos megsértése egyértelmű veszélyének megállapítására felszólító javaslatról.³¹ A Judith Sargentini által beadott jelentés konkrétumaival kapcsolatban ugyan nem szükséges mélyebbre ásni, ám maga a jelentés fontos mérföldkő a magyar-EU kapcsolatokban, hiszen a jelentést később el is fogadják. Összességében ez a dokumentum, mint ahogy azt az eredeti név is jelzi azt jelentette, hogy az EU, illetőleg az Európai Parlament úgy ítélte meg, hogy Magyarország több ponton is olyan pályán mozog, melyek nem összeegyeztethetőek az EU alapszerződésével és alapvető értékeivel, ez pedig egyértelműen jelzi a kapcsolatok romlását. Később a magyar kormánytagokat adó legdominánsabb párt, a FIDESZ kilép 2021-ben az EP pártcsaládjából, vagyis az Európai Néppártból,³² mely a legbefolyásosabb párt lett a 2019-es EP választások után, ez a kapcsolatok további romlását jelezte. További jelei a kapcsolatok romlásának, hogy az Európai Bizottság befagyasztotta a 2021-2027-es EU költségvetési időszak, Magyarországnak járó kohéziós forrásait, valamint a COVID-19 válság alatt meghozott döntésből származó helyreállítási pénzekhez való hozzájutását is blokkolja az EB, főleg a jogállamisághoz köthető kritériumok miatt, ám ezek feloldása 2023 novemberében³³ és decemberében³⁴ megkezdődött. A 2022-ben kitörő orosz-ukrán háború óta szintén ezen esemény kapcsán romlott a viszony, mivel Magyarország több esetben is egyedülként akadályozta volna vétóval a szankciók eredeti formáit, továbbá Finnország és Svédország NATO csatlakozását is az EU tagországok többsége után csak hónapokkal ratifikálta.³⁵ A kapcsolatok romlását jól jelzi, hogy Magyarország 2016-2022 között az EU-ban meghozott vétók több, mint felét adta le. Ez nemcsak a viszonyok jelentős romlását mutatja a felek között, de fontos relevanciája is van ennek a jelen kutatás szempontjából, hisz több esetben Kínát érintő kérdésekben vétózott a magyar kormány, ezek a következők: 2016 júliusában a Dél-kínai

³⁰ YURDAKUL – KOENITZ. 2019.

³¹ SARGENTINI 2018.

³² ZSÍROS 2021.

³³ COMMISSION ENDORSES HUNGARY'S €4.6 BILLION REPowerEU CHAPTER, TO COMPLEMENT ITS RECOVERY AND RESILIENCE PLAN.

³⁴ COMMISSION CONSIDERS THAT HUNGARY'S JUDICIAL REFORM ADDRESSED DEFICIENCIES IN JUDICIAL INDEPENDENCE, BUT MAINTAINS MEASURES ON BUDGET CONDITIONALITY.

³⁵ SPIKE 2024.

tengert érintő Kína politika miatti nyilatkozat tompítása és késleltetése; 2017 márciusban a Kínában bebörtönzött jogászok kínzását elítélő levél megakadályozása; 2021 áprilisában a hongkongi belbiztonsági törvény miatti közös álláspont megakadályozása; 2021 júniusában a kínai Hongkong politika miatti nyilatkozat megakadályozása.³⁶ Összességében tehát jól látható, hogy 2018 óta egyre látványosabban mélyül a szakadék a két fél között a különféle nézeteltérések miatt, melyben szerepet kap a felek Kínával kapcsolatos külpolitikáit érintő különbségek.

1.5. Összegzés

A fejezetben jól látható, hogy Magyarország kapcsolatai Kínával régebbiek és sokáig szorosabbak voltak, azonban a 60-as és a 70-es évek külpolitikai fordulata Kínában szép lassan inkább a Nyugat felé fordulást jelentette, mely miatt a magyar-kínai kapcsolatok leromlottak, noha egyértelműen látszik, hogy ez nem a magyar érdekek mentén történt, hanem amiatt, mivel ekkor nem rendelkezünk a saját külpolitikánk felett a Szovjet Unió elnyomása miatt. Később a kapcsolatok rendeződtek és több szempontból is sikerült felhasználni a korábbi viszonyt, ám Magyarország a 80-as és 90-es, valamint 2000-es években nem tudott annyit nyújtani, mint az EU, így ebben az időszakban inkább az EU-val fejlődött dinamikusabban Kína kapcsolata. A magyar külpolitika miután visszakapta az önállóságát, egyértelműen elkezdett nyitni Kína felé, függetlenül attól, hogy melyik kormány volt épp hatalmon. A 2010-es évek elejére ezek a törekvések elkezdtek beérni, miközben a Kína-EU viszony szép lassan elkezdett más pályán mozogni, mint előtte. A magyar-EU kezdeti szorosabb viszony pedig idővel elkezd gyengülni és ennek a gyengülésnek a felek Kínával kapcsolatos eltérő viszonyulása is az okozója.

³⁶ EUROPEAN PARLIAMENT 2022: 64.

2. A VONATKOZÓ FŐBB GLOBÁLIS ELMOZDULÁSOK A VIZSGÁLT IDŐSZAKBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL KÍNA ÉS A TÖBBI ENSZ BT ORSZÁG HELYZETÉNEK VÁLTOZÁSÁRA

2.1. Bevezetés

Ebben a fejezetben azokat a legfontosabb történéseket szeretném előhozni és megvilágítani, amelyek kívülről befolyásolták a magyar-kínai, illetőleg az EU-kínai kapcsolatokat. A kapcsolatok alakulását tekintve ugyanis jelentős mértékben hatnak azok a folyamatok, amelyek az aktuális nemzetközi rendet mozgatják, hisz míg Magyarország nem nevezhető annak meghatározó és sarkalatos részének, addig a két másik vizsgált fél, az Európai Unió és a Kínai Népköztársaság már sokkal inkább aktorai. Kijelenthető tehát, hogy annak ellenére, hogy az egyik, ha nem legfontosabb játékos, az Amerikai Egyesült Államok nem vizsgált ország jelen tanulmányban, mégis az általa dominált világrend változásainak kihatását vizsgálni szükséges, amennyiben a kutatás célt kíván érni.

2.2. A II. Világháború utáni nemzetközi rend szerkezeti alapjai

2.2.1. A II. Világháború után lefektetett nemzetközi rend

A II. Világháború végén érezték a győzelemre álló szövetséges hatalmak (USA, SZU, Egyesült Királyság), hogy tekintettel arra, hogy az első világháború utáni rendezés nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, melyet Foch Ferdinand marsall némileg előre megjósolt, mikor is a versailles-i békeszerződés/békediktátum aláírása után azt mondta, hogy ez nem békeszerződés volt, hanem fegyverszünet húsz évre,³⁷ új alapokra szükséges helyezni az újabb béketárgyalásokat és a nemzetközi rendet. Látszódik, hogy a korábbi Nemzetek Szövetsége/Népszövetség nem volt képes az Egyesült Államok nélkül megfelelően funkcionálni, továbbá annak szervezeti struktúrája sem volt megfelelően megalapozva, ugyanis amint a nemzetközi térben komoly problémák történtek, azonnal diszfunkciós lett az intézmény és kitörhetett a II. Világháború, amit elvileg hivatott lett volna megakadályozni. A korábbi tapasztalatokra építve tehát 1945-ben létrehozzák a nemzetközi rend új fundamentumát az Egyesült Nemzetek Szervezetét, melynek alapokmányának ötödik fejezete életre hívja napjaink nemzetközi biztonságpolitikájának legfontosabb szupranacionális pillérét, az ENSZ Biztonsági Tanácsot. Az alapokmány arról is rendelkezik, hogy mely országok kapnak egyértelmű hatalmat, mint az ENSZ BT állandó tagjai, ezek pedig az Amerikai Egyesült Államok, az

³⁷ RATCLIFFE 2018: 665.

Egyesült Királyság, a Szovjet Unió,³⁸ a Kínai Köztársaság és Franciaország.³⁹ Fontos látni, hogy az ENSZ BT határozatok kötelezőek az ENSZ tagállamok számára s amennyiben ez az alapokmány hetedik cikkelye szerinti, úgy azokra is, akik nem tagjai annak,⁴⁰ a BT határozatok tehát nem csak ajánlások. Az alapokmány szerinti jogkörökből összességében kiolvasható, hogy a nem állandó ENSZ BT tagok közel sem rendelkeznek akkora hatalommal a nemzetközi rend felett, mint az öt állandó tag.

A II. Világháború után tehát alapvetően öt ország volt a nemzetközi jog alapján jogosult arra, hogy igazán hatékonyan tudja az érdekeit képviselni, mivel az új nemzetközi rend elsődleges fóruma az ENSZ lett. Ezután további nemzetközi szervezetek jönnek létre, melyek tovább erősítik azt a struktúrát, amit az ENSZ létrehozásával elkezdtek kiépíteni és mivel az emberiség és a történelem egyik nagy mozgatórugója a pénz, így nem véletlen, hogy sok nagyon fontos ilyen szervezet a pénz, illetve a kereskedelem köré épült ki, ilyen például a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank vagy a már említett Világkereskedelmi Szervezet. Ezek a nemzetközi szervezetek a globalizációt elősegítő szervezetek, hiszen az egyes szuverén országok rengetek lehetőséget kapnak arra, hogy a legkülönbözőbb kérdésekben tudjanak egyeztetni multilaterális formában, ugyanis korábban jellemzően inkább a hagyományos bilaterális diplomácia volt jellemző az ügyek békés rendezése érdekében. A legtöbb ilyen szervezetet az Amerikai Egyesült Államok hozta létre s bár néhány hasonló szervezetet a Szovjet Unió is létrehozott, ám annak bukása után egyértelműen az USA által életre hívottak vették át a dominanciát és ezekbe igyekeztek az egyes országok is belépni.

2.2.2. Egy nemzetközi rendszer elavulása

A nemzetközi szervezetek és a nemzetközi jog sok tekintetben tud egyezni a belső joggal, ám a legfontosabb különbség az esetek túlnyomó többségében az, hogy ezek csak addig képesek általában hatékonyak és működőképesek lenni, amíg az ezeket létrehozó jogalanyai a nemzetközi jognak tiszteletben tartják a szabályokat és akarják is a hatékony működtetést, nem jellemző ugyanis, hogy lenne szankcionálás vagy ha van, akkor az kellőképpen erős és hatékony volna ahhoz, hogy az esetleges problémákat megfelelően kezelje. Egyszerű példával élve, ha valaki megszegi egy adott ország belső jogát, akkor végső esetben a jogalkotó az erőszakmonopólium segítségével rábírja az adott jogi személyt a törvényes viselkedésre és a jogsértésnek következményei lesznek, melyek főbb paraméterei szintén a jog által rögzítettek.

³⁸ Megjegyzés: a Szovjet Unió felbomlása után Oroszország.

³⁹ UNITED NATIONS CHARTER, CHAPTER V: THE SECURITY COUNCIL 1945.

⁴⁰ UNITED NATIONS CHARTER, CHAPTER VII: ACTION WITH RESPECT TO THREATS TO THE PEACE, BREACHES OF THE PEACE, AND ACTS OF AGGRESSION 1945.

A nemzetközi jog esetén, illetve ezáltal a nemzetközi szervezetek esetében nagyon ritkán beszélhetünk arról, hogy a felek a szuverenitásukból annyit átengednének, hogy felettük valami vagy valaki erőszakmonopóliumot formálva, rábírja a nemzetközi jogot sértő felet az egyébként elvárt magatartásra.

Jól látható tehát, hogy a nemzetközi jog betartatása sokkal körülményesebb, mint a belső jogé, az csak a közös/többségi érdekek és akarat által hívható életre és tartható fenn. A probléma tehát akkor jelentkezik, ha egy kialakult rendszer a nemzetközi térben már nem képes többé tükrözni és leképezni a szereplők között fennálló viszonyokat. Mint fentebb említettem, talán a legfontosabb platformot az ENSZ BT biztosítja, így érdemes ezen keresztül megvizsgálni azt a kérdést, hogy az 1945-ben lefektetett szabályok mennyire képesek szolgálni még a nemzetközi béke és biztonság fenntartását célzó erőfeszítéseket. Elméletben ezt a szervezetet azért hozták létre, hogy a legnagyobb hatalmak, akik egyébként a Föld lakosságának egy jelentős részét is képviselik, megvitathassák békés módon a legfőbb problémáikat, továbbá nagyhatalmi felelősségüknél fogva közös erővel rábírják a többi országot is erre. Azonban, ha megnézzük közelebbről a helyzetet, akkor egyértelműen látszik, hogy az ENSZ BT tagjai nem felelnek meg maradéktalanul ezen kritériumoknak, éppen ezért látható, hogy ez az igen fontos szervezet nem tükrözi a valós viszonyokat, így nem is képes a feladatait megfelelően ellátni. Ennek alátámasztását a következő alfejezetben mutatom be.

2.3. Unipoláris pillanat vége

2.3.1. Gazdasági erőviszonyok erőteljes változása

Egy ország gazdasági ereje ugyan nem minden, de mind békeidőben, mind háborús időben nagyon fontos, hogy a gazdaság mire képes. Többféle mérőszám létezik a gazdasági erő mérésére, ám mindegyik esetében van olyan aspektus, amit egyáltalán nem vagy ha igen, úgy nem megfelelően tükröz az adott mutató. Az egyik legpopulárisabb ilyen mérőszám az éves szinten mért bruttó hazai termék. A GDP viszont amerikai dollár alapú, így többízben sem mutat megfelelő képet, egy akkora gazdaság esetében, mint Kína, melyben a szolgáltatások sokszor olcsóbbak, mint a fejlettebb országokban, valószínűleg a hitelesebb rálátás érdekében érdemes a GDP adatok mellé odatenni a vásárlóerőparitáson számolt gazdasági erőt is, hiszen a PPP az utóbb említett problémákat igyekszik kiküszöbölni.

Ha megnézzük közelebbről az adatokat, akkor jól kirajzolódik a változás, hiszen a II. Világháború két vesztes hatalma közül kettő is felemelkedett, az egyik Németország, a másik pedig Japán. Ez a két ország az elmúlt években GDP adatok alapján a világ harmadik, illetve

negyedik legnagyobb gazdasága szerepet tölti be, sokáig Japán volt a harmadik, de 2023-ban Németország vette át ezt a helyet, míg Japán a negyedik legnagyobb gazdaság.⁴¹ Annak ellenére, hogy a német és japán gazdaság nagyobb, mint a francia, a brit vagy az orosz, mégsem kapnak helyet az ENSZ BT-ben. Jól látszik azonban, hogy India gazdasága is jelentős, hiszen már a 2022-es adatokból is látható, hogy India megelőzi egykori gyarmattartóját, az Egyesült Királyságot, ekkor India GDP-je 3,42 trillió amerikai dollár,⁴² míg az Egyesült Királyság kicsivel lemaradva 3,09 trillió dollárt tudhatott magáénak.⁴³ Fontos azonban látni, hogy nem csak arról van szó, hogy Kína a 2022-es PPP alapján számolt gazdasági erejével (30,34 trillió dollár)⁴⁴ a dobogó legfelsőbb fokán helyezkedett el, hanem arról is, hogy az USA 25,44 trillió dolláros második helye⁴⁵ után itt már India foglalja el a dobogó harmadik fokát 11,9 trillió dollárral,⁴⁶ tehát nem Németország vagy Japán. Az első ábrán jól látszik, hogy a két ENSZ BT tag Franciaország és Egyesült Királyság fölött foglal helyet a korábban említett két országon felül Indonézia és Brazília is. India pedig kifejezetten igyekszik kiharcolni a többletjogokat és javítani a pozícióit, azáltal is, hogy szeretne bekerülni állandó tagnak az ENSZ Biztonsági Tanácsába.⁴⁷ India tehát jó példája annak, hogy a jelenlegi nemzetközi rend nem tükrözi a valós gazdasági erőviszonyokat.

Kína (BT tag)	30,34
Amerikai Egyesült Államok (BT tag)	25,44
India	11,90
Japán	5,70
Oroszország (BT tag)	5,33
Németország	5,23
Indonézia	4,04
Brazília	3,84
Franciaország (BT tag)	3,76
Egyesült Királyság (BT tag)	3,68

1. ábra: PPP alapján számított top10 gazdasági erővel bíró ország 2022-es adatok alapján, milliárd USD-ben. Forrás: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=IN-CN-FR-GB-US-ID-RU-BR-JP-DE&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

⁴¹ Oi 2024.

⁴² GDP (CURRENT US\$) – INDIA.

⁴³ GDP (CURRENT US\$) - UNITED KINGDOM.

⁴⁴ GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) – CHINA.

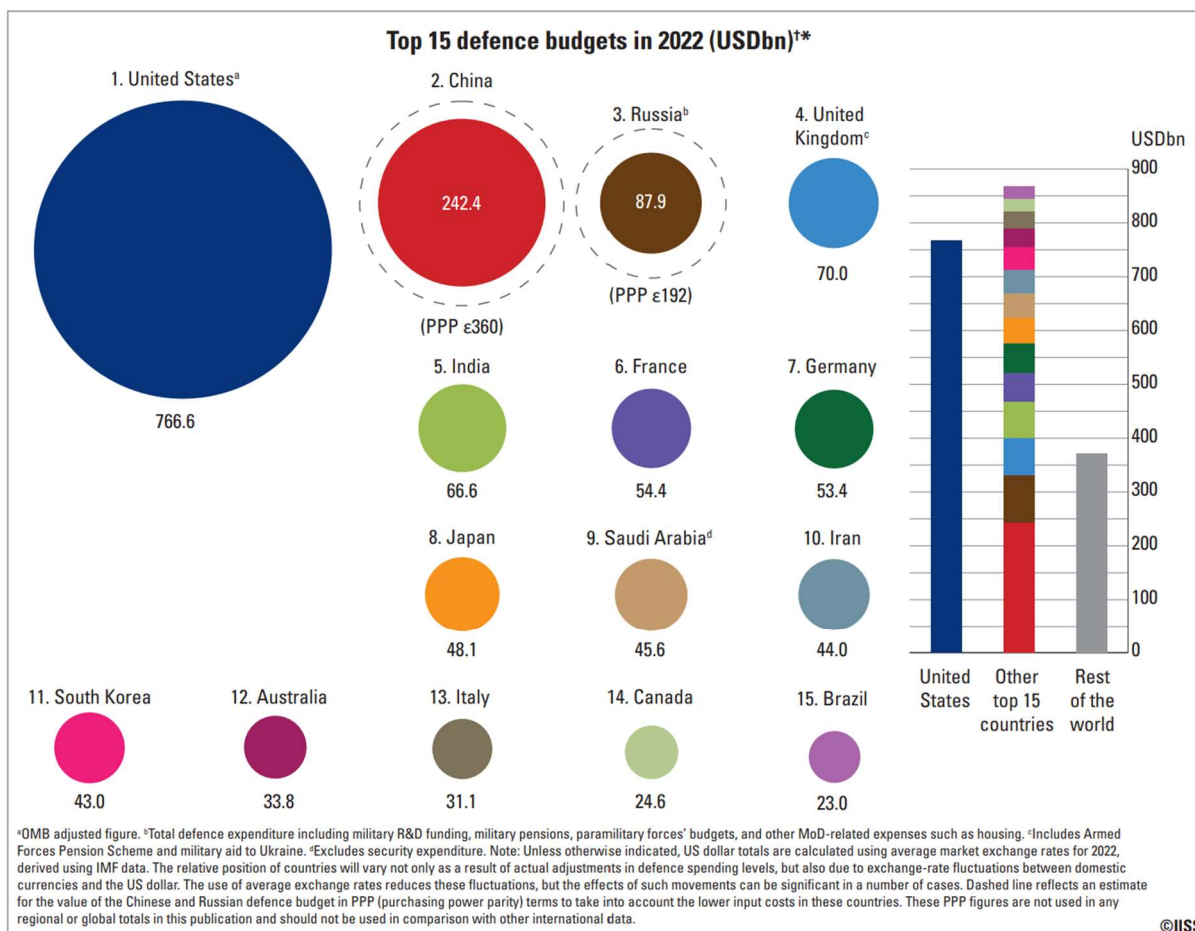
⁴⁵ GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) - UNITED STATES.

⁴⁶ GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) – INDIA.

⁴⁷ PRIORITIES FOR THE 78TH SESSION OF THE UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY.

2.3.2. Védelempolitikai átrendeződés

A gazdasági erő mellett a védelempolitikai képességek is jelentős mértékben hozzájárulnak egy ország külpolitikai cselekvési mozgásteréhez, egyrészt mivel az elrettentés eszköze már önmagában elegendő tény lehet a tárgyalások során (például nukleáris csapásmérő képesség birtoklása), de valós cselekvésre is lehetőséget ad, hogy az adott ország erővel kényszerítse ki az akaratát és biztosítsa ezzel az érdekeinek védelmét. A védelempolitikai képességek esetében, amennyiben nem cél egy mély és átfogó tanulmány készítése, úgy kevesebb elterjedt mutatószám áll a rendelkezésre, továbbá több mutató, mely valóban a valósághoz hű képet adhatna, a téma természeténél fogva nem érhető el nyilvánosan. Tekintettel arra, hogy jelen kutatás célja nem az Európai Unió, a Kínai Népköztársaság és Magyarország vagy más országok hadügyeinek részletes tárgyalása, így tehát néhány egyéb adatra fogok támaszkodni. Az egyik legfontosabb adat szorosan kötődik a fentebb tárgyalt gazdasági kérdésekhez, ugyanis a védelmi képességekre költött összegek kiindulópontot jelenthetnek azok összemérését illetően. A második ábra jól szemlélteti a helyzetet.

2. ábra: 2022-ben a 15 legnagyobb védelmi költségvetéssel rendelkező ország. Forrás: *The Military Balance*. 2023. London, International Institute for Strategic Studies. 14. oldal

Jól látható az ábrán az, hogy bár a védelmi kiadások tekintetében már sokkal inkább egyezőséget láthatunk az ENSZ BT állandó tagok és az itt látható legtöbbet költő öt ország között, ám azt is látni kell, hogy valójában az Amerikai Egyesült Államok és Kína, valamint Oroszország költése jelenti a felső két szintet, a harmadik szinten pedig már ott van az Egyesült Királyság mellett India, a következő kategóriában pedig megjelenik Franciaország mellett a már többször említett Japán és Németország, valamint Szaúd-Arábia, Irán és Dél-Korea is. Egy újabb kutatás viszont arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a teljesen valós védelmi kiadásokat számoljuk össze, úgy a Kínai Népköztársaság esetében ez elérhette a 711 milliárd dollárt is, amely már lényegében megegyezik az Amerikai Egyesült Államok védelmi kiadásaival.⁴⁸

Egy további fontos mutató az erőikivetítési képesség, mely esetében érdemes megtekinteni a repülőgép hordozók számát, mivel ezen hadihajók kifejezetten arra adnak lehetőséget a tulajdonló országnak, hogy a világtengerek segítségével az anyaország területétől akár jelentősen távolosó helyekről is képes legyen légicsapásokat indítani nagy hatékonysággal. Itt azt láthatjuk, hogy 2022-ben az Egyesült Államok tizenegy ilyenekkel rendelkezett, mellyel egyértelműen a legtöbb ilyen hajót birtokló országról beszélhetünk, Japán négy,⁴⁹ a Kínai Népköztársaság három, Olaszország, India és az Egyesült Királyság kettő-kettő, Franciaország, Spanyolország (többszörhasználású), Oroszország és Tájféld pedig egy-egy repülőgép hordozóval rendelkezik.⁵⁰ Bár az állandó ENSZ BT tagok itt is képviseltetik magukat, ám látható, hogy mellettük más országok is megjelennek, akik képesek az erőikivetítésre a fentebb részletezett módon.

Nem utolsó sorban pedig az atomhatalmakat érdemes felsorolni, ugyanis a nukleáris csapásmérő képesség nem csupán óriási károkat képes okozni, de jelenleg elsősorban az elrettentésért felelős, ugyanis alapvető elv, hogy nem fajulhat el odáig semmilyen konfliktus, hogy két atomhatalom egymás ellen nukleáris csapást hajtson végre, mivel az jó eséllyel atomháborút hozna magával, ami a ma ismert emberi civilizáció végét hozná el. Az ENSZ BT öt állandó tagja mellett még India, Pakisztán, Észak-Korea és Izrael rendelkezik ilyen fegyverekkel.⁵¹ Többjük rendelkezik olyan technológiával, például interkontinentális ballisztikus rakétával, annak hiperszonikus változatával vagy nukleáris töltetű rakéta kilövésére

⁴⁸ EAGLEN 2024.

⁴⁹ *Megjegyzés: Japán esetében hivatalosan helikopterhordozókról van szó, ám vélhetően repülőgépek hordozására is képes hadihajókról beszélhetünk.*

⁵⁰ THE MILITARY BALANCE 2023: 22, 91, 105, 134, 147, 186, 222, 249, 259, 295.

⁵¹ THE STATUS OF NUCLEAR FORCES (ESTIMATED, AS OF JANUARY 2023).

képes tengeralattjáróval, melyekkel ismételtelen az elrettentő képesség jelentősen növekszik azáltal, hogy globális erőkihívításra képesek az említett hordozóeszközök által. Kína WU–14 Dong Feng–21D nagy hatótávolságú hajó elleni ballisztikus rakétája kapcsán például elmondható, hogy technológiai vezető az olyan hiperszonikus ballisztikus rakéták terén, melyek képesek változtatni pályájukat a leszálló ágban, mellyel lényegében kivédhetetlenek és tökéletesen alkalmasak a repülőgéphordozók kiiktatására.⁵²

A felhozott mutatószámokból jól látható, hogy bár a legtöbb esetben az ENSZ BT állandó tagjai jelentős védelmi képességekkel rendelkeznek, ám több más ország is megjelent mellettük s így a védelempolitika tekintetében ismét láthatjuk, hogy az 1945-ben létrehozott struktúra nem képezi le a mai erőviszonyokat.

2.3.3. Új demográfiai súlypontok

Thomas Malthus óta a világ szeme erősebben rajta van a demográfiai adatokon és folyamatokon. Ha nagyon szorosan elemezzük mondandóját, úgy elképzelhető, hogy gondolati téves következtetéseket hoznak, ám az bizonyos, hogy a kiindulópontja, miszerint a demográfia fontos és lehet kockázati tényező is bizonyos szempontokból vizsgálva, a mai napig érvényes, sőt a klímaváltozás okozta élettér és megművelhető földterület csökkenés⁵³ is súlyosbítja azt a helyzetet, hogy immáron több, mint 8 milliárdan élünk a Földön, hiszen ha ennyi embernek egyre kevesebb az élettére, továbbá egyre kisebb területen lesz kénytelen az életfeltételek fenntartásához szükséges javakat megtermelni, úgy ez biztonságpolitikai szempontból igen aggályos következményekkel járhat. Kína esetében azt látjuk, hogy a 2021-es népszámlálási adatok alapján valamivel több, mint 1,4 milliárdan élnek⁵⁴ az országban, mely önmagában is hatalmas szám, bár az adatok világosan mutatták azt, amit azóta a 2023-as adatokra alapozva Li Qiang kínai miniszterelnök a 2024-es davosi Világgazdasági Fórumon is megerősített, miszerint Kína lakossága csökkenésnek indult, hisz többen haltak meg egy évben, mint születtek,⁵⁵ így már második éve csökken összességében a lakosság.⁵⁶ Ettől függetlenül 1960-ban az ország lakossága „csupán” valamivel több, mint 660 millió főt jelentett,⁵⁷ a növekmény tehát többszöröződést mutat, miközben az EU27 1960-ban megközelítőleg 357 millió főt számlált, 2021-ben pedig körülbelül 447 milliót,⁵⁸ nem kérdés, hogy az EU nem növelte olyan

⁵² HAJDÚ–KLEMENSITS–SÁRHIDAI 2017: 20-22.

⁵³ SPECIAL REPORT ON CLIMATE CHANGE AND LAND — IPCC CH3.

⁵⁴ MAIN DATA OF THE SEVENTH NATIONAL POPULATION CENSUS.

⁵⁵ CHINA’S POPULATION IS SHRINKING AND ITS ECONOMY IS LOSING GROUND.

⁵⁶ MAO 2024.

⁵⁷ KÍNA NEMZETI STATISZTIKAI HIVATALA.

⁵⁸ POPULATION, TOTAL - EUROPEAN UNION.

arányban lakosságát, mint Kína, számosságát tekintve pedig jóval elmarad tőle. Magyarország esetében is hasonló megállapítások vonhatóak le a számosságot tekintve, viszont itt már a százalékos növekedés is a negatív tartományban helyezkedik el, hiszen az 1960-as 9,98 millió főről lecsökkent a lélekszám 2021-re 9,7 millió főre.⁵⁹ A rendszerváltások utáni unipoláris hegemon Amerikai Egyesült Államok stabil, lassan növekvő pályán növeli a lakosságát az 1960-as 180 millióról, 2021-re 332 millióra.⁶⁰

Mindeközben viszont a Földön jelentős növekmények jelentek meg, melyek jelentősebb hatást gyakoroltak arra, hogy a II. Világháború idején fennálló demográfiai súlypontok milyen irányba mozogtak el a térképen, mint az USA, Kína vagy az EU népesedési folyamatai. A Szubszaharai Afrika területének lakossága 1960-ban 228 millió főt számlált, míg 2021-ben 1,18 milliárdot,⁶¹ itt a növekmény több, mint ötszörös. Az Észak-Afrika és Nyugat-Ázsia régióban 1960-ban 105 millióan éltek, ezzel szemben 2021-ben 486 millióan.⁶² Latin-Amerika és a karibi térség esetében 1960-ban 219 millióan éltek, a közelmúltbeli 2021-ben pedig 655 millióan.⁶³ Jól látható tehát, hogy a bolygón az 1960-as 3 milliárdos lakosság, 2021-re 7,9 milliárdosra növekedésében⁶⁴ a valódi szerepet nem a II. Világháború jelentősebb aktorai/hatalmai, illetőleg az Észak-atlanti térség töltötte be, hanem főleg a Mao Zedong három világ elméletében megnevezett harmadik világ, melyre a kínai diplomácia jelentősen kezdett építeni⁶⁵ még a hidegháború alatt.⁶⁶ A technológia fejlődésével és a társadalom minél magasabb fokú megszervezésével tényszerűen csökkent és csökken a fontossága annak, hogy egy adott országban hányan foghatóak munkára vagy éppen hányan hívhatóak be tömeghadseregekbe, azonban továbbra is tény, hogy több ember, több célt képes elérni, amennyiben a fejlettségi differencia nem túl nagy és a társadalom jól szervezett.

⁵⁹ POPULATION, TOTAL – HUNGARY.

⁶⁰ POPULATION, TOTAL - UNITED STATES.

⁶¹ POPULATION, TOTAL - SUB-SAHARAN AFRICA.

⁶² POPULATION, TOTAL - MIDDLE EAST & NORTH AFRICA.

⁶³ POPULATION, TOTAL - LATIN AMERICA & CARIBBEAN.

⁶⁴ POPULATION, TOTAL.

⁶⁵ *Megjegyzés: Ez utóbbi kapcsán látni érdemes, hogy az ország ENSZ diplomáciájának ma is fontos eleme, ha valamilyen kérdésben ENSZ Közgyűlési szinten szavaznak az országok, hisz itt minden országnak ugyanannyit érő és számú szavazata van, vagyis egy. Így tehát ha egy ügy fontos Kínának, úgy sok kisebb ország meggyőzésével, sok szavazatot tud az érdekei mellé rendelni, mely jelentősen növeli az esélyeit a számára kedvezőbb döntések meghozatala kapcsán.*

⁶⁶ CHAIRMAN MAO ZEDONG'S THEORY ON THE DIVISION OF THE THREE WORLD AND THE STRATEGY OF FORMING AN ALLIANCE AGAINST AN OPPONENT; SZUNOMÁR 2012: 31.

2.4. Kína kétvágányos külpolitikája

2.4.1. *Kína integrálódik a globalizációba*

A Kínai Népköztársaság a hidegháború nagyjából feléig egy rendkívül elzárt, sok tekintetben a kommunista blokkhoz tartozó, némileg különutas/sajátos politikát folytató ország volt. Az ebből az állapotból való kimozdulást az az esemény hozta meg, mikor a Szovjet Unió és Kína között erőteljesen megromlott a viszony, mely végül gyakorlati erőszakban, vagyis határmenti harcokban manifesztálódott s ez már akkor is felkeltette az Amerikai Egyesült Államok figyelmét, hisz az egyébként USA irányába nem túl jó érzéseket tápláló Szovjet Unió tapogatózott az USA diplomatáinál, hogy az ország miként reagálna, ha a szovjetek megelőző csapást mérnének kínai nukleáris létesítményekre, így nem sokkal később még 1969-ben az USA és Kína kölcsönösen diplomáciai üzeneteket váltottak különféle apróbb engedmények képében, ezzel is jelezve, hogy készen állnak a közeledésre, míg nem 1971 július 9-én Henry Kissinger titokban, az USA vezetését képviselve megérkezett delegációjával Pekingbe.⁶⁷ Nem sokkal később egy legfelsőbb szintű diplomáciai érintkezés is megtörtént és az amerikai-kínai kapcsolatok javulásnak indultak, melynek végül azon eredménye lett, hogy a Kínai Népköztársaság átvette a Kínai Köztársaságtól a kínai nép képviselőt az Egyesült Nemzetek Szervezetében, egyúttal az ENSZ Biztonsági Tanács egyik állandó tagjává vált. Ezután rövid ideig ismét némileg romlik a kapcsolat a két ország között, ám Mao halála után Deng Xiaoping jelentősen változtatott azon az úton, amelyen az ország addig járt, a korábban már említett USA- és nyugat-barátabb külpolitikája mellett azt is tudta, hogy Kínának minél tovább olyan módon kell működnie, hogy az a lehető legkevésbé legyen fenyegetőleg ható Washington számára, éppen ezért minél tovább igyekeztek a radar alatt maradni s ezt az elvet Peking sokáig igyekezett is tartani. Deng Xiaoping külpolitikai változásának következtében például az ország az ENSZ békefenntartó missziókban is elkezdett részt venni, az első ilyenre 1992-ben került sor Kambodzsában,⁶⁸ azonban az 1990-es évek óta Kína már több, mint harmincezer békefenntartót delegált több, mint 20 misszióba.⁶⁹ A már korábban szintén említett WTO csatlakozása Kínának azt jelentette, hogy Kína lényegét tekintve integrálódott az aktuális nemzetközi gazdasági rendszerbe.

⁶⁷ KISSINGER 2014: 236–238, 255.

⁶⁸ CHINA'S ROLE IN UN PEACEKEEPING 2018: 2.

⁶⁹ JIANG.

2.4.2. *A hegemon Ázsia felé fordulása*

A WTO csatlakozás egyik értelmezési perspektívája az, hogy a nyugat bizalmat szavazott Kínának, vélhetően egy Japánhoz hasonló országot képzeltek el a közeljövőben, ahol idővel a középosztály kivív magának egyfajta demokráciát, még ha az nem is lesz teljesen olyan, mint egy nyugati értelemben vett demokrácia, továbbá szépen lassan betagozódik a meglévő USA által dominált nemzetközi rendbe. Azonban idővel világossá vált, hogy Kína nem a japán és német gazdasági erő mellett fog elhelyezkedni, hanem tovább megy egyenesen az USA szintjére vagy akár fölé. A 2008-as pénzügyi és világgazdasági válság egyik levont tanulsága az volt, hogy Kína még egy ilyen válság esetén is képes gazdaságilag növekedni, méghozzá olyan mértékben, ami elképesztő ütemet jelentett egy olyan méretű gazdaság esetében, mint amekkora 2008-ban a kínai gazdaság már volt, hisz míg Kína 2008-ban 9,7%, 2009-ben 9,4% és 2010-ben 10,6% GDP növekményt mutatott fel,⁷⁰ addig az Európai Unió ugyanezen években 0,6%, -4,3% és 2,2% növekedést,⁷¹ illetőleg ebben az esetben összesítve csökkenést tudott felmutatni, az USA pedig 0,1%, -2,6%, továbbá 2,7% növekedést produkált.⁷² Az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere, Hillary Clinton az országa külpolitikájának figyelmét egy másik irányba terelte Európáról, mégpedig Ázsia felé, mikor megírta America's Pacific Century című cikkét az egyik legfontosabb külpolitikával foglalkozó nyugati újságban, a Foreign Policy-ben.⁷³ Nem sokkal később pedig Barack Obama elnök tart egy beszédet az ausztrál parlament előtt.⁷⁴ A két mondanivaló megegyezett, lényegében bejelentették, hogy Európával a továbbiakban az USA-nak nincs teendője, viszont Ázsiára oda kell, hogy figyeljenek, hogy az érdekeiket minél inkább érvényesíteni tudják, így aztán 2011-től biztosan tudható, hogy az USA már inkább kihívóként kezeli Kínát, mintsem egy olyan országnak, melyet az általa kialakított nemzetközi rend résztvevőjének tudhatna be. Kezdetben még nem volt egyértelmű, hogy pontosan milyen formát fog ölteni ez a külpolitika, 2012-ben például a Magyarországon járt Wang Jisi, aki jelenleg a Pekingi Egyetem Nemzetközi és Stratégiai Tanulmányok Intézetének elnöke úgy fogalmazott, hogy „a két ország közötti kapcsolat se nem ellenséges, se nem baráti”.⁷⁵ Az interdependencia, mely főleg gazdasági jellegű kölcsönös függést jelent a biztonságpolitika felfogása szerint, egyfajta biztosíték arra, hogy komoly konfliktus ne történhessen két ilyen kapcsolatban levő ország között s emiatt ekkor még sokan úgy vélték,

⁷⁰ GDP GROWTH (ANNUAL %) – CHINA.

⁷¹ GDP GROWTH (ANNUAL %) - EUROPEAN UNION.

⁷² GDP GROWTH (ANNUAL %) - UNITED STATES.

⁷³ CLINTON 2011.

⁷⁴ OBAMA 2011.

⁷⁵ WANG 2012: 38-39.

hogy a felek rákényszerülnek arra, hogy kapcsolataikat legalábbis szinten tartsák, ezt tükrözi a professzor említett mondata is.

2.4.3. Válaszreakciók

Kína válasza nem váratott magára túl sokat, az ország ötödik generációs vezetője, Xi Jinping, aki 2012-ben a Kínai Kommunista Párt élére kerül, továbbá ami talán még fontosabb látva az ország közelmúltbeli történelmét, a Központi Katonai Bizottság vezetését is innentől ő látja el, majd 2013-ban elnöke lesz az országnak. Esetében több olyan elem is megjelent az ország külpolitikájában, ami arra engedett következtetni, hogy a Deng-féle külpolitikai radar alatt maradást feladja Kína, tehát a gazdasági nagyhatalmisága mellett, a korábban rejteni kívánt politikai nagyhatalmiságát megmutatja, mely alapvetően egy olyan külpolitikát jelent, mely során Kína a saját érdekeit helyezi előtérbe és az ehhez szükséges intézkedéseket elkezd meghozni, továbbá kérdésként megmaradt, hogy a katonai nagyhatalmiságot ki kívánja-e építeni az ország. A legfontosabb nemzetközi szervezetekben, mint amilyen például az IMF vagy éppen a Világbank, Kína sokáig igyekezett megfelelő pozíciókat felvenni, egyrészt olyanokat, amelyek gazdasági erejénél fogva járnak neki, másrészt pedig hatalom-technikailag is természetesen olyanokat, amelyekkel minél inkább képes saját érdekeit érvényesíteni. Azonban Kína időről-időre akadályokba ütközik, hogy a megfelelő, valós gazdasági és világpolitikai erejéhez illő helyet foglaljon el az USA által dominált szervezetekben, az egyik legjobb példa erre a Nemzetközi Valutaalap esete, ahol Kína jelenleg a részesedések mindössze 6%-át birtokolja, ez kevesebb, mint Japáné, annak ellenére, hogy gazdasága nagyobb, hisz megközelítőleg a világgazdaságból való részesedése 18,5%, míg Japáné csupán 4,2%. Az USA 25,5%-ot hasít ki a képzeletbeli világgazdaság tortából⁷⁶ és ehhez 17%-os IMF részesedés társul. A kvóták újraosztásához 85%-os egyetértés szükséges, így az USA egymaga képes blokkolni azt a folyamatot, ami alapján a részesedéseket újraosztanák s így Kína jogos befolyásának növekedését vétózza.⁷⁷ Kínának az ENSZ központú nemzetközi rendszert érdekében áll még fenntartani, mely szándékát többször is hangoztatja, például a Kína Nemzeti Védelme az Új Korszakban című fehérvényben is, melyet 2019-ben adtak közre s mellyel kapcsolatban a következő fejezetben bővebben is tájékoztatást adok.⁷⁸ Kína ugyanis bár a multilaterális diplomáciai fórumok helyett a bilaterális diplomáciát részesíti előnyben, mégis számára a globalizáció hozta el a gazdasági fellendülést. Egy zártabb, protekcionista rendszerben sokkal nehezebb lett volna számára a fellendülés és fejlődés, továbbá az ENSZ

⁷⁶ RAO 2023.

⁷⁷ SMITH 2023.

⁷⁸ CHINA'S NATIONAL DEFENSE IN THE NEW ERA 2019: 31.

Alapokmányt tekintik egyértelműen a nemzetközi jog rendezőelvének/fundamentumának, mely alapján az egyes országok egyenlőek s ez Kína belügyekbe való be nem avatkozás elvének megfelelő támaszt ad.

Ettől függetlenül észrevehető, hogy amennyiben nem kap megfelelő helyet a nemzetközi szervezetekben, úgy sajátokat hoz létre, melyeket természetesen úgy alakít ki, hogy abban már képes legyen érvényesíteni érdekeit. A G7-ek esetében ott van a BRICS, mely sokáig Brazília, Oroszország, India, Kína és Dél-Afrika konzultációs platformját adta, ám 2023-ban meghívják további hat országot, a szervezethez, ezek: Irán, Egyesült Arab Emírátsok, Egyiptom, Szaúd-Arábia, Argentína és Etiópia.⁷⁹ A Világbankkal párhuzamosan áll a BRICS Új Fejlesztési Bankja, az IMF esetében megemlíthetjük a BRICS Kontingens Tartalékmegállapodást, mely az IMF-hez hasonlóan képes biztosítani likviditást egy esetleges szükséghelyzetben. A régiós szervek esetében is láthatunk hasonló példát, a legfontosabb valószínűleg a Kína által életre hívott Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank, mely a Japán által dominált Ázsiai Fejlesztési Banknak állít ellenpárt. Összességében tehát az látszik, hogy Kína egyszerre vesz részt az USA és szövetségesei által dominált nemzetközi rendszerben, miközben igyekszik saját szervezetekben is gondolkodni, így lényegében kétvágányos külpolitikát folytat.⁸⁰ Tekintettel arra, hogy Kína geopolitikai és geostratégiai helyzete mennyire domináns s hogy az ország gazdaságilag rendkívül erős, ezzel a külpolitikájával lényegében a fennálló status quo-t feszíti, de kérdés, hogy a jövőben marad ennél vagy tabula rasa irányba mozdul el.

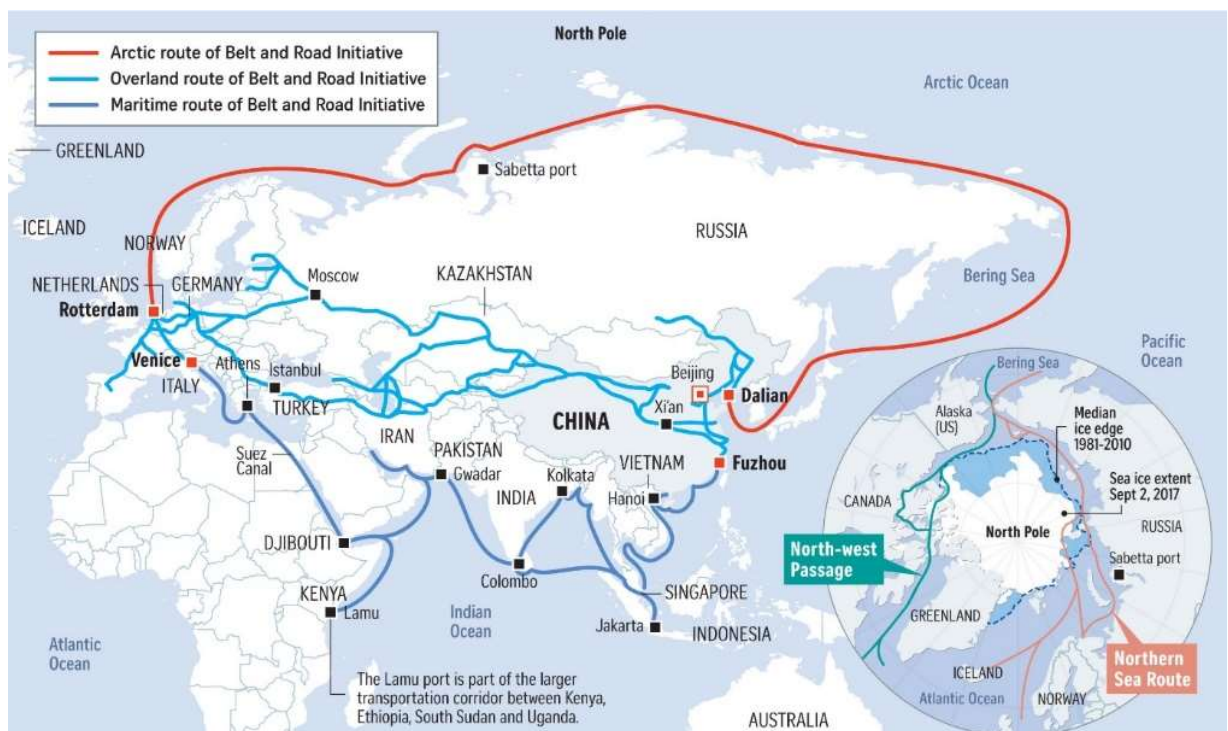
További nagyon fontos válaszreakció volt az, hogy Kína úgy döntött, ha az USA elfordul Európától, akkor majd Kína Európa felé fordul, sőt Eurázsia, tágabb értelmezésben pedig az Afroeurázsia szuperkontinens felé, amely a Föld három kontinensét s ezzel együtt természeti erőforrásainak, termőföldjeinek, ásványkincseinek jelentős részét birtokolja. 2013-ban Xi Jinping Kazahsztánban be is jelenti az ország külpolitikájának zászlóshajóját,⁸¹ mely ambíciókban rendkívül gazdag, hiszen Kína felvázol egy tervet, mely értelmében mind szárazföldi, mind vízi útvonalakon össze kívánja kötni az országokat, de legfőképp magát kívánja összekötni legfontosabb import és export országaival, így például az Európai Unióval. Ennek a külpolitikai gigantikus elképzelésnek a neve Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés vagy későbbi nevén Övezet és Út kezdeményezés, illetve Új Selyemút. Összességében tehát

⁷⁹ EMBARK ON A NEW JOURNEY WITH MANY COMPANIONS TO GO FAR TOGETHER 2023.

⁸⁰ P. SZABÓ 2020: 25-26.

⁸¹ XI 2013.

leginkább infrastrukturális és kereskedelmet elősegítő elemeket tartalmazó külpolitikai eszköz Kína kezében, hogy a gazdasági nagyhatalmiságát érdekbefolyásolásra tudja használni s hogy eztán ne az USA és szoros szövetségesei által ellenőrzött kereskedelmi útvonalakon lehessen kizárólagosan kereskednie a bevételt jelentő külpiacaival, melyek mentén a szorosokon, vagy másnéven fojtópontokon az Egyesült Államok és szövetségesei bármikor képesek megakasztani őt a kereskedelemben. Ha Kína sikerre vinné ezt a projektet, úgy kicsavarná az USA kezéből ezt a rendkívül veszélyes fegyvert. A program elsőként két főbb irányt jelölt tehát meg, a szárazföldi és a tengeri útvonalakat, ám egyfajta harmadik útvonalként megjelent a Sarkvidéki Selyemút, mivel a klímaváltozás hatásainak köszönhetően jelentősen olvad az Arktisz jége, így egyre inkább hajózhatóvá válik Eurázsia északi partvidéke. Egy korábbi kutatásom során pedig egyértelmű bizonyítékait találtam annak, hogy Kínának komoly tervei vannak a sarkvidéki régióban többek között a kereskedelem terén is.⁸² Az útvonalak a harmadik ábrán láthatóak.

3. ábra: A Sarkvidéki Selyemút és az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés eredeti útvonalai. Forrás: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/chinas-polar-ambitions-cause-anxiety>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08

⁸² DROS 2021: 40-41.

2.5. Összegzés

Ez a fejezet első látásra eltérhet a kutatás fő irányától, azonban úgy gondolom, hogy 2012-23 években a felek kapcsolatainak alakulásába jelentősen közrejátszanak mindazok, amiket igyekeztem bemutatni. A Nyugat, illetve az ENSZ BT országok befolyása és hatalma a nemzetközi rendszerben napról napra gyengül, hiszen olyan országok kezdik el átvenni a demográfiai, katonai és gazdasági előnyöket, melyekkel a II. Világháború után közvetlenül még senki sem számolt tényezőként. Ezek a mozgások pedig kibillentik egyensúlyából a nemzetközi rendet. Nemcsak Kína tart igényt arra, hogy jobban legyen reprezentálva a világrend egyes főbb szerveiben, de más országok is joggal fognak bejelentkezni jogos pozícióikért, mely pozíciókat jól láthatóan az USA vonakodik átadni, hisz érdekeivel lényegében ez ellentétes. Ez a feszültség viszont szétrepesztheti az egész rendszert s a repedéseknek már láthatjuk nyomait a kínai párhuzamos szervezetek példáján is. Az EU és Kína kapcsolatokat tehát ebben a jelentős mozgásban kell értelmezni, mely leginkább olyan, mint a tektonikus lemezek mozgása, hisz utóbbi is nagyon lassan történik, szinte láthatatlanul megbújva a háttérben megy végbe, ám ha a lemezek ütköznek, akkor annak földrengés a következménye, mely során új szigetek képződnek s régi hegyek bukna alá, hogy újak emelkedhessenek fel. Éppen ezért fontos, hogy mennyire sikerül kiműteni ezeket a feszültségeket, mennyire sikerül a diplomácia eszközeivel megoldást találni a problémákra. Két olyan hatalmas erő, mint az EU és Kína tehát megfontoltan kell, hogy mozogjon egymás mellett, ám ahogy egyre nagyobb rendszerben a változás, úgy nő meg ennek a nehézsége is.

3. STRATÉGIAI ÉS KÜLPOLITIKAI DOKUMENTUMOK

3.1. Bevezetés

Az egyes országok gyakran adnak ki olyan dokumentumokat, amelyek hosszabb távon meghatározzák a külpolitikai stratégiájukat vagy éppen részletesen kifejtik benne, hogy egy adott témában mit gondolnak, mi az álláspontjuk. Ezek a dokumentumok többféle néven találhatók meg, lehetnek stratégiai dokumentumok, úgynevezett fehér könyvekként is ismertek, a nevüktől függetlenül azonban tartalmukban és céljukban többnyire hasonlóak. Ide tartoznak még a közös nyilatkozatok is vagy a fontosabb közös egyezmények. A külpolitika szempontjából a legtöbb esetben a nemzetbiztonsághoz köthető hivatalos anyagok is fontosak, hisz a nemzetbiztonság az esetek jelentős részében a kívülről érkező problémákkal kell, hogy foglalkozzék. Ezek a dokumentumok pedig kiváló primer források mindazoknak, akik a külpolitikai irányokat kutatják egyes kérdéseket illetően, továbbá egy-egy ország álláspontját szeretnék meg tudni. A kutatás esetében nem csak emiatt fontos megvizsgálni ezeket, hanem azért is mivel, ha a felek által kiadott anyagokat horizontálisan és vertikálisan is összehasonlítjuk, úgy kirajzolódik belőlük, hogy milyen viszonyt ápoltak egymással s hogy mikor, milyen irányba mozdultak el a kapcsolatok. Ebben a fejezetben Magyarország, Kína és az Európai Unió ilyen szempontból kerül górcső alá, így a kutatás fő időszakában kiadott és annak témáját tekintve releváns stratégiai dokumentumait fogom részletesen tárgyalni.

3.2. Magyarország

A stratégiai dokumentumok közül először a Magyarországhoz tartozókat mutatom be. Magyarország a már említett 2011-es EU soros elnöksége után érezte azt, hogy kiad egy új külpolitikai stratégiai dokumentumot, hisz az EU soros elnökség több tekintetben is vízváltást jelentett a magyar külpolitikát illetően. A 2011-es, Külügyminisztérium által jegyzett „Magyar külpolitika az uniós elnökség után” című dokumentum rögzíti, hogy az Egyesült Államok és az európai országok, vagyis az úgynevezett Nyugat veszít a jelentőségéből, hisz 1991-ben ez a térség adja a világ GDP több, mint felét, majd 2011-ben már csak 40% körül lesz ez és további aránycsökkenést várnak a dokumentum kidolgozói. Megemlítsre kerül továbbá, hogy a feltörekvő országok (tipikusan BRICS országok és Indonézia) viszont egyre nagyobb súlyt képviselnek. Az Antall-kormány féle hármas külpolitikai prioritáshoz hozzájön a globális nyitás szándéka. A dokumentum ezzel kapcsolatban később részletesebben kifejti, hogy a korábban elhanyagolt területek felértékelődése miatt szükségessé válik, hogy ismét külpolitikát folytassunk ezeken a területeken is, hogy erősítésre kerüljenek az ország nemzetközi pozíciói, illetőleg a munkahelyteremtésben támogatást szerezzen a kormány. Ázsia szerepe kiemelten

fontos és ezen belül is főleg India, Japán, Dél-Korea, Szingapúr és Kína kerül megnevezésre. Kínával kapcsolatban a dokumentum hangsúlyozza az egy Kína-elv mindenekelőtti betartását, ugyanakkor Tajvannal is igyekeznek jó kapcsolatokat ápolni.

Az EU-Kína kapcsolatokkal vonatkozásában fontos megjegyzés, hogy az ország érdekelt a minél jobb kapcsolatokban s Magyarország igyekszik mindent megtenni, hogy a védelmi ipart érintő szankciók minél hamarabb megszűnhessenek az Európa Unió és Kína között, valamint összességében is aktív szerepet kíván vállalni az ország a kapcsolatok javításában.⁸³ Az egy évvel később publikált Széll Kálmán Terv 2.0 pedig tartalmazza a külgazdasági stratégia fontos elemeit, így például azt, hogy a földrajzi diverzifikáció nagyon fontos, mivel az export, a Magyarországra évente beáramló külföldi működőtőke, valamint a magyar vállalatok külföldi befektetéseinek volumenének növekedése a cél, ehhez pedig többek között Kínával szükséges szorosabb külgazdasági együttműködés létrehozása, ennek érdekében pedig fokozni szükséges a gazdaságdiplomáciát és a hozzárendelt szakdiplomáciai hálózatot bővíteni kell, valamint állami résztulajdonnal rendelkező külkereskedelmi vállalatokat kell létrehozni.⁸⁴ Ez a stratégia eredetileg 2020-ig lett volna érvényben, ám 2018-ban hatályon kívül helyezték és a helyébe lépett a Nemzeti Export Stratégia 2019-2030. Ez a dokumentum ismét megemlíti, hogy az EU-n kívüli export tekintetében szükséges a növekmény, melyhez Kína továbbá a vele való közös projektek nagy potenciált jelentenek.⁸⁵ A 2012-es magyar Nemzeti Biztonsági Stratégia még nem említi külön Kínát, ám megemlítésre kerül, hogy az ázsiai feltörekvő országokkal való kapcsolatok fejlesztésében nagy jelentőséget lát az ország kormánya.⁸⁶

2014-ben Magyarország és Kína közös nyilatkozatot adtak ki. Ez alapján a felek rögzítik, hogy a többpólusúvá váló világ közepette a kapcsolataikat erősíteni kell, mert bár azok folyamatosan fejlődnek, de ezt a folyamatot fenn kell tartani. Magyarország támogatja Kína fejlődési útját és Kína is támogatja Magyarország EU integrációját, valamint Magyarország fenntartja az egy Kína elvet. A két fél külgazdasági politikája összecseng több ponton is, így az együttműködést gazdasági, kereskedelmi, befektetési, pénzügyi, távközlési és infrastruktúra-fejlesztési területeken érdemes bővíteni. Az oktatási, kulturális és kutatási csereprogramok helyzete is javult, hiszen több Konfuciusz Intézet is van Magyarországon, míg Kínában

⁸³ KÜLÜGYMINISZTERIUM 2011: 5, 9, 36-37, 40-42.

⁸⁴ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2012: 190.

⁸⁵ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2019.

⁸⁶ A KORMÁNY 1035/2012. (II. 21.) KORM. HATÁROZATA MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁRÓL.

megnyílt a Magyar Kulturális Központ s ezeket a folyamatokat a továbbiakban is erősíteni szeretnék a felek, ennek kapcsán bővebb kifejtésért lásd a következő fejezetet. Megemlítsre kerül a Kína és Közép-Kelet-Európa közötti együttműködés is, amelyet a felek előnyösnek tartanak és érdemesnek arra, hogy a kapcsolatok ilyen módon, vagyis transzregionális formában is előmozduljanak. Aláhúzzák, hogy a Kína-EU kapcsolat az egyik legfontosabb bilaterális kapcsolat a bolygón és a 2020-ig tartó vonatkozó stratégiai menetrendet, valamint az átfogó stratégiai partnerség elmélyítését támogatják. Két fontos globális problémára is felhívja a dokumentum a figyelmet, a terrorizmusra és a kiberbiztonságra, melyek esetében a felek készek együttműködni.⁸⁷

A 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia azonban már részletesebben foglalkozik Kínával, mint a 2012-es előző változat és leszögezi, hogy a kapcsolatok építésekor nem támaszt az ország ideológiai jellegű előfeltételeket. Ez a dokumentum rögzíti Kína mindinkább világpolitikai tényezővé válását, gazdasági, politikai és katonai tekintetben is. Fontos a kínai-magyar kapcsolatok pragmatikus intenzív erősítése, az Övezet és Út kezdeményezésben való részvétel, azonban figyelemmel kell kísérni Kína kritikus infrastruktúrába történő beruházásait, legfőképp az infokommunikációs technológiák terén.⁸⁸

3.3. Kínai Népköztársaság

3.3.1. Általános stratégiai dokumentumok

A kínai stratégiai dokumentumokat illetően azt látjuk, hogy a 2010-es Nemzeti Védelmi Stratégiában az Európai Unióval kapcsolatban megemlítsre kerül, hogy az Európai Űrügynökséggel a világűr békés felhasználásával kapcsolatos bilaterális együttműködést folytat Peking, továbbá bár úgy látják, hogy a katonai kapcsolatok az európai országokkal fejlődnek, mégis keresni kívánják a módját annak, hogy azok miként fejlődhetnének.⁸⁹ Ez utóbbi szándék némileg szükséztűbban, de megerősítésre kerül a 2015-ös Kína Katonai Stratégiája című dokumentumban.⁹⁰ A 2019-es Kína Nemzeti Védelme az Új Korszakban⁹¹ című dokumentumban már nem csak a kapcsolatok javítása említődik meg, mivel a dokumentum rögzíti, hogy az Európai Unió mélyíteni kívánja a biztonság- és védelempolitikai integrációt, hogy függetlenebb legyen a saját biztonságát érintő kérdésekben. Azonban a

⁸⁷ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA – KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA 2014.

⁸⁸ 1163/2020. (IV. 21.) KORM. HATÁROZAT MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁRÓL.

⁸⁹ INFORMATION OFFICE OF THE STATE COUNCIL 2011.

⁹⁰ INFORMATION OFFICE OF THE STATE COUNCIL 2015.

⁹¹ Megjegyzés: Xi Jinping vezetése alatt az „új korszak” megnevezés rendre megjelenik, ez azzal magyarázható, hogy több tényező miatt is élesen elkívánja választani magát és politikáját, valamint a külpolitikai és külgazdasági tényezőket, amelyben aktor, az előző vezetői generációkétól.

kapcsolatokra kitérve a dokumentum aláhúzza, hogy Kína továbbra is törekszik aktívan építeni a katonai kapcsolatait az európai országokkal és annak érdekében, hogy Kína és Európa között olyan partnerség alakuljon ki, amely a békét, növekedést és reformokat célozza meg, biztonságpolitikai témájú párbeszéd van a két fél között (EU-Kína biztonsági és védelmi konzultáció néven), közös kalózkodás elleni gyakorlatokat és személyzeti képzési programokat folytatnak. Megemlítsre kerül az is, hogy 2016-ban az Egyesült Királysággal, aki ekkor még az EU tagja, a nem korbattánsokat⁹² érintő kiürítési közös gyakorlatot folytattak, továbbá Németországgal katonai orvosi gyakorlatot tartottak. Nem utolsó sorban pedig a dokumentum felhívja a figyelmet a 2018-as, EU által megtartott, harmadik Kína-EU magas szintű biztonságpolitikai szemináriumot.⁹³

A szintén 2019-es külpolitikai dokumentum, a Kína és a Világ az Új Korszakban, megemlíti Európát, mint kontinenst, ahova a kínai vasútépítési technológiát már sikerült eljuttatni, főleg az Övezet és Út kezdeményezés keretein belül, így a Magyarországot és Szerbiát összekötő vasút is megemlítsre kerül a dokumentumban és a kezdeményezéssel kapcsolatban előkerül egy statisztikai adat is, mégpedig a Kínából Európába szállított vasúti konténerek mennyiségét tekintve, mely a 2019-es év első két negyedében megközelítőleg 1,5 millió TEU⁹⁴ árut jelentett. A kezdeményezés kapcsán pedig még azt is láthatjuk, hogy a Kínai Népi Bank részint az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal közösen több, mint 70 országra és régióra kiterjedően, közel 200 projektet finanszírozott. Később a dokumentum foglalkozik a világgazdaság fejlődési pályájával és bemutatja azt a folyamatot röviden, amit az előző fejezetben már bővebben kifejtettem a fejlettebb országok gazdasági növekedési lassulása és a fejlődők gyors fejlődésének kapcsán, az eurozóna fejlődése külön előkerül. A dokumentum utolsó felében pedig az Európai Uniót a nemzetközi rend egyik fontos pillérének nevezik meg, mellyel Kínának stratégiai partnersége van s amely partnerség befolyásának növekednie kell. Kína továbbra is támogatja a minél mélyebb európai integrációt, ezzel pedig a minél egységesebb és erősebb Európai Uniót. A szöveg azzal zárul, hogy a Kína-EU kapcsolatok elősegítik a békét és biztonságot az egész világon.

⁹² Megjegyzés: nemzetközi jogi kategória, lényegében az a természetes személy, harcos, aki jogosult támadni és aki jogosan támadható.

⁹³ THE STATE COUNCIL INFORMATION OFFICE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 2019a: 2, 32.

⁹⁴ Megjegyzés: 1 TEU = húsz láb hosszú és nyolc láb széles, tehát nagyjából 6,1 méter x 2,44 méter méretű standardizált áruszállító konténer.

3.3.2. Európai Uniót érintő stratégiai dokumentumok

Kínának vannak kifejezetten az Európai Unióval kapcsolatos dokumentumai is, a vizsgált időszakban ebből kettő jelent meg, az egyik 2014-ben, a másik pedig 2018-ban. A következőkben e két dokumentumot ismertetem. A 2014-es dokumentum címe a következő: Kína Szakpolitikai Dokumentuma az EU-ról: A Kína-EU Átfogó Stratégiai Partnerség Elmélyítése a Kölcsönös Előnyök és a Mindenki Számára Előnyös Együttműködés Érdekében. Ebben rögzítik, hogy Kína a kapcsolatok fejlődését kívánja elmozdítani a politika, gazdaság és az emberek közötti csere hármas pillérére támaszkodva. Röviden bemutatásra kerül, hogy mindegyik pillér esetében van fejlődés a 2003-as dokumentum közzéje óta, a 2014-es változat pedig pontosítani kívánja a kapcsolatoktól várt célokat és meghatározza Kína EU-val kapcsolatos politikai célkitűzéseit az új korszakban. Az első fejezetben a kínai külpolitika egyik terminus technicus a win-win szituációk keresése jelenik meg, ezáltal az EU-Kínai átfogó stratégiai partnerség elmélyítését határozza meg úgy a dokumentum, mely mind a két fél számára előnyöket rejt magában, vagyis win-win szituációt. A fejezetben bemutatja saját magát, mint egy olyan országot, mely egyre nagyobb befolyással bír a nemzetközi térben, mégis fejlődő ország, aki keresi a módját a kölcsönösen előnyös kapcsolatok kiépítésének, majd leszögezi, hogy a 2008-as gazdasági világválság súlyosan érintette az EU-t, ugyanakkor az integráció továbbra is tart és az Európai Unió gazdasági nagyhatalom. A dokumentum szerint Kína és az EU a világbéke két fő ereje, mivel a többpólusú világrend kiépítésében konszenzusban vannak. Aláhúzzák, hogy a felek között nincs döntő összeférhetetlenség, így a kapcsolatokban nagy a potenciál. Ez a fejezet tehát arról szól, hogy bár mind a két fél rendelkezik problémákkal, mégis nagy erőt képviselnek és míg Kínának az USA-val van konfliktusa, addig az EU-val nincs, tehát szeretné, ha az EU egy önálló, mély integrációval rendelkező szereplő lenne, aki hasonlóan Kínához, nem egy unipoláris világrendben érdekelt.

A második fejezetben Kína az EU-t illető politikáját mutatja be, így például Kína számít az EU partnerségére, mely segítené őt a békés fejlődésében és egy olyan nemzetközi rendszer kialakításához is várja a támogatást, amely demokratikusabb és igazságosabb és minden ország számára megteremti a fejlődés lehetőségét. A kapcsolatok elmélyítése érdekében Kína kész együttműködni az EU-val abban, hogy a két fél piaci közelebb kerüljenek egymáshoz és közös érdekközösség alakuljon ki közöttük. Kína továbbá a globális kormányzás reformjainak megfogalmazásában is szeretne az EU-val együttműködni. Az emberi jogi és a kereskedelmi kérdéseket érintő súrlódásokat pedig párbeszéd útján rendezheti a két fél. Ebben a fejezetben tehát Kína azt az igényét fejezi ki, hogy szeretné, ha az EU segítené őt abban, hogy egy olyan

nemzetközi rendszer legyen érvényben, melyben nem avatkoznak be egymás belügyeibe az országok s amelyben Kínának nem kell emberi jogi kérdésekre választ adnia, hanem biztosítva van egy olyan környezet, amelyben az ország konfliktusok nélkül fejlődhet tovább szabadon, köszönhetően a politikai támadások elmaradásának és a globalizáció folytatódásának. Amennyiben erre az EU partner lenne úgy az EU-nak fontos kérdésekben Kína engedne, ilyen például a piacának nagyobb fokú megnyitása az EU felé.

A harmadik fejezetben az együttműködés politikai dimenziója kerül kifejtésre több alfejezetre bontva. Az első alfejezetben Kína kifejti szándékát arra, hogy a politikai intézmények között növelje a kapcsolódásokat, majd a második alfejezetben a nemzetközi ügyeket illető közös kiállásokra hívja fel a figyelmet, így például arra, hogy az ENSZ esetében működjenek jobban együtt, továbbá az Ázsia-Európa Találkozó (ASEM) legyen egy erős platform, ahol a felek elősegítik a két kontinens minél nagyobb fokú együttműködését és azt, hogy maga a platform általuk a globális kérdésekre nagyobb ráhatással bírjon. Ezután a G20-ak minél nagyobb szerephez jutását szeretnék azáltal, hogy ezen ügy mentén Kína mellett az EU is felsorakozik, ezáltal pedig segítsék elő a kereskedelem és a befektetések liberalizációját és lépjenek fel a protekcionizmus ellen. A G20-al kapcsolatban Kína amiatt is igyekszik az EU-val együttműködni, mivel a BREXIT előtt 5, azóta 4 széket kap az EU és több tagállama, így a G20-ban nagy az EU reprezentáltsága.⁹⁵ Megjelenik még a terrorizmus és a klímaváltozás, továbbá a kalózkodás elleni missziókban való együttműködés, hogy főleg az Ádeni-öböl-Szomália partjai régióban visszaszorítsák a kalózkodást. Nem utolsó sorban pedig Kína az EU-val való közös munkát várja a nukleáris leszerelési programok és összességében a non-prolifерáció kérdéskörében, valamint a kiberbiztonsági kérdések rendezésében. A negyedik alfejezet is rövid, mivel a biztonságpolitikát érintő kérdésekkel hivatott foglalkozni, itt Kína kifejti, hogy a biztonságpolitikával kapcsolatos párbeszéd fokozása és javítása célszerű, továbbá minél előbbi feloldását kéri a vele szembeni fegyverembargónak.

Az ötödik alfejezetben az egy Kína elv betartásáról értekezik Kína, összességében kéri az EU-t az elv betartására, különösen három esetben, egyrészt magasszintű politikai találkozók ne történjenek Tajvannal, ne támogassák Tajvan csatlakozását olyan nemzetközi szervezetekbe, melyek államisághoz köthetőek, valamint az EU ne adjon el katonai technológiát és/vagy eszközöket Tajvannak. A hatodik alfejezet röviden kifejti, hogy Kína támogatja azt, ha az egy ország, két rendszer elv betartásával Hong Kong és Makaó fokozza együttműködését az

⁹⁵ JIANG 2015: 32.

Európai Unióval. A nyolcadik fejezetből megtudhatjuk, hogy az emberi jogi párbeszédet fontosnak tartja Kína az EU-val, viszont komplexebb látásmódot kérnek az EU-tól és azt, hogy az egyedei esetekben ne avatkozzanak be, mivel ez ismét a belügyekben való beavatkozás. A harmadik fejezetben tehát Kína egyrészt több szakpolitikai kérdésben tisztázza az álláspontját és kéréseket fogalmaz meg az EU irányába, bemutatja, hogy szerinte milyen eszköz- és célrendszer mentén lehetne az ő részükről a kapcsolatokat megfelelően alakítani, miközben a külpolitikájuk fontos pilléreire felhívják a figyelmet, ilyen az egy Kína elv, az egy ország két rendszer vagy éppen a belügyekben való be nem avatkozás, vagyis a vörös vonalakat is meghúzza Kína.

A negyedik fejezetben a gazdasági együttműködés és kereskedelem kerül az előtérbe, újból megerősítik, hogy Kína számára fontos az EU, mint kereskedelmi és befektetési partner és a már meglévő mechanizmusokat kihasználva fejleszteni kell az együttműködést, az aggályokat pedig kezelni kell. Szükséges előmozdítani a felek közötti befektetési megállapodásról szóló tárgyalásokat és minél előbb készüljön tanulmány a Kína-EU szabadkereskedelmi megállapodás megvalósíthatóságáról. A kereskedelemmel kapcsolatos akadályok felszámolására szólítja fel Kína az EU-t, így például a csúcstechnológiát érintő exportkorlátozások feloldását kéri. A hatodik fejezetben a pénzügyi kérdések kerülnek elő, így elsősorban a Kínai Népi Bank és az Európai Központi Bank közötti együttműködés növelése volna kívánatos, de üdvözlendő volna, ha az EU minél nagyobb teret engedne a kínai pénzügyi szektornak, az értékpapírpiacon és biztosítási szereplőknek. A hetedik fejezet az ipart, mezőgazdaságot, közlekedést, tudományt és információs technológiát tárgyalja.

A nyolcadik fejezet, néhány az utóbbi fejezetben tárgyalt elemet is elővesz, mivel az éghajlatváltozásról, energiáról, környezetvédelemről és tengeri együttműködésről szól. A kilencedik fejezet az oktatás, kultúra, sajtó és az ifjúsági csereprogramok témakörét fejti ki. Utolsó bekezdésében pedig a konzuli és turisztikai ügyek kerülnek elő, ahol az egyszerűsítés van a középpontban, valamint a kínai nyelv felvételének támogatása a Turisztikai Világszervezet hivatalos nyelvei közé. A tizedik fejezet a szociális, egészségügyi, igazságügyi és közigazgatási együttműködésekről szól. A korábbiakban is rendszeresen megemlített kapcsolatok erősítését célzó szándékon túl, kifejezésre kerül néhány terület fontossága, mely például világviszonylatban is fontos antibiotikum-rezisztencia vagy éppen a dohányzás elleni küzdelem fokozása, az igazságügyi kérdések tárgyalása a belügyekben való be nem avatkozás

elvének betartása mellett, valamint a nemzetközi bűnüldözéssel kapcsolatos együttműködés erősítése.⁹⁶

A 2018-as dokumentum, melynek címe már csak annyi, hogy Kína Szakpolitikai Dokumentuma az Európai Unióról, esetében az előzővel való összehasonlítás a cél. A dokumentum rögzíti, hogy a BREXIT ellenére, még mindig igyekszik az EU az integráció mélyítésére és a problémák kezelésére, továbbá a világ egyre instabilabb és bizonytalanabb, erősödik a protekcionizmus és a deglobalizáció. A világ többpólusú és mint ennek a világnak a gazdasági globalizációjának fő résztvevői, Kína és az EU közös érdekekkel rendelkezik, ez a dokumentum pedig a folytatása a 2014-es dokumentumnak. Az első rész az EU-Kína kapcsolatok vezérelveit fogalmazza meg, melynek első pontja a kölcsönös tisztelet, az egy Kína elv betartása és az egyenlőség a felek között, a második pontja a nyitottság és befogadás fenntartása, a win-win szituációk elősegítése, valamint a fejlesztések erősítése, a harmadik pontként előkerül a méltányosság és igazságosság, valamint a globális kormányzási rendszer javítása érdekében való összefogás, a negyedik pontban pedig a civilizációk közötti párbeszéd és harmónia fenntartása és a kölcsönös tanulás elősegítése. A korábbi dokumentumhoz hasonlóan Kína aláhúzza, hogy üdvözli a minél egységesebb, stabilabb és virágzóbb Európát és az európai integrációt, reményét fejezi ki, hogy a BREXIT rendezett zajlik le. Ezúttal az egy ország, két rendszerrel kapcsolatos résznél felhívja az EU figyelmét arra a dokumentum, hogy Hong Kong és Makaó Kína belügye, így abba nem avatkozhat be, ez a változás minden bizonnyal fontos hivatkozási pont volt később a 2019-es Hong Kongban tapasztalható kiadatási törvénnyel kapcsolatos tüntetések kapcsán,⁹⁷ ahol a nyugat is megszólalt. A Tibet kérdés mellé pedig a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom és a Kína-ellenes szeparatizmus került be, vagyis az ujkurokkal kapcsolatos kérdés került be, vélhetően ez nem véletlen, mivel már 2018-ban előkerült a nemzetközi médiában a kérdés, például a CNN már februárban beszámol az ujkurok „politikai átnevelő táborokba” szállításáról,⁹⁸ valamint az Európai Parlament 2018 októberében aggodalmát fejezi ki az ügygel kapcsolatban és felhívja Peking figyelmét, hogy a fogva tartásoknak vessen véget.⁹⁹ Ezután az előző dokumentumhoz képest nagyobb fókuszot kap, hogy a konfrontáció helyett párbeszédet kell folytatni, mivel több a közös pont, mint a különbség. Ez mutatja, hogy a felek közötti viszony romlott az előző dokumentum kiadása óta.

⁹⁶ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 2014.

⁹⁷ CHEUNG – HUGHES 2020.

⁹⁸ JIANG 2018.

⁹⁹ EUROPEAN PARLIAMENT 2018.

A második rész a politikai, biztonsági és védelmi területeken történő együttműködést tárgyalja. Megjelenik a dokumentumban, hogy Kína kész arra, hogy az EU tagállamokkal közös járőrözésről szóló megállapodást kössenek, továbbá a nukleáris fegyverekkel kapcsolatos kérdés hangsúlyosabban megjelenik, egészen pontosan megemlítsre kerül az 1968-as atomsorompó-szerződés is s annak megőrzése. Ez a szerződés lényegében azt mondja ki, hogy azon országok melyek eddig szert tettek nukleáris csapásmérő eszközökre nem adják át ezeket senkinek, míg akik nem tettek még ilyenre szert, azok nem fognak törekedni a kifejlesztésére.¹⁰⁰ Ez a rész vélhetően amiatt került be, mivel 2018 májusában az USA akkori elnöke, Donald Trump a 2015-ös iráni atomalkut (Közös Átfogó Cselekvési Terv) felmondja. Ennek az volt, hogy Irán csak békés célokra használja a nukleáris programját és ne fejlesszen nukleáris csapásmérő eszközt, cserébe pedig jelentősen mértékben mentesül a különféle szankciók alól¹⁰¹ és lényegében annak ellenére, hogy az EU arra kérte az USA-t, hogy ne lépjen el az atomalkutól, az mégis ezt tette.¹⁰² Vélhetően itt Kína közös érdeket talált, ahol mind a két fél egyetért egy komoly biztonsági témában az USA ellenében.

A harmadik rész a kereskedelemről, befektetésről, összeköttetésről és pénzügyi területekről szól. Itt új elemként kifejtésre kerül, hogy a gazdasági és kereskedelmi jellegű kérdések politizálása kerülendő. A csúcstechnológia exportjának problematikája az EU részéről már hangsúlyosabban kerül elő, továbbá Kína felhívja az EU figyelmét, hogy tartsa be a WTO kötelezettségeit. További új elemként Kína aláhúzza, hogy több intézkedést is tesz azért, hogy a külföldi befektetéseket ne éri hátrányok, ez az elem egyértelműen fontos az EU-nak, ugyanakkor Kína megjegyzi, hogy az EU-nak is lépéseket kell tennie, hogy az EU területén levő kínai vállalatok aggályait eloszlassa. Az Övezet és Út kezdeményezés kapcsán előkerül Kína és az Európai Unió összeköttetésének témája is, ezúttal jóval hangsúlyosabban. Új elem még, hogy bizony pénzügyi eszközök segítségével Kína szeretné, ha nemzeti valutája nagyobb szerepet kapna az európai pénzintézetek életében, ezzel pedig természetesen azon tervét szeretné támogatni, hogy az RMB felzárkózzon az amerikai dollár és az euró mellé, mint legjelentősebb mértékben használt valuták a nemzetközi kereskedelemben. Végül az ötödik rész a társadalmi és emberek közötti együttműködéssel kapcsolatos, mely hasonlóan a negyedik részhez, a korábbi 2014-es dokumentumhoz képest nem tér el számottevően.¹⁰³

¹⁰⁰ UNITED NATIONS 1968.

¹⁰¹ JOINT COMPREHENSIVE PLAN OF ACTION 2015.

¹⁰² IRAN NUCLEAR DEAL: TRUMP PULLS US OUT IN BREAK WITH EUROPE ALLIES 2018.

¹⁰³ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 2018.

3.4. Európai Unió

3.4.1. *A kapcsolatok szélesítésére való akaratot tükröző dokumentumok*

Az Európai Unió részéről is született a vizsgált időszakban néhány közös nyilatkozat és stratégiai dokumentum, melyek jelzik, hogy a kapcsolatok milyenek és milyen irányba haladtak az elmúlt évek során. A kérdéses időszak első fontos dokumentuma egy 2013-as közös menetrend, melyet mind a két fél elfogadott a 16. Kína-EU csúcstalálkozót követően. A felek rögzítik, hogy a Kína-EU 2020 stratégiai együttműködési menetrend azért jött létre, mivel a felek általános stratégiai fejlődési dokumentumokat tettek közzé s az ezekben foglalt célok elérésében egymást segíteni tudják, ha a stratégiai tervek közötti szinergiákat megtalálják és kihasználják. A menetrend betartása érdekében három pillért állítanak fel, egyrészt évente tartanak magasszintű stratégiai párbeszédet, másrészt szintén évente lesz magasszintű gazdasági és kereskedelmi párbeszéd, továbbá kétévente fognak rendezni humánügyi párbeszédet (oktatás, kultúra, fiatalság, sport stb.). Az első fejezet a béke és biztonság címet viseli, ahol kifejtik, hogy számos biztonság- és védelempolitikai probléma van a világban, például a hagyományos és nem hagyományos biztonsági kérdések összefonódása, valamint folyamatosan újabb és újabb konfliktusok törnek ki, így a felek közötti együttműködés szükséges. Ennek érdekében a kapcsolatokban a következőt kívánják elérni 2020-ig: rendszeres konzultáció a mindkét félt érintő biztonságpolitikai és nemzetközi kérdésekről; Afrika, Közép-Ázsia és Latin-Amerika kapcsán kommunikáció; transzregionális fórumokon együttműködés (ASEM, ARF); multilaterális globális fórumokon együttműködés fokozása (G20, ENSZ); globális kihívásokban való együttműködés (világkereskedelem, klímaváltozás, telekommunikáció); nukleáris biztonsággal kapcsolatos közös erőfeszítések; biztonságos kibertér létrehozásában együttműködés fokozása; emberi jogokkal kapcsolatos eszmecsere elmélyítése; nemzetközi bűnüldözéssel kapcsolatban szoros együttműködés; biztonság- és védelempolitikai párbeszéd folytatása a gyakorlatiasabb együttműködés irányába haladva; közös kalózkodás elleni harc folytatása; Jeges-tengerrel kapcsolatos nemzetközi jogi kérdések formálása és a térséggel kapcsolatos eszmecsere; humanitárius segítségnyújtásban együttműködés.

A második fejezet címe a jólét, mely négy alfejezetből áll. Az első alfejezet a kereskedelem és befektetés területén az alábbi célokat tűzi ki: éves gazdasági és kereskedelmi párbeszéd fokozása; Kína-EU befektetési megállapodás kerüljön letárgyalásra; szabadkereskedelmi megállapodás lehetőségének vizsgálata; a felek közötti kereskedelem volumenének folyamatos emelése; kínai WTO közbeszerzési megállapodáshoz való

csatlakozását elősegíteni; globális gazdasági kormányzást illetően együttműködés (WTO, G20); párbeszéd kihasználása a felek közötti problémák kezelésére; dömpingellenes és kiegyenlítő vámokkal kapcsolatos vizsgálatok tisztességes lebonyolításának vállalása; Kína és az Európai Beruházási Bank közötti együttműködés előmozdítása; vámügyeket érintő együttműködés megerősítése; szellemi tulajdon védelmében jobb együttműködés; közös szabványok felé haladás; jüan/euró kétoldalú valutacsere-megállapodás és a pénzügyi piacok stabilitásának megőrzése; adózással kapcsolatos információcsere biztosítása. A második alfejezet az ipar és információ, mely esetben arról van szó, hogy kerüljön megerősítésre az iparral és a telekommunikációval kapcsolatos párbeszéd. A harmadik alfejezet a mezőgazdaság, az utolsó alfejezet pedig a közlekedés és infrastruktúra, itt a polgári repülés és a logisztikai/kereskedelmi útvonalakkal kapcsolatos együttműködés kerül kiemelésre.

A harmadik fejezet a fenntartható fejlődés témakörét érinti, mellyel kapcsolatban kiderül, hogy egyrészt cél a klímaváltozás elleni közös küzdelem, továbbá a zöld ágazatokban rejlő gazdasági potenciál a kapcsolatokban kulcsterületet játszhat, így a közös K+F+I elősegítése a feladat. Az első alfejezet a tudomány, technológia és innovációtémakörökkel foglalkozik, a következő alfejezet az űrt és a légtérrel érinti, a harmadik alfejezet az energia kérdésével foglalkozik bővebben, majd következik többek között az urbanizáció, a klímaváltozás és a regionális politika melyek több hasonló kérdéskört érintenek, mint amik a korábbiakban már előkerültek, csak részletezve. A dokumentum a negyedik fejezettel, az emberek közötti cserével zárul, mely két alfejezetben tűzi ki az olyan célokat, mint a kölcsönös nyelvtanulás előmozdítása, vagy a tanulói és oktatói csereprogramok fokozása.¹⁰⁴

Egy évvel később, mikor is Xi Jinping elnök az Európai Unióba látogatott, született egy közös nyilatkozat, a következőkben ezt ismertetem. A felek rögzítik, hogy a találkozó öröndetes és a Kínai Népköztársaság támogatja az Európai Unió integrációjának elmélyülését, az EU pedig támogatja Kína fejlődését és reformjait, valamint azt is rögzítik, hogy úgy látják, az előtte levő 40 év kapcsolatai nemcsak, hogy mindkét fél számára hasznos volt, de globális értelemben is hozott előnyöket. A felek együtt kívánnak működni, hogy a globális problémákat sikerüljön megoldani, továbbá a kül- és biztonságpolitikai kérdéseket tekintve az atomsorompó-egyezmény és a non-prolifерáció került kiemelésre, valamint az érintkezések formáját tekintve a transzregionális és regionális párbeszéd mechanizmusok is fontosak, így például az ASEM. Érdemes kiemelni, hogy többek között Irán, Szíria és Ukrajna helyzete is a tárgyalásztalra

¹⁰⁴ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 2013.

került, összességében pedig Nyugat-Ázsia és Észak-Afrika helyzetéről tárgyaltak mélyebben, konkrétumokat tekintve pedig megemlítik az Ádeni-öbölben közösen végrehajtott kalózkodás elleni haditengerészeti gyakorlatukat, valamint azt, hogy az EU üdvözlí a kínai részvételt a Világélelmezési Program szomáliai tevékenységében.

Egy rövid emberijogi pont után a gazdasági témák kerülnek előtérbe, így például a felek egyetértenek abban, hogy a protekcionizmussal szemben a globális kereskedelmet részesítik előnyben, megerősítik együttműködésüket a globális gazdasági kormányzásban (WTO, IMF, Világbank). Megemlítik az EU-Kína befektetési megállapodás előkészületeit és hosszabb távú perspektívaként egy szabadkereskedelmi megállapodás potenciálját. A logisztika, szállítási infrastruktúra területével kapcsolatban úgy döntöttek, hogy a kínai Övezet és Út kezdeményezést, valamint az EU hasonló programjait összefésülik, hogy jobb eredményeket érjenek el. Ezek után pedig a dokumentum egyéb területekkel kapcsolatos együttműködést fejt ki, ilyen például a diákcseraprogramok, a környezetvédelem vagy éppen a turizmus.¹⁰⁵

A következő fontos dokumentum két évvel később született meg, mely a rákövetkező öt évre szeretett volna irányokat megszabni a Kínával való kapcsolatokat tekintve s amely a 2015-ös EP jelentést is figyelembe veszi, mely a felek közötti kapcsolatokról szól. A dokumentum elején a kínai helyzet rövid elemzését láthatjuk, többet között arról van szó, hogy Kína a korábbi gyors fejlődéséről egy másfajta fejlődési pályára áll át, belső problémák jönnek elő, mint a gazdasági egyenlőtlenségek és az elöregedő társadalom, miközben a politikai vezetés legitimitása szempontjából fontos a munkahelyteremtés és a stabil gazdasági növekedés, ezen belső hatásoknak pedig a külpolitikára is van hatása, így várható, hogy Kína teret és hangot keres például katonai területen, így a belső ügyek nagyon fontosak az EU számára. Ennek értelmében az EU-nak a következő trendekkel kell megküzdenie: felgyorsuló külföldi irányú befektetések, globális befolyás kiépítése és a globális gazdasági kormányzásba való nagyobb fokú beleszólás igénye, gazdasági fejlődési struktúra megváltozásából eredő kihívások, jogállamisági problémák és a külföldi befektetések elősegítésével ellentétes jogalkotás.

A második fejezet elején az EU egyfajta optimizmusát fejezi ki a kínai növekedéssel kapcsolatban, pozitív hatásokat vár, kínai megfogalmazásban win-win szituációkat, azonban az EU elvárja, hogy a nagyobb befolyás mellett, a globális felelősségből is többet vállaljon az ország. Aláhúzzák, hogy az EU-nak egységes és egyértelmű hangot kell megütnie, így a bilaterális és az országcsoportonkénti (16+1 együttműködés) párbeszédet tekintve fontos,

¹⁰⁵ EUROPEAN COMMISSION 2014.

hogyan az EB-vel együttműködésben történjenek az egyeztetések. Megerősítik az egy Kína és az egy ország, két rendszer elveket, azonban az ezekbe a keretekbe még beleférően igyekezni kell előmozdítani Tajvan helyzetét is a régió biztonságának érdekében, valamint összességében a kapcsolatok alakításakor figyelembe kell venni a térség többi szereplőjét is (Japán, Dél-Korea, ASEAN országok, Ausztrália). A következő fejezetben kiemelésre kerül, hogy bár az EU üdvözli a kínai gazdasági reformokat egy fenntarthatóbb és zöldebb átállásra, azonban úgy látják, hogy Kína a külföldi tőke előtt kevésbé akarja megnyitni az országot, miközben a saját nagyvállalataiból támogatások révén globális játékosokat kíván építeni, ez pedig ellentétes az EU érdekeivel, így fontos, hogy az EU rávegye Kínát, hogy támogatásokkal és a hazai piacok védelmével ne próbálja a vállalatai versenyképességét növelni. Azonban egy befektetési megállapodás mindkét fél érdeke, az EU pozitívan fogadja a kínai beruházásokat, ha azok az uniós joggal összeegyeztethetők és csak a nemzetbiztonságot érintő kérdésekben fog fellépni korlátozóan, cserébe hasonló eljárást vár el a kínai féltől is. Az EU-t aggasztja a túlzott kínai ipari termelés, főleg az acélipart tekintve, így az EU 2016-ban fontolgatja, hogy a Kínával szembeni dömpingellenes politikáján szükséges-e változtatni. Az innovációs-technológiai kérdéskörben a legfontosabb az egyenlő versenyfeltételek megteremtése, valamint a szellemi tulajdonjogok védelme. Az emberek közötti kapcsolatokat tekintve megemlítsük a vízümpolitika egyszerűsítését, továbbá az infrastruktúra bővítését.

A negyedik fejezetben Kína külpolitikájával kapcsolatban olvasható, hogy az a szűken vett szomszédságpolitikán túlnyúlik és a globális színtérre lépne ki az ország, ahol az USA-val való kapcsolatok problémásak, de az EU egy kiegyensúlyozottabb partnere lehet Kínának, így az EU-nak lehetősége van a kínai külpolitikát terelgetni, például az afrikai békéért folytatott erőfeszítésekbe való kínai részvétel az egyik ilyen irány, mely az EU-nak a migrációs kihívások miatt elsődleges fontosságú terület. Megemlítsük még a Dél-kínai tenger is, ahol már látszódik a feszültség, pedig az EU számára is fontos kereskedelmi útvonal halad itt át. Az EU szeretné, ha Kína további védelempolitikai egyezményekhez csatlakozna, így az átfogó nukleáris kísérleti tilalomról szóló szerződéshez, a fegyverkereskedelmi szerződéshez és a ballisztikus rakétákkal kapcsolatos hágai magatartás kódexhez. A fejezet utolsó pontjaként kiemelésre kerül, hogy az EU-Kína védelempolitikai együttműködések tekintetében Afrika a kulcs, ahol közös érdek a béketeremtés és a kalózkodás elleni harc. Az ötödik fejezetben az Európai Unió ismét kifejezi, hogy Kínának nagyobb felelősséget kell vállalnia az ENSZ-ben és a Bretton Woods-i intézményekben, de leginkább a WTO-ban. Az EU szeretné, ha Kína az emberi jogok terén is tenne előrelépéseket. A klímaváltozás, az energetika és a fenntartható

fejlődés esetén az EU úgy látja, hogy Kínával közösen az érdekei és a globális ügy mentén lehetséges a minél szorosabb együttműködés. A hatodik fejezetben ismét fontos elemként jelenik meg, hogy az EU egységes politikával rendelkezzen Kínával kapcsolatban, továbbá a rendkívül sok párbeszéd miatt racionalizálni és priorizálni szükséges a jövőben a tárgyalásokat, továbbá az EU-nak növelnie kell a Kínával kapcsolatos elemzési kapacitását, illetve az EU-Kína 2020 menetrend végrehajtását figyelemmel kell követnie és képesnek kell lennie azonnal változtatni a stratégián, ha lényeges változások lépnek életbe Kína részéről.¹⁰⁶

Szintén 2016-ban jött ki az Európai Unió globális stratégiáját meghatározó dokumentum, mely az Európai Unió saját biztonságára nagyobb hangsúlyt helyez, továbbá bár nem említi a dokumentum a saját hadsereg létrehozását, de a védelmi erőfeszítéseket kívánatosnak tartja, főleg szövetségesekkel együttműködve és nem szeretné a globális eseményeket megfigyelőként szemlélni, hanem abban aktor szeretne lenni, tehát nem csak fizetője („payer”) szeretne lenni a folyamatoknak, hanem játékos is („player”).¹⁰⁷ A dokumentum kifejti, hogy az európai jólét és az ázsiai biztonság között kapcsolat van, ezért szükséges a gazdasági diplomácia elmélyítése és az EU biztonsági szerepének növelése Ázsiában, továbbá Kínával kapcsolatban ismét előkerül, hogy az EU-nak a kereskedelmet és a befektetéseket el kell mélyíteni Kínával, míg fokozni kell az együttműködést az emberi jogokkal és a klímaváltozással kapcsolatban.¹⁰⁸

3.4.2. A kapcsolatok kiszélesítésének az átgondolása és esetleges szűkítése

2019-ben egy új EU-Kína stratégiai dokumentum került publikálásra az EU részéről. A dokumentum fontosabb megállapításait és a korábbi álláspontoktól való elmozdulást mutatom be a következőkben. Az első fontos megállapítások a következők: annak ellenére, hogy Kína fontos partner több szempontból is, a vele való kapcsolatokat tekintve a lehetőségek és kihívások egyensúlya megváltozott, továbbá Kína a továbbiakban már nem tekinthető fejlődő országnak. Annak érdekében, hogy az EU megfelelően képes legyen az érdekeit érvényesíteni, úgy kell elmélyítenie a kapcsolatait Kínával, hogy közben jobban odafigyel a saját magára és alkalmazkodik a megváltozott helyzethez, valamint a tagállamok és a 16+1 formátum összehangolja a Kínával való politikáját az EU-Kína politikával. Az EU elismeri Kína szándékát arra, hogy a globális kormányzásban nagyobb szerepet kaphasson, ám úgy látja, hogy Kína az ezzel járó felelősséget és elszámoltathatóságot nem mindig szeretné vállalni és az együttműködések tekintve az emberi jogok esetében problémás, hogy bár van előrehaladás

¹⁰⁶ EUROPEAN COMMISSION 2016.

¹⁰⁷ MOLNÁR 2016: 3, 7.

¹⁰⁸ EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION SERVICE 2016: 37 – 38.

Kína részéről a területen, de összességében romlik a helyzet, főleg az uigurok és Hong Kong helyzetét látja az EU problémásnak. Az éghajlatváltozás tekintetében pedig problémás, hogy Kína széntüzelési erőműveket épít szerte a világon, mely nehezíti a 2015-ös Párizsi Megállapodás globális céljait, ám ugyanakkor Kína a megújuló energia terén a legnagyobb befektető és az EU üdvözlőné, ha Kína tartaná magát ahhoz a vállalásához, hogy 2030-ig elérje a szén-dioxid kibocsátásának maximumát.

Az Európai Unió problémásnak látja, ahogy Kína a nemzetközi jogot és a felelősségteljes kormányzás kérdéskörét kezeli, nem ért egyet Kína terveivel a Jeges-tengert illetően, úgy gondolja, hogy az ENSZ tengerjogi egyezménye alapján kiadott kötelezőérvényű választottbírószági határozatok elfogadásának megtagadása a Dél-kínai tengert illetően megnehezíti a tengereket érintő feszültségek megoldását, valamint Kína azon védelempolitikai tervei, miszerint 2050-re technológiai fejlettséget tekintve a legfejlettebb katonasága legyen, biztonsági kérdéseket jelentenek az EU számára. Mindazonáltal az EU úgy látja, hogy Kínának több esetben is kulcsfontosságú szerepe lehet a biztonság- és védelempolitikai kérdéseket tekintve, például Észak-Korea nukleáris non-prolifерációját tekintve, így ezekben a kérdésekben szeretne vele együttműködni. Azt is rögzíti a dokumentum, hogy Kína sok országban befektet, ám egyrésztől sokszor felelőtlenül teszi, nem vizsgálva a beruházások kivitelezhetőségét vagy a hitelek visszafizethetőségét, melyekkel problémákat okoznak, másrészt pedig sokszor a vállalatokat előnyhöz juttatja kamattámogatott hitelekkel és hasonló eszközökkel, így az EU vállalatok versenyhátrányba kerülnek a kínai vállalatokkal szemben a harmadik országokban.¹⁰⁹

Az EU a kereskedelmi kapcsolatok tekintve leszögezi, hogy Kína gazdasági súlya már akkora, hogy ha a belső gazdasága bajba kerül, annak kihatása lesz az egész világgazdaságra, továbbá Kína nem nyitja meg piacait és ezáltal saját nagyvállalatait védi a versenytől, hogy azok megerősödjének, ez pedig problematikussá teszi a kereskedelmi együttműködést Kínával. Az egyik legfőbb probléma, mely jól bemutatja a helyzetet az, hogy míg a kínai pénzügyi vállalatok terjeszkednek az EU-ban, addig az EU pénzügyi vállalatai nem terjeszkedhetnek Kínában, további példa, hogy az EU vállalatok a kínai közbeszerzések esetében rendre akadályokba ütköznek, főleg azokon a területeken alkalmaz Kína protekcionista eszközöket, ahol az EU nagyvállalatok egyértelműen versenyképesebbek a kínai vállalatokkal szemben. A következőkben a dokumentum cselekvési pontokat sorol fel azokon a területeken, ahol a kínai

¹⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION 2019: 1 – 4.

vállalatok esetlegesen problémát jelentenek a saját piacon, ilyen például az uniós iparpolitika, a harmadik országok vállalatai által való EU-s vállalatok felvásárlásának szabályozása, a kritikus infrastruktúrában, telekommunikációban, 5G-ben és akkumulátortechnológiában való túlzott kitettség harmadik országoknak.¹¹⁰

Időrendben a következő dokumentumnak a Kína-EU Átfogó Beruházási Megállapodásnak kellene lennie, melynek letárgyalását a felek 2020-ban befejezték, ekkor ugyanis kínai oldalról Xi Jinping, az EU oldaláról pedig a német soros elnökség és személyesen Angela Merkel lépett közbe, hogy a megállapodás az év végéig megszülethessen s így 2020 végén el is készül a megállapodás. Viszont az USA-ban 2021 elején beiktatják Joe Biden-t elnöknek, aki már sokkal inkább nyitott az EU-val való együttműködésre, mint utódja, Donald Trump, tehát a kényszer arra, hogy az EU Kína felé mozduljon el, némileg megszűnt, illetve egy ujjur kérdést illető oda-vissza szankcionálás miatt az Európai Parlament megszavazta a megállapodás ratifikációjának befagyasztását. A megállapodás a bilaterális befektetési megállapodásokat EU szintre emelte volna és kölcsönös előnyökhöz juttatta volna a feleket, hogy gazdasági kapcsolataikat elmélyítsék egymással.¹¹¹ A megállapodás fontossága folyamatosan feltűnt a korábban említett dokumentumokban, azonban pont mire elfogadták volna, a gazdasági érdekeket felülmúlták a politikai érdekek, így jelenleg is befagyasztott állapotban van a megállapodás ratifikálása.

Az események után nem sokkal az EP új Kína stratégiát javasol a Bizottságnak, a Tanácsnak és az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének. Alapvetően a dokumentum a kínai demokráciadeficit, emberi jogi deficit és az EU-ra vetülő kínai biztonsági kihívások okán javasolja az új Kína stratégia megalkotását. Az új stratégiában jóval hangsúlyosabbá szeretnék tenni az emberi jogi és a klímaváltozást illető kérdésköröket, továbbá a fertőző betegségekkel kapcsolatos reagálási lehetőségeket. Az EP álláspontja szerint a Kína által kiszabott szankciók megszűnéséig ne történhessen meg az átfogó beruházási megállapodás, továbbá a kényszermunkához köthető vállalatokkal ne lehessen kereskedni, illetve a politikai jogok korlátozása is legyen elítélve. A külkapcsolatokkal kapcsolatban továbbá a stratégia jegyezze meg, hogy a 16+1 együttműködés, az Övezet és Út kezdeményezés (BRI) és a kínai protekcionista gazdaságpolitika általi fenyegetettségeket az EU kezelje, így például támogassa az ellen BRI kezdeményezéseket. Az új stratégiából fakadóan az EU tagállamonként és

¹¹⁰ EUROPEAN COMMISSION 2019: 5 – 10.

¹¹¹ MCELWEE 2023.

ágazatokra lebontva készítsen stratégiát arra vonatkozóan, hogy Kínától való kritikus függőségeket fel lehessen számolni.

Az EP szeretné ezeken felül, ha az új Kína stratégia részeként a tagállamok minden esetben figyelembe vennék az uniós közös álláspontot, a bilaterális kapcsolatok változtatása előtt konzultálnának az EU-val és összességében nagyon egységesen és szorosan egymás mellett kezelnék a Kína politikájukat. Fontos volna a kiberbiztonságra és a hibrid hadviselésre való nagyobb odafigyelés Kínával kapcsolatban. Kerüljön előtérbe a hasonló gondolkodású országokkal (főleg USA, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland, Japán, Dél-Korea, Tajvan, ASEAN országok) való kapcsolat fokozása a Kína kérdést illetően, valamint a multilaterális fórumokon figyeljenek oda Kína szerepére és a NATO-val együttműködésben készüljön fel az EU egy olyan eshetőségre, hogy Kína globális szuperhatalom lesz, továbbá a NATO-val együttműködésben figyeljék Kína afrikai és jeges-tengeri térnyerését.

A kapcsolatok alakításában, hogy Kínának kevesebb ütközkártyája legyen, stratégiai autonómiára kell törekedni különösen az ipari stratégiát, a mikrochipek és félvezetők gyártását, a ritkaföldfém-bányászatot és a felhő és távközlési technológiát illetően. Hasonló megfontolásokból felül kell vizsgálni a függőséget a stratégiai ágazatokban és az ellátási láncok ellenállóképességét növelni szükséges, továbbá a stratégiai erőforrásokhoz való hozzáférést diverzifikálni kell. Legyen felhívva a figyelem a kínai befektetések és a politikai függőség kialakulása közötti egyenesarányosságra, valamint a beruházások legyenek átvilágítva és azokat lehessen blokkolni, ha sértik az uniós jogot. Fontos emelni az EU geopolitikai és geostratégiai jelentőségét, így a tagjelölt országokban és a szomszédságban alternatívát kell képezni a kínai ajánlattal szemben és oda kell figyelni a kínai térhódításra. A kulcságazatokban fokozni kell a támogatásokat (pl.: 6G kifejlesztése, AI technológiák), növelni kell a kínai pénzeztől független Kína szakértők számát és azok kutatási forrásait. A jeges-tenger térségében kiemelten fontos, hogy az EU ne veszítsen teret s Kína ne légüres térbe helyezkedhessen bele.¹¹²

2023 nyarán az Európai Tanács következtetéseket adott ki Kínáról, itt aláhúzzák, hogy az EU számára Kína egyszerre partner, versenytárs és rendszerszintű rivális, mégis mindkét fél érdeke a stabil kapcsolatok megléte. Az EU továbbra is ösztönzi Kínát a globális kihívások kezelésére s ebben partnere Kínának. Az EU fontos kereskedelmi partnernek tekinti Kínát, de törekszik a kapcsolatok kölcsönösen előnyös mivoltára, valamint a kritikus függőségeket és sebezhetőségeket csökkenteni kívánja, de az EU ezzel együtt sem kíván elszakadni teljesen

¹¹² EUROPEAN PARLIAMENT 2021.

vagy befelé fordulni. Az EU elvárja Kínától, mint ENSZ BT állandó tagtól, hogy helyezzen nagyobb nyomást Oroszországra, hogy az hagyjon fel az Ukrajna elleni háborúval. Az egy Kína politikát fenntartja az EU, azonban aggasztja a Tajvani-szorost érintő feszültségnövekedés és a Dél-kínai-tenger helyzete. Az emberi jogi kérdést pedig továbbra is fontosnak tartja Kínával kapcsolatban.¹¹³

3.5. Összegzés

A dokumentumokból nagyon szépen és jól kiolvasható, hogy a kapcsolatokban mik a legfontosabb irányok és témák, természetesen a magyar dokumentumok általánosabban fogalmaznak, de jól látható, hogy Magyarország számára a vizsgált időszakban az idő elteltével egyre fontosabb a kapcsolat Kínával, míg a kínai dokumentumokból jól kivehető, hogy a kezdetben szinte kizárólag optimista hangulatú dokumentumok egyre több kritikát és vörösvonalat tartalmaznak, az EU dokumentumai esetében pedig még inkább látszódik az a tendencia, hogy Kína és az EU között az idő előrehaladtával egyre inkább megromlik a viszony, ezt pedig már az első fejezet vonatkozó részei is magyarázzák valamelyest. Jól látszik az is, hogy Magyarország gazdaságpolitikai érdekek mentén nyit Kína felé, Kína egy független és mélyen integrálódott EU-ban érdekelt, aki jó kapcsolatokat ápol vele, az EU pedig a stratégiai autonómia irányába szeretne elmozdulni, továbbá az alapértékeit szeretné a Kínával való viszonyát tekintve is elvárni, a gazdaságpolitikát nézve pedig szintén elvárásokat támaszt Kína irányába. A legutolsó dokumentumokat szemügyre véve pedig erőteljesen kirajzolódik a különbség a magyar, illetőleg az Európai Unió megfogalmazott érdekei és külpolitikai irányai között a Kínával való kapcsolatukban. Az EU részéről egyre erőteljesebb az igény a minél egyértelműbb közös külpolitikára és bár eleinte támogatja a kínai külpolitikai zászlóshajót, később már alternatívát kíván állítani az Övezet és Út kezdeményezésnek, eközben Magyarország esetében azt láthatjuk, hogy a 16+1 együttműködés és az Övezet és Út kezdeményezéshez pozitívan áll az ország. Kína az EU-s intézmények esetében azt látja, hogy főleg az Európai Parlament esetében merülnek fel emberi jogi aggályok vele szemben, az Európa Tanács inkább külpolitikai és biztonsági, a Bizottság pedig gazdasági és kereskedelmi ügyekben nyilatkozik meg Kínával kapcsolatban.¹¹⁴

¹¹³ EUROPEAN COUNCIL 2023a.

¹¹⁴ LIU – ZHANG: 82–83, 90.

4. A KÜLKAPCSOLATOK ALAKULÁSA A VIZSGÁLT IDŐSZAKBAN

4.1. Bevezetés

Ebben a fejezetben a külkapcsolatok további elemzését prezentálom, mely több részben jelentősen különálló, ám bizonyos területeken fedésben levő dimenzióit mutatja be a külkapcsolatoknak, melyek az ötödik generációs kínai vezető, Xi Jinping vezetésének első két ciklusában mentek végbe. A politikai dimenzióban kifejezetten a kapcsolatok diplomáciai, soft power, továbbá egyéb olyan területeit kívánom bemutatni, amelyek hagyományos értelemben a politika témakörébe tartoznak. Ezután a gazdasági vetületet mutatom be, mely esetben a külkapcsolathoz köthető gazdasági témák kerülnek kibontásra.

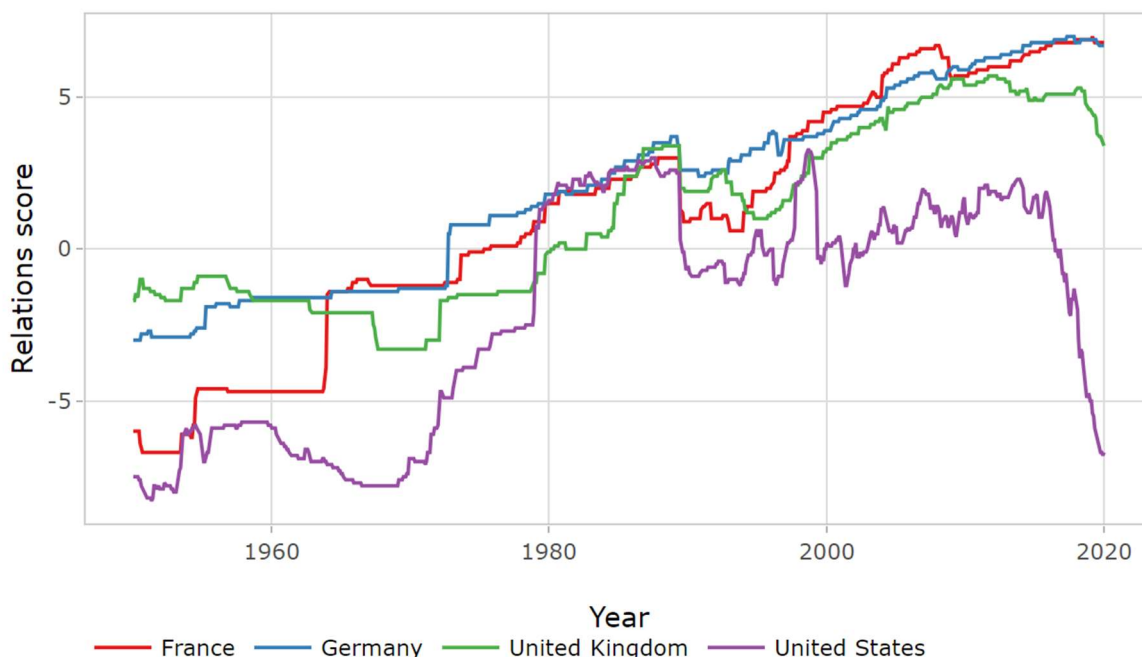
4.2. Politikai dimenzió

4.2.1. *Általánosságban véve vett külpolitikai kapcsolatok*

A kínai Tsinghua Egyetemnek van egy módszere arra vonatkozóan, hogy Kína kapcsolatait a nagyhatalmakkal minél jobban tudja számszerűsíteni és ezáltal a statisztika eszközeit felhasználhassa a nemzetközi kapcsolatok vizsgálata közben. Alapvetően Kínának a többi nagyhatalommal való kapcsolatait pontozó adatbázisok érhetőek el, de a módszer elméletben használható bármely tetszőleges két ország kapcsolatainak mérésére. Három fő kategória létezik: ellenséges; sem ellenséges, sem barátságos; barátságos. Ezt a három kategóriát pedig egyenként két további kategóriára bontják, ahol a legrosszabbtól a legjobbig haladva a következő elnevezést kapták: konfrontáció → feszültség → viszály → hétköznapi → jó → barátságos. Ezeket az alkategóriákat pedig egy számegyenesen helyezték el, ahol mindegyik alkategóriához három pont tartozik, így tehát összesen hatszor három pontból áll a számegyenes, amely ráadásul zárt, legkisebb értéke -9, medián értéke 0 és legnagyobb értéke +9. Egy részletes leírás is tartozik a kategóriákhoz annak érdekében, hogy minél pontosabban meg lehessen adni a kapcsolatokat érintő történéshez tartozó számot. Mivel egy tizedesig lehet megadni a számokat, így egy potenciális történésre adható pont 180 különböző értéket vehet fel. A -9 a lehető legrosszabb viszonyt feltételezi, a 0 pont egy medián érték, jelentése nagyjából az, hogy két országnak egymáshoz semmi köze sincs, a +9 pedig a lehető legjobb kapcsolatokat jelenti.¹¹⁵ Sajnálatos módon Magyarországgal kapcsolatban nem érhető el adatbázis, így csak az USA, Franciaország, Németország és az Egyesült-Királyság összehasonlítása látható a negyedik ábrán.

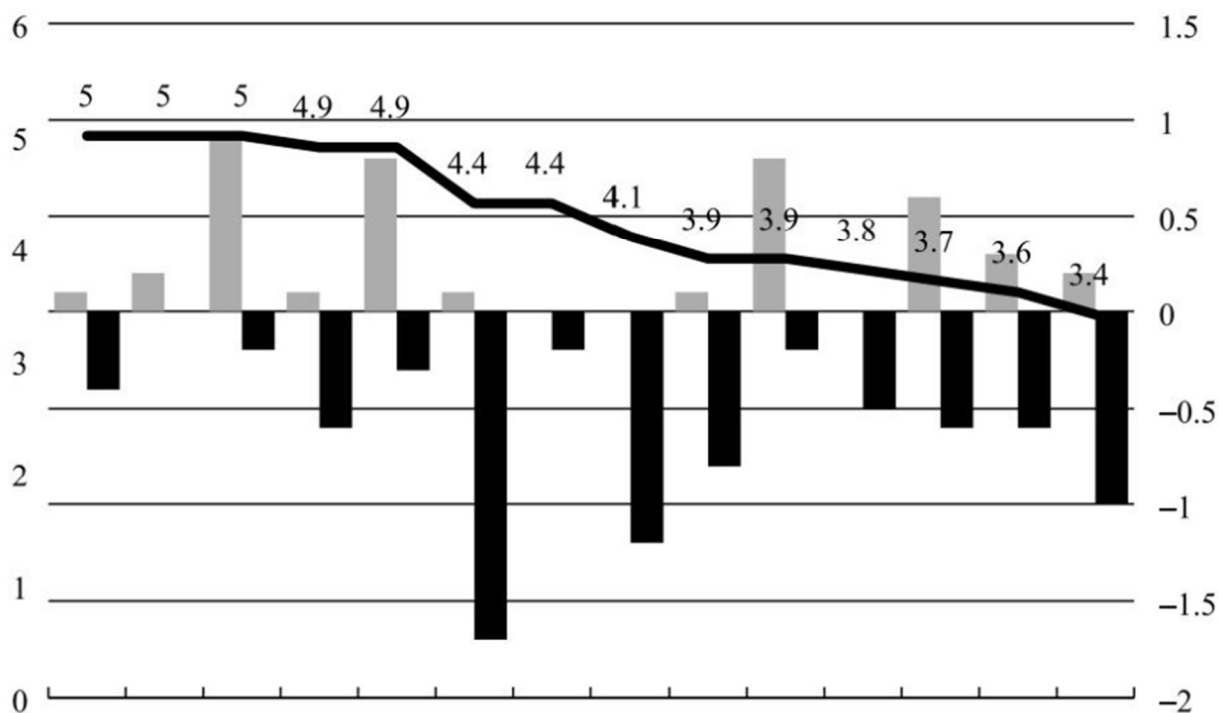
¹¹⁵ TSINGHUA UNIVERSITY, INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS 2012.

Relations with China (THU Scores)

4. ábra: Franciaország(piros), Németország(kék), Egyesült Királyság(zöld), Egyesült Államok(lila) kapcsolatai Kínával 1950-2020 között. Forrás: Tsinghua University, Institute of International Relations. „中国与大国关系分值可视化数据” Zhōngguó yǔ dàguó guānxì fēnzhí kěshìhuà shùjù. [Vizualizált adatok Kína nagyhatalmakkal való kapcsolatairól.] <http://www.tuiir.tsinghua.edu.cn/info/1145/5668.htm>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

Jól láthatóak a tendenciák a kapcsolatokat illetően és meglepő módon az EU27-ek két legnagyobb hatalmát tekintve azt láthatjuk, hogy bár némi megtorpanás és csökkenés észlelhető a kapcsolatokban, de ez közel sem olyan mértékű, mint az Egyesült Államok esetében, hiszen míg utóbbi esetében 2020-ban a konfrontáció (-6,8) kategóriában van a viszony, addig előbbieket esetében a barátságos (6,8 és 6,7) kategóriában vannak a kapcsolatok. Az Egyesült Királyság esetében ez még éppen a jó (3,4) kategóriában helyezkedik el. Egy másik tanulmányban már az Európai Unióval való kapcsolat látható ábrázolva (ötödik ábra) 2020 október és 2021 november között havi bontásban, mely azt mutatja, hogy az integráció egészével a kapcsolata Kínának rosszabb, mint a két legerősebb tagállamával, bár a kapcsolatok a jó kategóriában mozognak. Ez többek között abból az okból is lehet, melyet korábban az első fejezetben megemlítettem, miszerint a tagállamok előszeretettel tolták rá a negatívabb feladatokat az EU-ra, hogy az foglalkozzon ezekkel, míg a pozitívabbakat megtartották tagállami szinten.

5. ábra: Európai Unió kapcsolatai Kínával 2020 október és 2021 november között havi bontásban. Negatív pontszámok: sötét oszlopok, pozitív pontszámok: világos oszlopok. Forrás: Tsinghua University, Institute of International Relations. 2022. „战略沟通下中欧关系将有所缓和” Zhànlüè gōutōng xià zhōng'ōu guānxì jiāng yǒu suǒ huǎnhé. [A Kína-EU kapcsolatok enyhülnek a stratégiai kommunikáció során.] In: 国际政治科学 2022 年第 7 卷第 1 期(总第 25 期). 186.

A kapcsolatokban a változásért főleg az Európai Uniónak a Kínát érzékenyen érintő kérdésekben való erőteljesebb kiállása a felelős (Tajvan, Hong Kong, ujjur-kérdés). Másrészt az EU befagyasztotta a befektetési megállapodás ratifikációját, illetve olyan intézkedéseket hozott, amelyek a kínai érdekek ellen valók, például az Övezet és Út kezdeményezés ellenpárjának megalapozása, továbbá a tanulmányban több olyan elem is megjelenik, melyeket az előző fejezetben alaposabban is tárgyaltam. Azonban várhatóan az EU nem fogja követni az USA példáját, a kapcsolatok pedig némileg javulásnak indulnak, bár a jövőben több területen is gyakrabban fognak súrlódások előfordulni, mint korábban. A következtetés alátámasztásául az egyetem kutatói jórészt az általam az előző fejezetben már prezentált érveket hozzák fel, így például azt, hogy az EU folyton azt kommunikálja, hogy szeretne Kínával együttműködni és nem kíván attól végérvényesen leválni.¹¹⁶

Magyarország esetében azonban azt láthatjuk az előző fejezetben tárgyaltak alapján is, hogy a politikai kapcsolatok javuló tendenciát mutatnak a vizsgált időszakban, hisz a 2017-2019-es időszakot leszámítva évente akár többször is voltak magasszintű érintkezések a felek között.¹¹⁷ A politikai kapcsolatok terén a korábban említett dokumentumokban

¹¹⁶ TSINGHUA UNIVERSITY, INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS 2022: 87–91.

¹¹⁷ MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE PEKING.

megfogalmazottakon túl látható, hogy egyéb területeken is szorosabb lett az együttműködés, ilyen például a védelmi kérdések, melyek természetesen egy ponton túl nem közeledhetnek, hiszen Magyarország NATO tagállam, de például 2021 márciusában Magyarországra látogatott Wei Fenghe kínai védelmi miniszter s ezen alkalommal a magyar fél köszönetet mondott a COVID-19 járványban a kínai segítségért és vakcináért, továbbá mindkét fél kijelentette, hogy a kapcsolatok egyre jobbak s mindkét oldal esetében a további fejlesztés a cél, ugyanakkor a magyar honvédelmi miniszterrel is találkozott a kínai védelmi miniszter és a megbeszélésen túl megállapodtak, hogy a katonaságközi cseréket továbbra is elősegítik.¹¹⁸

A Magyarország és Kína közötti politikai kapcsolatok esetében még fontos megemlíteni azt, hogy Magyarország az egyik fő támogatója a korábban többször 16+1 együttműködésként említett Kína–Kelet-Közép-Európa együttműködési platformnak. 2011-ben Budapesten kezdődött el a folyamat, aminek aztán egy évvel később, 2012-ben lett meg a gyümölcse, amikor is létrejött a 16+1 együttműködés, ami Kínát és 16 Közép-Kelet-Európában található országot kötött össze. Később csatlakozik Görögország is 2019-ben.¹¹⁹ A Kína-KKE együttműködés felépítése és működési mechanizmusa több szempontból is hasonló a Kína-Afrika Együttműködési Fórumhoz, ám néhány ponton eltér attól, például előbbi esetben éves, utóbbi esetben azonban háromévenkénti találkozó van előirányozva a felek között, ám lényegében látható Kína azon törekvése, hogy igyekszik egy adott térséget egy nagyobb tömbként kezelni, hisz ez némileg megkönnyíti a külpolitikáját. A Kína-KKE együttműködés esetében Kína szemszögéből az összefogó kapocs az ország között az, hogy ezen országok fejlődő országok, akárcsak Kína és ilyen szempontból szeretne velük együttműködni, továbbá bár az egyes országok viszonylag kisországok, mégis összalakosságuk meghaladja a 120 millió főt és a gazdaságuk is ütemesen fejlődik, így egyre nagyobb piacot jelentenek potenciálisan Kínának is. Tehát míg Magyarország szemszögéből eléggé vegyes a kép, hisz sok ország EU és/vagy NATO tag míg néhány egyik szervezetnek sem a tagja, addig Kína szemszögéből lenne értelme egy ilyen együttműködésnek. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a Kína-KKE együttműködés betagozódik lényegében az Új Selyemút kezdeményezésbe is 2013-tól, illetve a kínai 12. ötéves tervben (2011-15) is célként van kitűzve a kínai vállalatok külföldi beruházásainak kedvezményes hitelekkel való támogatása, tehát a régióban a kínai kedvezményes hitelekből finanszírozott infrastrukturális beruházások jó ötletnek tűntek. 2014-ben Li Keqiang kínai miniszterelnök részéről, majd 2015-ben a Kínai Társadalomtudományi

¹¹⁸ INSTITUTE OF EUROPEAN STUDIES OF CHINESE ACADEMY OF SOCIAL SCIENCES 2021.

¹¹⁹ GREECE PROVES APPEAL OF '16+1 COOPERATION' 2019.

Akadémia részéről bejelentésre kerül, hogy igény lenne egy tudományos együttműködésre is,¹²⁰ így 2017-ben Budapesten nyílik meg a Kína–Kelet-Közép-Európa Intézet.¹²¹ Valamint további kereskedelmi és gazdasági jellegű kapcsolt fórumokat és egyéb platformokat is igyekeztek a tagállamok létrehozni, például mezőgazdaság, turizmus, energia, befektetésösztönzés vagy éppen a közlekedés területeket érintően.¹²²

A kínai szándékokkal szemben azonban kiderült, hogy ezek a hitelek az EU tagállamoknak nem igazán felelnek meg, így egyre újabb és újabb hitelkeretek kerültek meghirdetésre a kínai fél által ahogy teltek az évek.¹²³ Később pedig az együttműködés lendülete kezdett alábbhagyni, a COVID-19 járvány alatt tartott online találkozó során is már csak viszonylag kevés EU-s kormány- és államfő vett részt a találkozón, jellemzően alacsonyabb szintről delegáltak képviselőt, míg Magyarország esetében a miniszterelnök volt a résztvevő. 2021-ben pedig megtörtént az első kilépés Litvánia képében, majd egy évvel később a másik két balti állam, Lettország és Litvánia is követte a példáját.¹²⁴ A csúcstalálkozók megtartása is akadozik, 2021 óta ugyanis nem volt ilyen tartva, ekkor maga Xi Jinping képviselte Kínát, ám a jelek szerint nem sikerült meggyőznie a tagokat arról, hogy az együttműködés életképes és megfelelő volna mindenki számára. Összességében a korábbiakban már bemutatott élesedő EU-Kína viszonynak is köszönhető vélhetően az, hogy az együttműködés léte kezd megkérdőjeleződni, hiszen az EU-s stratégiákban is kommunikációban rendre kijön, hogy a 16+1 együttműködésben résztvevő EU tagállamoknak is a közös EU-s álláspont mentén kellene kezelnie a kapcsolatait Kínával. Továbbá az is látszódik, hogy az együttműködést az menthetné meg, ha a tagállamok mind azt érezhetnék, hogy előnyük származik abból, tehát a különböző meghirdetett projekteknek a meghirdetésen és a szándéknyilatkozatok szintjén túl kellene jutnia.¹²⁵

4.2.2. *Konfuciusz intézetek*

Egy kisebb, de fontos szelete a politikai kapcsolatoknak a Konfuciusz Intézetek hálózata, mely a kínai soft power egyik jelentős eszköze. 2004-ben nyílt meg Dél-Koreában az első Konfuciusz Intézet, azonban mára már a legtöbb országban van ilyen, így számosságukat tekintve több százat említhetünk meg. Magyarországon az elsőt 2006-ban hozták létre az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. Ezeknek az intézményeknek többek között a feladata és

¹²⁰ JIANG 2015.

¹²¹ MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 2017.

¹²² KONG 2015.

¹²³ GORECZKY 2017: 5–10.

¹²⁴ BĚRŽINA-ČERENKOVA 2022.

¹²⁵ GORECZKY 2017: 16–17.

funkciója a kínai nyelv tanítása, a csereprogramok elősegítése, illetve a kínai kultúra népszerűsítése. A vezetését egyszerre látja el a fogadó fél és a kínai fél által delegált vezetőség, továbbá 2013-ban az Eötvös Lóránd Tudományegyetem lett a Konfuciusz Intézetek közép- és kelet-európai regionális tanárképző központja.¹²⁶ Magyarországon még megtalálható Konfuciusz Intézet a Pécsi Tudományegyetemen, a Szegedi Tudományegyetemen, a Miskolci Egyetemen és a Debreceni Egyetemen. Az oktatáshoz tartozóan megemlítendő, hogy 2020-ban felmerült, hogy a sanghaji Fudan Egyetem nyitna egy campust Magyarországon,¹²⁷ ám úgy tűnik, hogy ez a projekt végül nem fog megvalósulni. Az EU más országaiban viszont a Konfuciusz Intézeteket az utóbbi években elkezdtek másként kezelni, Belgiumban 2015-ben a titkosszolgálatok problémásnak nevezték a Konfuciusz Intézeteket, Svédországban pedig már bezárták őket, Németországban is építik le a hálózatot és az Európai Parlament is gyanakvással kezeli azokat.¹²⁸ 2023-ban végül Németországban úgy döntenek, hogy korlátozzák a Konfuciusz Intézeteket, mivel a belső elhárítás problémákat jelentett a német szövetségi kormány felé.¹²⁹ Itt ismét egy olyan területet láthatunk, ahol a vizsgált időszakban az EU és a magyar irányvonal elkezdett eltávolodni egymástól.

4.2.3. Európai stratégiai autonómia és kockázatmentesítés

Az EU a stratégiai dokumentumaiban megfogalmazta, hogy stratégiai autonómiát szeretne elérni, ezt elsősorban az Amerikai Egyesült Államokkal kapcsolatban hozták összefüggésbe a Trump-kormányzás alatt, ám napjainkban is szerepet kap, hiszen egyszerre igyekszik az EU némi távolságot tartani az USA-tól, továbbá kockázatmentesítés név alatt lényegében a stratégiai autonómia részeként Kínától is. Azonban mivel nem kíván az EU teljesen leválni Kínáról, mint ahogy azt rögzíti a különféle dokumentumokban az EU s ahogy az korábban már kifejtésre került, csupán némi távolságot szeretne tőle tartani, így ezzel is mondhatni autonómiát tud felmutatni az USA-val szemben. A kutatás szempontjából azonban most a kockázatmentesítés (de-risking) a fontosabb aspektus.

A globalizáció töretlen előretörésében az egyik nagy bukkánó a 2018-as USA-Kína közötti kereskedelmi háború volt, amikor is a felek elkezdtek egymás exportját megvámolni, ezt a folyamatot a Trump-kormányzat kezdte el és mára látszódik, hogy a vámmal sújtott termékek körében valóban csökkent az USA importja Kínából, ám egyéb termékek esetében

¹²⁶ LIU 2019: 215–219.

¹²⁷ 2024-BEN MEGNYÍLHAT A SANGHAJI FUDAN EGYETEM BUDAPESTI CAMPUSA 2020.

¹²⁸ EUROPEAN PARLIAMENT 2020.

¹²⁹ STRACK 2023.

növekményről beszélhetünk.¹³⁰ A következő nagy bukkanó a COVID-19 világjárvány és a következtében hozott intézkedések, hiszen ezek következtében a globális kereskedelem erőteljesen bezuhant és míg a termékek kereskedelmét illetően a visszarendeződés gyorsabban megkezdődött, addig a szolgáltatások terén ez már kevésbé mondható el.¹³¹ Európa szemszögéből a következő jele annak, hogy a globalizáció korábbi formája nem folytatható az orosz-ukrán háború volt, ahol az agresszor Oroszország azonnal kihasználta azt, hogy az EU energiaimportjában hatalmas szerepet játszik, mikor az EU az ukránok mellett lépett fel.¹³² Továbbá az EU szempontjából fontos jel volt a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerség megállapodási tárgyalások (TTIP) Trump általi végső leállítása,¹³³ valamint a szintén Trump által megtorpedózott Transz-Csendes-óceáni Partnerség (TPP),¹³⁴ hisz ebből is az látszódott, hogy az USA a korábbi pro globalizáció álláspontját jelentősen megváltoztatja. Az EU összességében azt látja, hogy Kínától is több tényező mentén túl nagy függésben van. Ezeket a függéseket korábban jónak tartották, hiszen a fentebb már említett interdependencia a biztonságpolitikában egy olyan eszköz, amivel rákényszeríthetők a felek arra, hogy a nézeteltéréseket a diplomácia eszközeivel oldják fel. Ennek a kutatásnak nem célja eldönteni, hogy a kockázatmentesítés biztonságpolitikai szempontból jó lépés-e, illetőleg, hogy aszimmetrikus-e a függés, de magát a jelenséget természetesen fontos látni.

A kockázatmentesítést az EB elnöke, Ursula von der Leyen ajánlotta a tagállamoknak 2023 márciusában. Az USA „szétválasztás” kifejezése azért nem lett volna jó, mivel az EU nem érzi azt, hogy rendszerszintű nemzetbiztonsági problémát jelentene a Kínával való gazdasági kapcsolat, viszont a korábban megfogalmazottak szerint az EU növelni kívánja az ellenálló képességét/stratégiai autonómiáját, mely jól levezethető a koppenhágai iskola szektoriális elméletéből, ahol a gazdasági biztonság az egyik fontos eleme a komplex biztonságértelmezésnek. Az európai biztonsági értelmezésnél maradva a konkrét esetben az EB a gazdasági biztonságon belül vizsgálat alá veszi a globális ellátási láncokat fenyegető kockázatokat, beleértve az energiabiztonságot; a létfontosságú infrastruktúra és az információbiztonsági szektorban elhelyezkedő kiberbiztonságot; a technológiákkal kapcsolatos biztonságot; a gazdasági függőségek és kényszer fegyverként való használatát. Ezek alapján pedig a legfontosabb konkrét problematikus területeknek a fejlett félvezetőket, a mesterséges

¹³⁰ BOWN 2022.

¹³¹ OECD 2022.

¹³² BRINZA–LE CORRE–TURCSÁNYI–VLADISAVLJEV–BÉRZIŃA–ČERENKOVA 2024: 59.

¹³³ HAYES 2022.

¹³⁴ SOLÍS 2017.

intelligenciát, a kvantumtechnológiát és a biotechnológiát nevezi meg. Három főbb intézkedési javaslat születik: az EU versenyképességének előmozdítása a belső piac megerősítése, az innováció, technológia és ipar megerősítésével; gazdasági biztonság védelme; megbízható partnerekkel diverzifikálni a kereskedelmi megállapodásokat. A kockázatesökkentésnek pedig vannak proaktív elemei, például az iparpolitika megváltoztatása, vannak defenzív elemei, például a szubvenciók és dömpingellenes intézkedések, melyek szupranacionális hatáskörben vannak vagy a tagállami hatáskört érintő ajánlások, mint a kritikus infrastruktúra védelme a túlzott kínai befolyástól. A harmadik elem pedig a megbízható partnerekkel való kapcsolatok elmélyítése.¹³⁵ Mindeközben azonban Magyarország ezzel ellentétes álláspontot vesz fel, melynek jó megnyilvánulása volt a magyar miniszterelnök 2023 októberében tett kínai látogatása során közzétett gondolatai, hisz ekkor a kockázatmentesítés helyett a konnektivitást nevezte meg, mint jó irány a Kínával való kapcsolatokat tekintve.¹³⁶

4.3. Gazdasági dimenzió

4.3.1. Gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok

2012-ben az Európai Unió még küzdött a 2008-as gazdasági válságból eredő problémákkal, főleg Spanyolország, Olaszország és Görögország esetében voltak problémák és ekkortájt ez az állapot kihatott a Kínával való gazdasági kapcsolatokra is. Még 2011 végén igyekeztek az EU vezetői, így például a francia elnök rávenni Kínát, hogy az európai államadósság-válság kezelésébe szálljon be Kína is, így az euróövezeti mentőalapba (EFSF). 2012 február elején Merkel német kancellár látogatott Pekingbe és nem sokkal később Wen Jiabao kínai miniszterelnök be is jelentette 2012 februárjában, hogy Kína kész tovább növelni a kereskedelmet az EU-val, illetőleg kész beszállni az EU-s stabilizációs mechanizmusokba, valamint egyes tagállamok államkötvényeiből is vásárolt.¹³⁷ Kína ma is messze a legnagyobb devizatartalékokkal rendelkező ország (2022-ben 3,31 billió dollár), ám ekkor ez még jelentősebb volt, hisz értéke 2012-ben 3,39 billió dollár, 2013-ban pedig 3,88 billió dollár, melyben nincs benne Hong Kong.¹³⁸ Természetesen tehát Kína amikor besegített az európai adósságfinanszírozásba, akkor a saját érdekeit is védte, továbbá nem szabad elfelejteni, hogy Kína számára az EU egy igen jelentős kereskedelmi partner, egyes számítások szerint évtizedes viszonylatban a legnagyobb,¹³⁹ így amikor az EU-t segítette, akkor a saját exportpiacait is

¹³⁵ BRINZA–LE CORRE–TURCSÁNYI–VLADISAVLJEV–BÉRZIŇA–ČERENKOVA 2024: 59-64.

¹³⁶ ORBÁN 2023.

¹³⁷ CHEN 2013: 4.

¹³⁸ TOTAL RESERVES (INCLUDES GOLD, CURRENT US\$) – CHINA, HONG KONG SAR, CHINA.

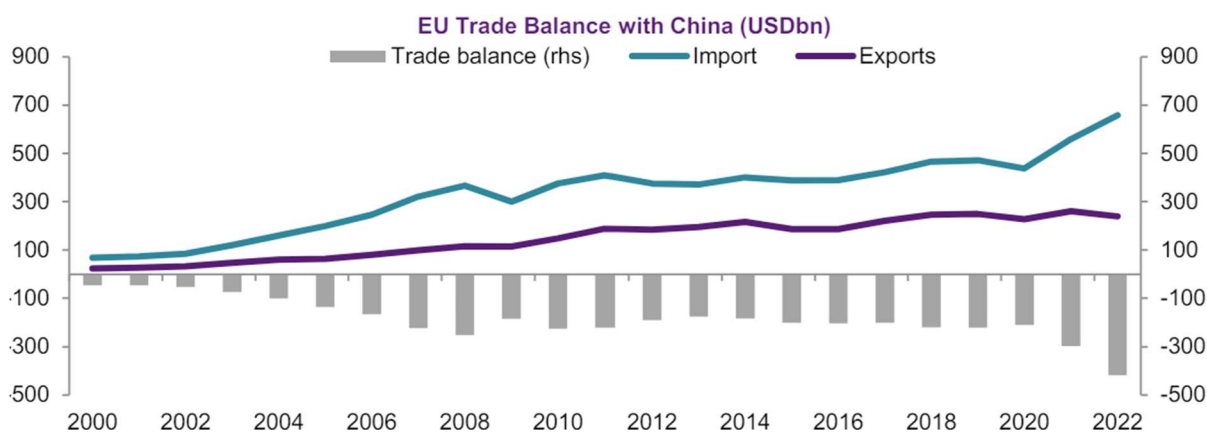
¹³⁹ MISSION OF CHINA TO THE EUROPEAN UNION 2018: 6.

megsegítette. Ugyanakkor az EU a válság kezelése érdekében ekkortájt egy új globális kereskedelmi stratégiát ad ki és igyekszik az importot csökkenteni, míg az exportot növelni, ennek következtében 2012-ben a Kínába irányuló export 8%-kal növekedett, míg az import 1%-kal csökkent. Továbbá több dömpingellenes eljárás is indul, amelyek kapcsán azt érdemes megemlíteni, hogy már nem csak az alacsonyhozzáadottértékű termékek érintettek, hanem a magashozzáadottértékű termékek is, mint például Kína fotovoltaiikus termékekkel kapcsolatos ipara. Egy további fontos pontja az EU új globális kereskedelmi stratégiájának a szabadkereskedelmi megállapodások kötésének előmozdítása és itt a kutatás szempontjából az ASEAN térséget és Kelet-Ázsiát érintő törekvések a fontosak, mivel az EU stratégia elősegíti, hogy Kínából átkerüljön a feldolgozóipar a környező országokba, főleg az ASEAN országokba, ezzel pedig Kína ekkori extenzív fejlődési vitorláiból kifogja a szelet az EU.¹⁴⁰

Összességében a vizsgált időszak során többnyire a külkereskedelmi mérleg a felek között stabilnak mondható, viszont a COVID-19 és az orosz-ukrán válság következtében az EU külkereskedelmi hiánya elkezdett növekedni (hatodik ábra). Továbbá az EU Kínába irányuló közvetlen tőkebefektetése (FDI) a COVID-19 járvány alatti kínai zéró covid politika miatt lecsökkent, de a kínai FDI is csökkenő pályára került 2021-től kezdve, viszont érdekes fordulat, hogy az egyre nagyobb százalékban nem akvizíciókból kezd állni, hanem zöldmezős beruházásokból (2014 3%, 2022 57%), főleg olyanokból, melyek köthetőek az elektromobilitáshoz. Az EU Kínába főleg járműveket, különféle ipari gépeket, tudományos műszereket, gyógyszerészeti termékeket exportál, míg Kínából gépek, távközlési berendezések, ruházati cikkek, fémipari termékek és bútorok érkeznek. 2010-hez képest a legtöbb termékkategóriában növekedett a kereskedelem volumene, kivéve a ruházati termékeket.¹⁴¹

¹⁴⁰ CHEN 2013: 5–7, 10–11.

¹⁴¹ HERRERO 2023.

6. ábra: EU Kínával kapcsolatos külkereskedelmi mérlege. Forrás: Herrero, Alicia García. 2023. *China-EU roller-coaster relations: Where do we stand and what to do?* In: https://www.bruegel.org/sites/default/files/2023-06/230611_Congress%20working%20paperAGH%20%28004%29.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

Magyarország esetében a vizsgált időszakban összességében növekedtek a kereskedelmi kapcsolatok, azonban a kínai fél kereskedelmi többlete végig jelen van erőteljesen. Magyarország főleg gépeket és vegyes iparcikkeket exportál Kínába, az importot tekintve pedig szintén ez a két termékcsoport a domináns.¹⁴² A vizsgált időszakban néhány nagyobb magyar vállalat kezdett tevékenységet Kínában, például az OTP Bank és a Richter Gedeon gyógyszeripari vállalat, de kínai vállalatok is érkeztek mindeközben Magyarországra, ezeknek egy jelentős része az utóbbi néhány évben, ám ezekről a későbbiekben még fogok bővebben írni, itt viszont még megemlíteném az Övezet és Út kezdeményezés magyar vonatkozásának nagy projektjét a Budapest-Belgrád vasútvonalat, mely építése érdekében a világ egyik legnagyobb vasútiipari vállalata, a China Railway Group Limited érkezett Magyarországra, mely egy 350km-es vasútvonalat épít ki a magyar és a szerb fővárosok között.¹⁴³

4.3.2. Jüan hitelek és tartalékok

A Kínai Népköztársaság valutája sokáig lényegében csak az országhatárokon belül volt használatos, azonban mára ez a helyzet megváltozott és a vizsgált időszak alatt ebben a kérdésben több jelentős változás is végbement. Elég egy személyes példára utalnom, hisz egyik kiváló tanárom, Dr. P. Szabó Sándor a 90-es évek elején volt ösztöndíjas diák Kínában s ő arról számolt be, hogy akár órákig tartó folyamat volt, mire hozzájutottak ahhoz a pénzhez Kínában, amit speciális helyeken lehetett használni, azonban 30 évvel később jómagam vagyok ösztöndíjas hallgató Kínában és az otthoni bankkártyámat, amin forint van, hozzákapcsolhatom az itteni fizetésre is használható applikációkhoz s így forintért vásárolhatok magamnak fogyasztási cikkeket a másodperc töredéke alatt, továbbá a kínai rendszerben működő

¹⁴² LOSONCZ–VAKHAL 2019: 105, 107–111.

¹⁴³ XI 2019: 85–90.

bankkártyámat, amin kínai valuta van, használhatom Magyarországon ugyanúgy vásárlásra a bankok által működtetett terminálok jelentős része esetében.

A kínai valuta, vagyis a RMB¹⁴⁴ vagy másnéven yuan (CNY) 2016-tól kezdve már az IMF Különleges Lehívási Jogok kosarához (SDR) is hozzátartozik, így egy nemzetközileg elismert tartalékvaluta és a kínai kormány igyekszik is minél inkább népszerűsíteni és elfogadtatni a RMB használatát, hiszen minél több ország tudja jól kezelni azt, annál több esetben elég nemzeti valutáját –melyből annyit nyomtat, amennyit akar– használnia a nemzetközi tranzakciók során az USA dollár vagy éppen az euró helyett. Ha nem nézzük Hong Kong helyzetét, akkor az EU bonyolítja le a legtöbb külföldi RMB tranzakciót, ez a szám 2018-ban csaknem 10% volt, az összértéket tekintve pedig több, mint 40%-ot, bár ennek jelentős része kötődik az akkor még EU tag Egyesült Királysághoz. Nem véletlen, hogy az EU elsősorú célpont, hiszen a nagy kereskedelmi számok és a beruházások növekedését hozó Övezet és Út kezdeményezéshez tartozó programok kivitelezése is sokkal egyszerűbb, ha nem kell folyamatosan USA dollárhoz nyúlni, egyszerűbb, ha RMB és euró használatával sikerül megoldani a tranzakciókat, továbbá az EU-ban hozzá vannak szokva a gazdaság nagy szereplői, hogy egyszerre több valutát is használjanak és az ezek átváltására jól kiépült rendszer található meg az EU-ban. London, Frankfurt és Párizs pénzügyi központokban is pozitívan fogadják a kínai valuta megjelenését a 2010-es években, az európai bankok pedig hozzáférést kaptak a kínai pénzügyi termékekhez, továbbá az Európai Központi Bank (EKB) és a Bank of England is devizaswap megállapodást kötött a Kínai Népi Bankkal. Olyan megoldások is létrejöttek, amelyek segítségével a kínai és az európai tőzsdék, így például a Sanghaji Értéktőzsde és a Deutsche Börse között elkezdtek kínai pénzügyi cserék végbe menni. Összességében elmondható, hogy az EU számára előnyös lehet ez a folyamat, mivel elősegíti a kínai vállalatokkal való szorosabb együttműködést és ezáltal akár több exportot jelenthet Kínába, ami annak kereskedelmi többletét némileg csökkenthetné, ugyanakkor Kína javára is válik, ha valutáját egyre többen elfogadják határain túl így, ha az EU valóban biztonsági fenyegetésként kívánja kezelni Kínát, úgy nem biztos, hogy jó ötlet folytatnia a megkezdett utat.¹⁴⁵

Azonban ezúttal kijelenthető, hogy Magyarország és az EU hasonló vagy legalábbis kevésbé eltérő politikát folytat, hiszen 2013-ban a Magyar Nemzeti Bank az elsők között kötött devizaswap megállapodást a Kínai Népi Bankkal 10 milliárd RMB értékben.¹⁴⁶ 2015-ben az

¹⁴⁴ Megjegyzés: *kiejtése zsenminpi.*

¹⁴⁵ KÄRNFELT 2020.

¹⁴⁶ PALOTAI: 1.

MNB meghirdeti a Jegybanki Renminbi Programot, melynek célja a pénzügyi kapcsolatok fejlesztése, továbbá 2016-ban is írnak alá a felek pénzügyi megállapodásokat és a kínai onshore devizapiacra közvetlen RMB/HUF kereskedés is elindul.¹⁴⁷ Továbbá Magyarországon több kínai bank is megtalálható, így a Bank of China, a China Construction Bank és a China Development Bank, melyek a világ legnagyobb bankjai közé tartoznak mérlegfőösszeg alapján.¹⁴⁸ Magyarország az adósságkezelésben is használja a kínai valutát, hiszen a kínai és a hongkongi kötvénypiacra államkötvényeket bocsátott ki, továbbá 2021-ben Zöld Pandakötvényeket bocsátott ki 1 milliárd jüan értékben,¹⁴⁹ melyet aztán megismételt 2022-ben 2 milliárd jüan értékben és ebben az ügyletben a Magyarországon jelenlevő említett bankok is segítségére voltak a magyar államadósságkezelőnek.¹⁵⁰

4.3.3. Gazdasági biztonság, megújuló, félvezetők, autóipar

Ebben az alfejezetben a gazdasági biztonság szemszögéből szeretnék áttekintést nyújtani néhány korábban már érintett témakörrel kapcsolatban, mivel úgy vélem, hogy ezek ilyen szempontból összefüggenek s bár elemenként is érdemes lehet őket áttekinteni, azonban mivel nem a közgazdaságtan tudományágában készül kizárólagosan ez a kutatás, így ez a szemlélet, vagyis a makro szintű értelmezési keret célravezetőbb, mint a mikro.

2005-10 között a világ ritkaföldfémellátásnak 90%-át Kína adta, majd az USA, illetve más országok felismerik ezt a tényt és elkezdnek ezen változtatni, így bő 10 évvel később ez az arány már csak 60% körül van.¹⁵¹ Az EU helyzete azonban kissé másabb, hiszen miközben szeretné csökkenteni kitétségét a szénhidrogéneknek s egyszersmind szeretné teljesíteni a karbonsemlegességgel kapcsolatos vállalásait is, ám napjainkra a napelemszükséglete 75%-át és a zöld átálláshoz valamint elektromobilitáshoz feltétlen szükséges ritkaföldfémek, mágnesek és lítiumakkumulátorok tekintetében a szükséglete 90%-át szerzi be Kínából. Az EU ezt csökkenteni szeretné, hisz látja, hogy Kína például Japánnal szemben az ilyen téren elért eredményeit már használta szigetviták kapcsán.¹⁵² Megemlíthető az is, hogy 2022 végén kiderült, hogy a bármely lőszer gyártásához szükséges egyik pamutszármazék esetében is az EU hadiipara Kínától függ gyakorlatilag teljes mértékben.¹⁵³ Továbbá a kínai cégek fontos szerepet játszottak az európai infrastrukturális beruházásokban is, például kikötők építése és

¹⁴⁷ HORVÁTH 2020: 92–93.

¹⁴⁸ SANDERS 2023.

¹⁴⁹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA 2024.

¹⁵⁰ SIKERESEN BOCSÁTOTT KI ZÖLD PANDA KÖTVÉNYT MAGYARORSZÁG 2022.

¹⁵¹ BHUTADA 2021.

¹⁵² PATEY 2024.

¹⁵³ HEGMANN 2022.

üzemeltetése (10 EU tagállamban), elektromos hálózatok kiépítése és üzemeltetése (11 EU tagállamban), 5G hálózatok kiépítése és üzemeltetése (19 EU tagállamban) vagy éppen a tenger alatti távközlési kábelek létrehozása esetében, utóbbi esetben egy 500 millió dollár értékű programról van szó, mely Kína és Franciaország között húzódna és része lenne egy új globális Kína által jobban ellenőrzött internethálózat kiépítésének.¹⁵⁴

Az EU a ritkaföldfémek esetében 2023-ban már ötödik alkalommal tesz közzé listát azokról az elemekről –ezúttal 34-ről– amelyek kritikusan fontosak a stratégiai célok elérésének érdekében.¹⁵⁵ Összességében az EU ilyen téren 2030-ra szeretné elérni, hogy a finomítás 50%-a és a bányászat 10%-a az EU határain belül történjen, továbbá a kockázatmentesítés részeként, illetve a korábban felvázolt stratégiákban megfogalmazottak szerint az ASEAN országokkal való kereskedelem növelése is segíthet. Azonban látni kell, hogy az ezzel kapcsolatos kockázatsökkentési célok esetében bár jó ötletnek tűnik az utóbbi ötlet, mégis az látszódik, hogy az USA esetében az ASEAN országokkal való kereskedelem növelése a kínai rovására azt eredményezte, hogy a Kína-ASEAN kereskedelmi volumen is jelentősen növekszik, ami arra enged következtetni, hogy valójában az ASEAN országok tranzitálják a kínai termékeket az USA és Kína között, ezzel pedig Peking befolyása növekszik a régióban, így ha az EU is erre az útra lépne, akkor ez a befolyásnövekedés még jelentősebb méreteket ölthet a jövőben,¹⁵⁶ pedig elvileg a korábban tárgyalt geopolitikai és geostratégiai célok kapcsán a Nyugat célja pont az lenne, hogy Kínát és környezetét minél inkább elszeparálják egymástól. Gazdasági és kereskedelmi téren azonban láthatóan ez kevésbé tud működni, de ez nem is csoda, hisz az ASEAN régió ad otthont például a bambusz hálózatnak, mely lényegében azt jelenti, hogy kínai családok kezében van a régió gazdaságának jelentős része,¹⁵⁷ akik természetesen szeretnék folytatni kívánják Kínával a kereskedelmet.

A kritikus elemek pedig elvezetnek minket egy másik problémához is, mégpedig a félvezetők vagy másnéven chipek gyártásához. Ezen a téren az EU hatalmas lemaradásban van, hiszen jelenleg nagyjából 10%-os a részesedése, azonban 2030-ra 43 milliárd euró megmozgatásával 20%-os részesedést szeretne elérni.¹⁵⁸ Azonban Kína is sokáig nagy lemaradásban volt és a Trump-kormányzás alatti szankciók miatt, melyek elsősorban a Huawei kínai telekommunikációs vállalatot érintették az 5G chipek esetében,¹⁵⁹ Kína ráébred, hogy

¹⁵⁴ HERRERRO 2023.

¹⁵⁵ EUROPEAN COMMISSION 2023.

¹⁵⁶ DEMARAI 2023.

¹⁵⁷ AHLSTROM – BRUTON 2009: 172.

¹⁵⁸ EUROPEAN COUNCIL 2023b.

¹⁵⁹ GELLER 2019.

változtatnia szükséges a függőségén, így a 14. ötéves tervben (2021-25) már kiemelt szerepet kap az ilyen irányú innováció fejlesztése, valamint úgy gondolom, hogy a szintén ebben a dokumentumban megjelenő kettős keringés¹⁶⁰ (külpiacon helyett a belső piac növelése, extenzív helyett intenzív gazdasági fejlődés) is támogatja ezt az elképzelést. Kína a világot meglepve 2023-ban viszont változtat ezen és a legnagyobb kínai chipgyártó, az SMIC egy 7 nanométeres technológiával készült chippel rukkolt elő, ami képes az 5G-re, majd bejelentették, hogy 2024-ben már az 5 nanométeres chipeket is képesek lesznek piacra dobni, ami azért nagyon fontos, mivel az már csak egy lépéssel marad el a jelenleg csúcstechnológiának számító 3 nanométeres technológiától.¹⁶¹ Látható tehát, hogy bár a vizsgált időszakban mind a két országra jellemző volt a félvezetőkkel kapcsolatos függés, ám Kína rendelkezik a nyersanyagokkal, illetőleg hamarosan a technológiával is ami segítheti a függőségének az erőteljes csökkentését, sőt várhatóan maga is képes lesz a globális piacra kilépni, ami összességében tovább csökkenti a Nyugat, benne az EU szankcionálási képességének spektrumát.

Végül pedig bár már szóba került az elektromobilitás, ám fontos kiemelni, hogy az EU-Kína gazdasági kapcsolatokat illetően az autóipar egy viszonylag fontos terület, egyrészt az európai, főleg a német autóipar számára nagy felvevőpiacot jelent Kína, másrészt a kínai elektromosautó- és akkumulátortechnológia lényeges az európai autógyártóknak, harmadrészt pedig az EU számára számottevően értékes az autók exportálása a harmadik országokba. 2019-ben a japán autóexport nagyjából negyedét éri el Kína, ám 2023-ban már megelőzi Japánt, mivel több, mint 5 millió autót exportál, továbbá az elektromos autók eladása terén is átveszi az elsőséget a kínai BYD. 2030-ra elképzelhető, hogy a kínai részesedés a globális autópiacból eléri a 30-35%-ot, emiatt a Nyugat jelenleg azzal vádolja Kínát, hogy többek között a 2015-ben bejelentett Made in China program következtében versenyelőnybe hozta a kínai vállalatokat, így az autógyártókat és most emiatt a Nyugatnak védőeszközöket kell alkalmaznia a kínai autóexport ellen, ennek értelmében az EU 2023 őszén bejelentette, hogy vizsgálat alá veszi a kínai autógyártókat, valamint Joe Biden is fontolgat hasonló intézkedést. Fontos azonban látni, hogy vélhetően a kínai autók kitiltásával nem oldódna meg teljes egészében a probléma és valószínűleg jobb lenne, ha inkább versenyelőnyt igyekeznének elérni a kínai gyártókkal szemben az európai autógyártók.¹⁶²

¹⁶⁰ SALÁT 2021: 7–9.

¹⁶¹ LIU 2024.

¹⁶² AN INFLUX OF CHINESE CARS IS TERRIFYING THE WEST 2024.

Magyarország a méreténél fogva kevésbé kell, hogy aggódjon több ebben az alfejezetben felsorolt probléma miatt, talán ezért is másabb ismét a hozzáállása a kérdéskörhöz, mint az Európai Unióé. A magyar GDP-ben jelentős százalékot jelent a járműipar, nagyjából 20%-ot tesz ki, melyet a magyar kormány 30%-ra szeretne felemelni.¹⁶³ Ehhez 2022 óta sorban érkeznek a bejelentések, rengetek kínai járműipari vagy akkumulátoripari beruházás érkezik Magyarországra, mely azt eredményezte, hogy míg 2017-21 között az EU-ba (és az Egyesült Királyságba) érkező összes kínai beruházás (FDI) nagyjából 1%-a érkezett Magyarországra, addig 2022-ben ez 20% volt. A 2023-as adat még ennél is meglepőbb, hiszen a kínai FDI 44,1%-a érkezett Magyarországra, míg a Németország-Franciaország-Egyesült Királyság hármasba mindösszesen a 35,3%-a jutott el. 2023-ban tehát Magyarország volt Kína elsőszámú FDI célpontja az EU-ban (+UK).¹⁶⁴ A beruházások közül a legnagyobbak a CATL¹⁶⁵ és a BYD beruházásai,¹⁶⁶ de nagy biztonsággal állítható, hogy a Magyarországon jelentős elektromosautógyártási kapacitást felépítő nagy európai márkák (pl.: BMW) érdeke is, hogy ekkora mértékű akkumulátoripari beruházás érkezik Magyarországra.

4.4. Összegzés

A fejezetben a politikai és gazdasági téren ismét látszódik, hogy az EU és Magyarország több esetben is másabb irányból közelíti meg Kína szándékait, egyrészt másként értelmezi azokat, másrészt a nemzetközi rendben és gazdasági rendszerben betöltött szerepkülönbségek is hozzájárulnak, hogy az egyik szereplő inkább egyik, míg másik a másik irányba próbál manőverezni. Az EU próbálja kockázatmentesíteni magát és stratégiai autonómiát kialakítani, ám egyértelműen tudja, hogy nem érdeke a Kínával való kapcsolatainak teljes megszakítása és az apróbb lépésekre talán képes rávenni Kínát, mindeközben viszont Magyarország teljes erejével azon van, hogy kapcsolatait minél jobbá tegye Pekinggel és a kínai vállalatokkal, mivel ezekből szeretne előnyt szerezni a régiós versenytársakkal szemben és bár sokszor kerül vitába az EU-val mindeközben, mégis azt az előnyt használja ki, hogy ajtó tud lenni a kínai vállalatok számára az Európai Unióba, hisz az épülő kapacitások egyértelműen nem csak a magyar piacot szeretnék ellátni, hanem az EU stratégiai dokumentumaiból kirajzolódó célok eléréséhez szükséges eszközöket kívánják az annak piacára eljuttatni.

¹⁶³ JÁRDI 2023.

¹⁶⁴ MERCATOR INSTITUTE FOR CHINA STUDIES – RHODIUM GROUP 2024.

¹⁶⁵ NÉGY ÚJ KÍNAI GIGABERUHÁZÁST JELENTETT BE SZIJÁRTÓ 2023.

¹⁶⁶ SZABÓ 2023.

KONKLÚZIÓ

A kutatás során több ízben bebizonyosodott, hogy a témaválasztás rendkívül aktuális. Az Európai Unió és a Kínai Népköztársaság, valamint Magyarország és a Kínai Népköztársaság kapcsolatai a 2012-23 közötti időszakban jelentősen változtak, ezek összehasonlítása pedig szintén fontos, hisz a nemzetközi sajtóban és agytrösztökben is megjelenik a vonatkozó cikkekben és kutatásokban Magyarország szerepe.

A nemzetközi rend erőteljes mozgásban van és bár a végeredmény még homályba vész, a mozgás ereje egyértelműen érezhető, hiszen a nagyhatalmak kapcsolatai egyre bonyolultabbak. Egyre több területen vannak érdekütközések, egyre inkább megkérdőjeleződik a rendszerváltások után kialakult világrend berendezkedése és ezen folyamatok következtében az Európai Unió s benne Magyarország helyzete is jelentősen változik.

A kutatás során igyekeztem az Európai Uniót többnyire egységes szereplőként kezelni, ám jól látszik, hogy a Kínával való viszonya egyáltalán nem egyértelmű és nem tisztázott, az egész kérdéskört pedig még bonyolultabbá teszi az, hogy az egyes tagállamok az alterületeken sokszor homlokegyenest mást gondolnak, ami aztán azt eredményezi, hogy a kínai fél nem tudja értelmezni az EU viselkedését, továbbá maguk az EU-n belüli szereplők is veszítenek a külpolitikájuk hatékonyságából.

Magyarország mindeközben egyszerre igyekszik kihasználni az EU tagságából fakadó előnyöket, miközben alakítja Kínával való kapcsolatait, azonban minduntalan fennakadásokat okoz az integráció döntéshozatali mechanizmusában, hogy egyedi érdekeit minden esetben érvényre juttassa. Ezzel aztán hosszú távon az egyébként jelentős előnyöket adó EU tagságát sodorja kételyek közé.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy Kínával nemcsak politikai és nemzetgazdasági szinten folytat kapcsolatokat az EU, hanem annak nagyvállalatai is mondhatni egy külön frontot nyitnak, hisz nekik teljesen egyértelműen érdekük az, hogy az EU ne akarjon leválni Kínáról. Látható a kialakult viták ellenére is, hogy jelentős kereskedelem zajlik a felek vállalatai között, továbbá az EU vállalatok több esetben is nagyon jó pozíciókat tudtak felvenni a kínai piacon a közelmúlt történelme során, melyeket nem kívánnak elveszíteni.

Mindeközben pedig az Amerikai Egyesült Államok és más szereplők is be-be lépnek a kapcsolatok alakításába, továbbá a globális folyamatok is rendre változtatják a szereplők kapcsolatait. Ez utóbbira jó példa a klímaváltozás, mely a politikai és gazdasági területen is új fejezetet kezd a felek viszonyát leíró képzeletbeli könyvben, mégpedig amiatt, mivel a

klímaváltozás elleni küzdelemben az EU gazdaságilag jelentősen függ Kínától, azonban szintén a klímaváltozás következtében felértékelődik a Jeges-tenger térsége és Afrika is, ahol a felek kifejezésre juttatják közvetlen érdekeiket, így annak ellenére, hogy az EU és Kína között nem volt sokáig geostratégiai és geopolitikai érdekellentét, a közeljövőben ez megváltozhat.

Az Európai Uniónak továbbá meg kell küzdenie azzal is, hogy jelentősége a világpolitikában és világgazdaságban folyamatosan csökken s míg Kína potenciális segítséget jelenthetne ennek kezelésében, mégis több probléma miatt kétséges, hogy élhet-e az EU ezzel a lehetőséggel. Amennyiben él, úgy pedig kétséges, hogy az a későbbiekben nem-e fog biztonságpolitikai szempontból jelentősen több problémát magával vonzani.

A téma vizsgálata során rendkívül szerteágazó területeket igyekeztem átvizsgálni annak érdekében, hogy a kutatási kérdésre megfelelő választ kaphassak, illetőleg a hipotéziseket sikerüljön bizonyítani vagy cáfolni. A kutatási kérdésre (2012 és 2023 között milyen úton haladtak Magyarország, továbbá az Európai Unió kapcsolatai a Kínai Népköztársasággal s ezek milyen okból, mely esetekben és időszakokban keresztezték egymást vagy tértek el?) sikerült kimerítő választ kapni a kutatás során, az utolsó két fejezet esetében részletekbe menően rajzolódik ki a kép, hogy a két szereplő kapcsolatai miként fejlődtek a vizsgált időszakban s hogy ezek milyen viszonyban állnak egymással.

A hipotézisek esetében két esetben (Magyarország és az Európai Unió kapcsolata Kínával azért is különbözik, mert az egyik egy globális játékosként igyekszik fellépni, míg másik (Magyarország) kisországgként a saját helyzetét kívánja javítani az elé kerülő eszközökkel. ; A Kínával való kapcsolatok alakulásában létrejövő változás egyik fő mozgatórugója a nemzetközi rend elavultsága.) sikerült alátámasztást nyerni, míg egy esetben (Kínával való kapcsolata az Európai Uniónak és Magyarországnak jelentősen különbözik a vizsgált időszakban.) cáfolat született, hisz bár vannak eltérések az EU és Magyarország között a Kínával való viszonyukat tekintve, ám a vizsgált időszaknak csak a legutóbbi részében voltak jelentősebbnek mondható eltérések, továbbá a mélyben sok tekintetben hasonló érdekeket látunk, valamint mivel Magyarország az EU tagja, így kulcsfontosságú kérdésekben nem térhet el a két fél cselekvése, hiszen az EU közjogában rögzítettektől Magyarország nem térhet el, továbbá az EU külpolitikai cselekvését Magyarország egymaga megakaszthatja, ha úgy látja, hogy érdekeivel jelentősen ellentétes irányba készül fordulni az EU. A hipotézis akkor volna alátámasztható, ha az EU helyett annak tagállamaira vonatkozik a kijelentés, mivel itt több ízben is jelentős eltérések mutatkoznak (például Magyarország-Litvánia esetében).

Magyarország és az Európai Unió hamarosan el kell, hogy döntse, hogy a világ felemelkedő politikai, gazdasági és katonai szuperhatalmával, vagyis a Kínai Népköztársasággal milyen kapcsolatokat kíván ápolni, ugyanis ez a kérdés alapjaiban fogja meghatározni, hogy az említett két fél számára a történelem milyen irányokat fog venni. Az Európai Unió a jelen formájában úgy néz ki, hogy nem képes megfelelően kezelni a kapcsolatait Kínával, jól látszik ez abból, hogy tagállamai mennyivel másabb módon kívánnak kapcsolatokat kialakítani a keleti nagyhatalommal. Akármilyen is legyen az integráció következő lépcsőfoka (föderalista irány vagy nemzetek Európája), a kontinens vezetőinek minél hamarabb meg kell hoznia a döntést, mivel jelenleg a külpolitika terén folyamatosan akadályozzák egymást az érdekek, mellyel gúzsba köti magát az Európai Unió s így hiába adott az a tény, hogy az unipoláris világ multipolárisra alakításának érdekében Kína támogatja az EU erősödését és függetlenedését az USA-tól, mégis Kína nagy előnyökre tehet szert az EU érdekeivel szemben a késlekedések okán. Kínában sokáig a császár az Ég fia címet viselte, így véleményem szerint az Európai Unió jelenlegi helyzete esetében új értelmet nyer a hozzám közelálló következő kínai mondás: „Egy kézzel nem lehet az eget eltakarni” (一手遮不了天).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1163/2020. (IV. 21.) KORM. HATÁROZAT MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁRÓL. 2020. In: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- 2024-BEN MEGNYÍLHAT A SANGHAI FUDAN EGYETEM BUDAPESTI CAMPUSA. 2020. In: https://index.hu/belfold/2020/09/17/mar_2024-ben_megnyilhat_a_hires_sanghai_fudan_egyetem_budapesti_campusa/, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- A KORMÁNY 1035/2012. (II. 21.) KORM. HATÁROZATA MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁRÓL. 2012. In: https://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- AHLSTROM, DAVID – BRUTON, GARRY D. 2009. *International Management: Strategy and Culture in the Emerging World*. San Diego, Southwestern College Publishing.
- AN INFLUX OF CHINESE CARS IS TERRIFYING THE WEST. 2024. In: <https://www.economist.com/leaders/2024/01/11/an-influx-of-chinese-cars-is-terrifying-the-west>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- BĒRZIŅA-ČERENKOVA, UNA. 2022. *Mild wording but harsh timing: Latvia and Estonia's exit from the „16+1”*. In: <https://merica.org/en/comment/mild-wording-harsh-timing-latvia-and-estonias-exit-161>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- BHUTADA, GOVIND. 2021. *Rare Earth Metals Production is No Longer Monopolized by China*. In: <https://elements.visualcapitalist.com/rare-earth-metals-production-not-monopolized-china/>, letöltés ideje: 2024.04.08.
- BOWN, CHAD P. 2022. *Four years into the trade war, are the US and China decoupling?* In: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/four-years-trade-war-are-us-and-china-decoupling>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- CHAIRMAN MAO ZEDONG'S THEORY ON THE DIVISION OF THE THREE WORLD AND THE STRATEGY OF FORMING AN ALLIANCE AGAINST AN OPPONENT. In: https://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/200011/t20001117_697799.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- CHEN XIN. 2013. „欧盟对华经济关系新趋势” *Ōuméng duì huá jīngjì guānxì xīn qūshì*. [Új trendek az EU és Kína közötti gazdasági kapcsolatokban.] In: 中欧关系研究简报 第 9 期. 3–11.
- CHEUNG, HELIER – HUGHES, ROLAND. 2020. *Why are there protests in Hong Kong? All the context you need*. In: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-48607723>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- CHINA’S POPULATION IS SHRINKING AND ITS ECONOMY IS LOSING GROUND. 2024. In: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2024/01/17/chinas-population-is-shrinking-and-its-economy-is-losing-ground>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- CHINA’S ROLE IN UN PEACEKEEPING. 2018. In: <https://isdpr.eu/content/uploads/2018/03/PRC-Peacekeeping-Background.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- CLINTON, HILLARY. 2011. *America’s Pacific Century*. In: <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- COMMISSION CONSIDERS THAT HUNGARY'S JUDICIAL REFORM ADDRESSED DEFICIENCIES IN JUDICIAL INDEPENDENCE, BUT MAINTAINS MEASURES ON BUDGET CONDITIONALITY. 2023. In: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6465, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- COMMISSION ENDORSES HUNGARY'S €4.6 BILLION REPOWEREU CHAPTER, TO COMPLEMENT ITS RECOVERY AND RESILIENCE PLAN. 2023. In: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5991, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- DEMARAIS, AGATHE. 2023. *Why Europe Will Struggle to ‘De-Risk’ From China*. In: <https://foreignpolicy.com/2023/09/19/europe-eu-china-derisking-decoupling-economy-sanctions-trade-investment-taiwan-geopolitics/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- DR. HAJDÚ FERENC–DR. KLEMENSITS PÉTER–SÁRHIDAI GYULA. 2017. „A kínai WU–14 Dong Feng–21D nagy hatótávolságú hajó elleni ballisztikus rakéta és a csendes-óceáni erőegyensúly átalakulása.” In: Haditechnika 2017/1. 20-27.
- DROS BARNABÁS. 2021. *A Kínai Népköztársaság szerepe és érdekei a Jeges-tenger térségében*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

- EAGLEN, MACKENZIE. 2024. *China's Hidden Military Spending*. In: <https://www.nationalreview.com/magazine/2024/08/chinas-hidden-military-spending/>, utolsó letöltés ideje: 2024.06.13.
- EMBARK ON A NEW JOURNEY WITH MANY COMPANIONS TO GO FAR TOGETHER. 2023. In: https://www.mfa.gov.cn/eng/topics_665678/xjpcxBRICSbdfjxgsfw/202309/t20230918_11144528.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COMMISSION. 2014. *Joint Statement: Deepening the EU-China Comprehensive Strategic Partnership for mutual benefit*. In: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_14_89, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COMMISSION. 2016. *Joint Communication to the European Parliament and the Council: Elements for a new EU strategy on China*. In: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_to_the_european_parliament_and_the_council_-_elements_for_a_new_eu_strategy_on_china.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COMMISSION. 2019. *EU-China – A strategic outlook*. In: <https://commission.europa.eu/system/files/2019-03/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COMMISSION. 2023. *Establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending – Regulations (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 and (EU) 2019/1020*. In: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0160>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COUNCIL. 2023a. *European Council conclusions on China, 30 June 2023*. In: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/30/european-council-conclusions-on-china-30-june-2023/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=European%20Council%20conclusions%20on%20China%2C%2030%20June%202023, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN COUNCIL. 2023b. *The EU Chips Act*. In: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-chips-act/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN PARLIAMENT. 2018. *European Parliament resolution of 4 October 2018 on mass arbitrary detention of Uyghurs and Kazakhs in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region*. In: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0377_EN.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- EUROPEAN PARLIAMENT. 2020. *Confucius Institutes in the EU*. In: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006751_EN.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN PARLIAMENT. 2021. *Report on a new EU-China strategy*. In: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0252_EN.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN PARLIAMENT. 2022. *The implementation of Article 31 of the Treaty on European Union and the use of Qualified Majority Voting – Towards a more effective Common Foreign and Security Policy?* In: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/739139/IPOL_STU\(2022\)739139_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/739139/IPOL_STU(2022)739139_EN.pdf), utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION SERVICE. 2016. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union’s Foreign And Security Policy*. In: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GAZDAG FERENC. 2014. *A magyar külpolitika 1989-2014*. Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Egyetem.
- GDP (CURRENT US\$) - INDIA. In: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=IN&most_recent_value_desc=true&start=1960&view=chart, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GDP (CURRENT US\$) - UNITED KINGDOM. In: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=GB&most_recent_value_desc=true&start=1960&view=chart, letöltés utolsó ideje: 2024.04.08.
- GDP growth (annual %) - China. In: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GDP growth (annual %) - European Union. In: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=EU>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GDP growth (annual %) - United States. In: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=US>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) – CHINA. In: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=CN&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) – INDIA. In: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=IN&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GDP, PPP (CURRENT INTERNATIONAL \$) - UNITED STATES. In: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=US&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GELLER, ERIC. 2019. *Trump signs order setting stage to ban Huawei from U.S.* In: <https://www.politico.com/story/2019/05/15/trump-ban-huawei-us-1042046>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GORECZKY PÉTER. 2017. „Kína kapcsolata Közép- és Kelet-Európával: a „16+1” együttműködés eddigi mérlege” In: *KKI-tanulmányok* 2017/9. 3–19.
- GREECE PROVES APPEAL OF ‘16+1 COOPERATION’. 2019. In: http://www.china-ceec.org/eng/ldrhwl_1/Dubrovnik2019/hdxw4/202112/t20211222_10474300.htm, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- GUO XIAOJING. 2010. „Beilleszkedtek-e a magyarországi kínaiak?” In: *Távol-keleti Tanulmányok* 2010/1 123–133.
- HAYES, ADAM. 2022. *Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Overview*. In: <https://www.investopedia.com/terms/t/transatlantic-trade-and-investment-partnership-ttip.asp>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- HEGMANN, GERHARD. 2022. *Deutschland fehlt neue Munition – und ist dabei abhängig von China*. In: <https://www.welt.de/wirtschaft/article242357017/Bundeswehr-Deutschland-fehlt-neue-Munition-und-ist-dabei-abhaengig-von-China.html>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- HERRERO, ALICIA GARCÍA. 2023. *China-EU roller-coaster relations: Where do we stand and what to do?* In: https://www.bruegel.org/sites/default/files/2023-06/230611_Congress%20working%20paperAGH%20%28004%29.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- HORVÁTH LEVENTE. 2020. „Magyar–kínai pénzügyi kapcsolatok a kezdetektől napjainkig.” In: *Külügyi Szemle* XIX/2. 76–100.
- INFORMATION OFFICE OF THE STATE COUNCIL. 2011. *China’s National Defense in 2010*. In: https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284525.htm, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- INFORMATION OFFICE OF THE STATE COUNCIL. 2015. *China's Military Strategy*. In: https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- INSTITUTE OF EUROPEAN STUDIES OF CHINESE ACADEMY OF SOCIAL SCIENCES. 2021. *China, Hungary agree to strengthen cooperation in various fields*. In: http://ies.cass.cn/en/about/think_tanks/202108/t20210802_5351435.shtml, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- IRAN NUCLEAR DEAL: TRUMP PULLS US OUT IN BREAK WITH EUROPE ALLIES. 2018. In: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44045957>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- JÁRDI ROLAND. 2023. *Nagy Márton: tovább kell növelni az autóipar GDP-hez való hozzájárulását*. In: <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2023/11/nagy-marton-megduplazhatjuk-2030-ra-a-magyarorszagon-jelen-levo-kulfoldi-tokeallomanyt>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- JIANG SHIXUE. 2015. *A 16+1 Think Tank Network for better China-CEECs relations*. In: http://ies.cass.cn/en/research/international_relations/202108/t20210802_5351304.shtml, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- JIANG SHIXUE. 2015. *China-EU Co-operation within the G20*. In: Chinese Academy of Social Sciences Sino-European Cooperation. 32–34.
- JIANG ZHENXI. *UN Peacekeeping Operations and China's Participation in the Time of Great Changes*. In: <https://www.unachina.org/en/article/781>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- JIANG, STEVEN. 2018. *Thousands of Uyghur Muslims detained in Chinese 'political education' camps*. In: <https://edition.cnn.com/2018/02/02/asia/china-xinjiang-detention-camps-intl/index.html>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- JOINT COMPREHENSIVE PLAN OF ACTION. 2015. In: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- KÄRNFELT, MAXIMILIAN. 2020. *China's Currency Push—The Chinese Yuan expands its footprint in Europe*. In: <https://www.merics.org/en/report/chinas-currency-push>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- KÍNA NEMZETI STATISZTIKAI HIVATALA. In: <https://data.stats.gov.cn/english/easyquery.htm?cn=C01>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- KISSINGER, HENRY. 2014. *Kínáról*. Budapest, Antall József Tudásközpont.

- KONG TIANPING. 2016. *The 16+1 Framework and Economic Relations Between China and the Central and Eastern European Countries*. In: http://ies.cass.cn/en/research/international_relations/202108/t20210802_5351305.shtml, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- KÜLÜGYMINISZTERIUM. 2011. *Magyar külpolitika az uniós elnökség után*. In: https://2010-2014.kormany.hu/download/a/cb/60000/kulpolitikai_strategia_20111219.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- LIU JUANPING – ZHANG LIHUA. 2020. „欧盟三大机构对中国政策立场比较分析” *Ōuméng sān dà jīgòu duì zhōngguó zhèngcè lìchǎng bǐjiào fēnxī*. [A három fő uniós intézmény Kínával kapcsolatos politikai álláspontjának összehasonlító elemzése.] In: 国际政治研究 2020 年第 4 期. 82–105.
- LIU XIAOCHEN. 2017. „A Konfuciusz Intézetek fejlődése a Kína és Magyarország közötti felsőoktatási csereprogramok és együttműködés jegyében.” In: GORECZKY PÉTER (szerk.), *Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet. 215–229.
- LIU, QIANER. 2024. *China on cusp of next-generation chip production despite US curbs*. In: <https://www.ft.com/content/b5e0dba3-689f-4d0e-88f6-673ff4452977>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- LOSONCZ MIKLÓS – VAKHAL PÉTER. 2019. „A gazdasági kapcsolatok alakulása Magyarország és Kína között az 1990-es évek eleje óta.” In: GORECZKY PÉTER (szerk.), *Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet. 96–125.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA. 2017. *Budapesti helyszínen nyílik meg a Kína–Kelet-Közép-Európa Intézet*. In: https://mta.hu/mta_hirei/budapesti-helyszinen-nyilik-meg-kinakelet-kozep-europa-intezet-107643, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA – KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA. 2014. *A kétoldalú együttműködés elmélyítéséről az új helyzetben*. In: <https://2010-2014.kormany.hu/miniszterelnokseg/hirek/kozos-nyilatkozatot-adott-ki-a-magyar-es-a-kinai-kormany>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA. 2012. *A következő lépés – Széll Kálmán Terv 2.0.* In: https://2010-2014.kormany.hu/download/3/e8/80000/1-A_k%C3%B6vetkez%C5%91_l%C3%A9p%C3%A9s%20%28SzKT%2020%29.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA. 2019. *Nemzeti Exportstratégia 2019-2030.* In: <https://2015-2019.kormany.hu/download/e/ca/91000/Nemzeti%20Export%20Strat%C3%A9gia%202019-2030.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA. 2024. *Kína regionális pénzügyi központként tekint Magyarországra.* In: <https://kormany.hu/hirek/kina-regionalis-penzugyi-kozpontkent-tekint-magyarorszagra>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE PEKING. *Politikai és Diplomáciai Kapcsolatok.* In: <https://peking.mfa.gov.hu/page/politikai-kapcsolatok>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAIN DATA OF THE SEVENTH NATIONAL POPULATION CENSUS. 2021. In: https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202105/t20210510_1817185.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MAO, FRANCES. 2024. *China records population decline for second straight year.* In: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-68002803>, utolsó letöltés ideje: 2024.03.05.
- MATURA TAMÁS. 2012. „A magyar–kínai kapcsolatok elmúlt két éve.” In: *Külügyi Szemle* 2012 nyár. 9–23.
- MCÉLWEE, LILLY. 2023. *The Rise and Demise of the EU-China Investment Agreement: Takeaways for the Future of German Debate on China.* In: <https://www.csis.org/analysis/rise-and-demise-eu-china-investment-agreement-takeaways-future-german-debate-china>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MEDGYESSY ÁTTÖRÉSRE KÉSZÜL KÍNÁBAN. 2003. In: <https://index.hu/kulfold/china0822/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MERCATOR INSTITUTE – RHODIUM GROUP. 2024. *New MERICS & Rhodium Group report: Hungary emerges as main destination of Chinese investment in Europe.* In: <https://merics.org/en/press-release/new-merics-rhodium-group-report-hungary-emerges-main-destination-chinese-investment>, utolsó letöltés ideje: 2024.06.06.

- MICHALSKI, ANNA – PAN, ZHONGQI. 2015. *The EU-China Strategic Partnership – Challenges and Prospects in a changing World*. Stockholm, Swedish Institute for European Policy Studies.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA. 2014. *China's Policy Paper on the EU: Deepen the China-EU Comprehensive Strategic Partnership for Mutual Benefit and Win-win Cooperation*. In: https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/wjzcs/201404/t20140402_679655.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA. 2018. *China's Policy Paper on the European Union*. In: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/201812/t20181218_679556.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA. 2013. *EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation*. In: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/201311/t20131123_679356.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MISSION OF CHINA TO THE EUROPEAN UNION. 2018. *China-EU Trade and Economic Relations in Numbers*. In: <http://eu.china-mission.gov.cn/eng/mh/201906/P020210831560714104728.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- MOLNÁR ANNA. 2016. „Az EU globális kül- és biztonságpolitikai stratégiája.” In: *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések* 2016/9. 1–9.
- NAGY MERCÉDESZ – APATÓCZKY ÁKOS BERTALAN. 2020. „Kína az ötvenes évek magyar diafilmjein és a korabeli magyar népszerű sajtóban.” In: *Keletkutatás* 2020. ősz 105–123.
- NYÍRI PÁL. 2004. „Új ázsiai migráció Kelet-Európába: a magyarországi kínaiak.” In: KOVÁCS NÓRA (szerk.) – SZARKA LÁSZLÓ (szerk.) *Tér és terep – tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből* 2. Budapest, Akadémiai Kiadó. 161–180.
- OBAMA, BARACK. 2011. *Remarks By President Obama to the Australian Parliament*. In: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- OECD. 2022. *International trade during the COVID-19 pandemic: Big shifts and uncertainty*. In: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- OI, MARIKO. 2024. *Japan unexpectedly slips into a recession*. In: <https://www.bbc.com/news/business-68302226>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- ORBÁN VIKTOR. 2023. In: https://twitter.com/PM_ViktorOrban/status/1714707546655588817, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- P. SZABÓ SÁNDOR. 2020. „A Kínai Népköztársaság „kétvágányos” külpolitikája.” In: P. Szabó Sándor – Horváthné Varga Polyák Csilla (szerk.), *Lehetőségek és kihívások a magyar-kínai kapcsolatok területén – I. kötet: Politikai kapcsolatok*. Budapest, Dialóg Campus. 9–28.
- PALOTAI DÁNIEL. *A Magyar Nemzeti Bank és a People's Bank of China közötti devizaswap keret felállításáról szóló megállapodás*. In: <https://www.mnb.hu/letoltes/kina-swap.pdf>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- PAPP ATTILA. 2023. *Míg Európában látványosan megtorpantak a kínai beruházások, Magyarországon most pörögnek fel*. In: <https://24.hu/kulfold/2023/08/14/kinal-befektetesek-europa-unio-fdi-magyarorszag-kina-catl-akkumulator-gyartas-osszeolvadasok-felvasarlasok/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- PATEY, LUKE. 2024. *The European Union can go green and lower dependencies on China*. In: <https://www.diis.dk/en/research/the-european-union-can-go-green-and-lower-dependencies-on-china>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - EUROPEAN UNION. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=EU>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL – HUNGARY. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=HU>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - LATIN AMERICA & CARIBBEAN. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZJ>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - MIDDLE EAST & NORTH AFRICA. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZQ>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - MIDDLE EAST & NORTH AFRICA. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZQ>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - SUB-SAHARAN AFRICA. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZG>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- POPULATION, TOTAL - UNITED STATES. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=US>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- POPULATION, TOTAL. In: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- PRIORITIES FOR THE 78TH SESSION OF THE UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. 2023. In: <https://www.mea.gov.in/India-Priorities-UNGA.htm>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- RAO, PALLAVI. 2023. *Visualizing the \$105 Trillion World Economy in One Chart*. In: <https://www.visualcapitalist.com/visualizing-the-105-trillion-world-economy-in-one-chart/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- RATCLIFFE, SUSAN. 2018. *Oxford essential quotations*. New York, Oxford University Press.
- SALÁT GERGELY. 2021. *A Kínai Népköztársaság 14. éves terve*. In: https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/04/13.KKIelemzesek.E-2021.13_CHN_Salat_20210409.pdf, letöltés ideje: 2024.04.08.
- SANDERS, DAVID. 2023. *World's Biggest Banks 2023*. In: <https://gfmag.com/banking/worlds-biggest-banks-2023/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SARGENTINI, JUDITH. 2018. *REPORT on a proposal calling on the Council to determine, pursuant to Article 7(1) of the Treaty on European Union, the existence of a clear risk of a serious breach by Hungary of the values on which the Union is founded*. In: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0250_EN.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SIKERESÉN BOCSÁTOTT KI ZÖLD PANDA KÖTVÉNYT MAGYARORSZÁG. 2022. In: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221116/sikeresen-bocsatott-ki-zold-panda-kotvenyt-magyarorszag-579372>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SMITH, COLBY. 2023. *IMF head backs reforms that could give China more voting power*. In: <https://www.ft.com/content/e9bef232-a1fc-4052-be79-7c68883fdb84>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SOLIS, MIREYA. 2017. *Trump withdrawing from the Trans-Pacific Partnership*. In: <https://www.brookings.edu/articles/trump-withdrawing-from-the-trans-pacific-partnership/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SPECIAL REPORT ON CLIMATE CHANGE AND LAND — IPCC CH3. In: <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/chapter-3/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- SPIKE, JUSTIN. 2024. *Hungary's parliament ratifies Sweden's NATO accession, clearing the final obstacle*. In: <https://abcnews.go.com/International/wireStory/hungarys-parliament-set-ratify-swedens-nato-accession-final-107539616>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- STRACK, CHRISTOPH. 2023. *China's Confucius Institutes may face German restrictions*. In: <https://www.dw.com/en/chinas-confucius-institutes-may-face-restrictions-in-germany/a-66158864>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SZABÓ ÁKOS. 2023. *Újabb autógyár épül Magyarországon - a kínai BYD Szegedre érkezik*. In: <https://magyarepitok.hu/aktualis/2023/12/ujabb-autogyar-epul-magyarorszagon-a-kina-byd-szegedre-erkezik>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- SZUNOMÁR ÁGNES. 2011. „A magyar–kínai gazdasági kapcsolatok új szakasza: eredmények és várakozások.” In: *Külgazdaság* 2011 november-december. 67–85.
- SZUNOMÁR ÁGNES. 2012. *Kínai nagyhatalmiság*. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola.
- TÁLAS BARNA. 2019. *Gondolatok a magyar–kínai kapcsolatok 70 évéről*. In: <https://www.mkbt.hu/diplomaciai-kapcsolatok-70-evfordulojara2/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- TEST BAN TREATY. 1963. In: <https://www.archives.gov/milestone-documents/test-ban-treaty>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- THE MILITARY BALANCE 2023. London, International Institute for Strategic Studies.
- THE STATE COUNCIL INFORMATION OFFICE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. 2019. *China's National Defense in the New Era*. Peking, Foreign Languages Press Co. Ltd. In: http://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html, letöltés ideje: 2024.04.08.
- THE STATE COUNCIL INFORMATION OFFICE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. 2019a. *China's National Defense in the New Era*. Peking, Foreign Languages Press Co. Ltd.
- THE STATE COUNCIL INFORMATION OFFICE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. 2019b. *China and the World in the New Era*. In: https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201909/27/content_WS5d8d80f9c6d0bcf8c4c142ef.html, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- THE STATUS OF NUCLEAR FORCES (ESTIMATED, AS OF JANUARY 2023). In: <https://hiroshimaforpeace.com/en/nuclearweapon2023/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.

- TIRTS TAMÁS. 1994. *Hogyan készítette elő a Külügyminisztérium Göncz Árpád kínai utazását?* In: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/OGYNaplo-orszaggyulesi-naplo-1990-2022-4/19941998-657F7/1994-evi-oszi-ulesszak-6700F/1994-szeptember-13-11-szam-67799/tirts-tamas-fidesz-a-kulugyminiszterhez-hogyan-keszitetten-lo-a-kulugyminiszterium-goncz-arpad-kina-i-utazas-at-cimmel-67A0D/tirts-tamas-67A11/>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- TOTAL RESERVES (INCLUDES GOLD, CURRENT US\$) - CHINA, HONG KONG SAR, CHINA. In: https://data.worldbank.org/indicator/FI.RES.TOTL.CD?locations=CN-HK&most_recent_value_desc=true, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- TSINGHUA UNIVERSITY, INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS. 2012. 中国与大国关系数据库. *Zhōngguó yǔ dàguó guānxì shùjùkù*. [Kína és a nagyhatalmak közötti kapcsolatok adatbázisa.] In: http://www.tuiir.tsinghua.edu.cn/_local/E/3D/6A/4A1325F3D305129E8DC9287F254_E3B021B7_7CF27.pdf?e=.pdf, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- TSINGHUA UNIVERSITY, INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS. 2022. „战略沟通下中欧关系将有所缓和” *Zhànlüè gōutōng xià zhōng'ōu guānxì jiāng yǒu suǒ huǎnhé*. [A Kína-EU kapcsolatok enyhülnek a stratégiai kommunikáció során.] In: 国际政治科学 2022 年第 7 卷第 1 期(总第 25 期). 186–193.
- UNITED NATIONS CHARTER, CHAPTER V: THE SECURITY COUNCIL. 1945. In: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-5>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- UNITED NATIONS CHARTER, CHAPTER VII: ACTION WITH RESPECT TO THREATS TO THE PEACE, BREACHES OF THE PEACE, AND ACTS OF AGGRESSION. 1945. In: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-7>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- UNITED NATIONS. 1968. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. In: <https://treaties.unoda.org/t/npt>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- VÁMOS PÉTER. 2009. „„Mi történt a kínaiakkal?” A magyar–kínai kapcsolatok 1956–1966 között.” In: *Kül-Világ* 2009/1 1–25.
- VÁMOS PÉTER. 2020. *Magyar–kínai kapcsolatok 1949–1989*. Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- VOGEL, EZRA F. 2018. *Teng Hsziao-ping és Kína megreformálása*. Budapest, Antall József Tudásközpont.

- WANG JISI. 2012. „Két tigris egy hegyen – a kínai-amerikai kapcsolatok.” In: P. Szabó Sándor (szerk.), *A Sárkány közbelép – Kína nemzetközi kapcsolatai, gazdasága és közigazgatási rendszere a 21. században*. Budapest, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Kínai Közigazgatás-, Gazdaság- és Társadalomkutató Központ. 35-48.
- XI JINPING. 2013. *President Xi Jinping Delivers Important Speech and Proposes to Build a Silk Road Economic Belt with Central Asian Countries*. In: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpfwzysiesgjtflshzzfh_665686/t1076334.shtml, letöltés ideje: 2024.04.08.
- XI SICHANG. 2019. „A kínai–magyar gazdasági kapcsolatok az Övezet és Út kezdeményezés tükrében.” In: GORECZKY PÉTER (szerk.), *Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet. 70–95.
- YURDAKUL, GÖKCE – KOENITZ, HARTMUT. 2019. We Can Do It! (Or Can We?) Angela Merkel’s Immigration Politics. In: <https://epicenter.wcfia.harvard.edu/blog/we-can-do-it-angela-merkel-immigration-politics>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.
- ZSÍROS SÁNDOR. 2021. *Kilépett a Fidesz a Néppártból*. In: <https://hu.euronews.com/2021/03/18/novak-katalin-megirta-kilep-a-fidesz-a-neppartbol>, utolsó letöltés ideje: 2024.04.08.